

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích  
Teologická fakulta  
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

**HISTORIE LHENIC, SE ZVLÁŠTNÍM ZŘETELEM  
NA 19. A POČÁTEK 20. STOLETÍ**

**Vedoucí práce:** doc. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

**Autor práce:** Jan Čipera

**Studijní obor:** PVČ

**Ročník:** 5.

2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th.D.  
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

# OBSAH:

<b>Úvod</b>	6
<b>1. Stručné dějiny Lhenic od založení do konce 18. století.</b>	7
1.1 První stopy trvalého osídlení	7
1.2 První písemná zmínka	11
1.3 Od povýšení Lhenic na městys do Bílé hory	14
1.4 Od Bílé hory do zrušení roboty (1620-1848)	20
1.5 Lhenice za třicetileté války	24
1.6 Hospodářská skladba netolického panství, jehož součástí byly Lhenice	27
<b>2. Změny v životě a rozvoj městečka v 19. a 20. století</b>	31
2.1 Národnostní vývoj obyvatelstva	33
2.2 Správní vývoj v Čechách a jeho vliv na život v městečku	34
2.3 Význam městských písařů v samosprávě	36
<b>3. Historický mezník – rok 1848</b>	38
3.1 Rok 1848 – význam pro obyvatele Lhenic	38
3.2 Život obyvatel v letech 1848 – 1919	40
3.3 Škola a oblast školství	43
3.4 Přírodní katastrofy v městě a jejich řešení	48
3.5 Vznik a činnost spolků	49
3.6 Život městečka v období 1. sv. války	54
<b>4. Církevní dějiny Lhenic a okolních vesnic</b>	56
4.1 První církevní zprávy	57
4.2 Církevní historie po Bílé hoře do konce 18. stol.	60
4.3 Církevní dějiny od roku 1800 do roku 1919	65
4.4 Přehled lhenických kněží od 15. stol. do roku 1918	68
4.5 Novodobí lheničtí faráři	71
4.6 Historie kostela	72
4.7 Lhenické zvony	74

4.8 Křížová cesta	76
<b>5. Volnočasové aktivity městečka v 19. a 20. stol.</b>	<b>78</b>
5.1 Orientace volnočasových aktivit	78
5.1.1 Církevní aktivity	79
5.1.2 Školní aktivity .	79
5.1.3 Aktivity obecného charakteru	80
5.2 Volnočasové aktivity na počátku 20. století	82
5.3 Pohled na Lhenické zajímavosti	83
<b>Závěr</b>	<b>85</b>
<b>Prameny</b>	<b>87</b>
<b>Literatura</b>	<b>88</b>
<b>Seznam zkratk</b>	<b>89</b>
<b>Seznam příloh</b>	<b>90</b>
<b>Přílohy</b>	<b>92</b>
<b>Abstrakt</b>	<b>116</b>

# Úvod

Primárním cílem mé práce je zdokumentovat nejdůležitější časové děje městečka Lhenice s důrazem na konec 19. a počátek 20. století, které utvářely „život“ v městečku. V několika dalších kapitolách diplomové práce se nejprve budu stručně zabývat dějinami samotného osídlení krajiny. Dále bych rád nastínil volnočasovou aktivitu ve městečku. Pro sepsání těchto ne zcela kompletních dějin městečka, místní církve a okolí města využiji především jediné ucelené dílo – knihu „Lhenice, zahrada jižních Čech“, kterou napsal PhDr. Václav Starý s kolektivem spolupracovníků. Vodítkem mi bude i materiál zpracovaný prof. Marií Kindlmannovou, která se jako jediná věnovala historickému vývoji Lhenic od prvních písemných zpráv do roku 1923. Pravdou je, že autorka ve své práci využívala pramenů ústřední povahy z pražských archivů. Pouze v nepatrné míře budou využity prameny místní. Důvodem je nedostatek místních materiálů. Archiv městečka Lhenic byl totiž uložen v jedné nevyhovující místnosti, která sloužila nejen k ukládání starších písemností, ale i jako příležitostné skladiště. O archiv tenkrát nikdo nepečoval. První zprávy o městském archivu pocházejí z 18. století. V inventáři obecního jmění z let 1734-1738 čteme, že na radnici jsou uloženy „*truhličky a všelijakými scriptama*“ a „*knihy nový šest, starý tři a nový právo městské 11*“, kromě toho se uvádí „*u pana purkmistra zůstávající truhlička se zámekem*.“<sup>1</sup> Teprve na základě vládního nařízení č. 29/1954 došlo k budování sítě československého archivnictví. Po soustředění veškerých písemností lhenického archivu bylo v roce 1965 přistoupeno k jeho zpracování.

Většina materiálů je uložena ve Státním okresním archivu v Prachaticích. Kde využiji fondu: Archiv městečka Lhenice, který mimo jiné obsahuje 6 originálních městských listin z let 1544 - 1793, 590 úředních knih z let 1538 – 1945, 46 pomocných knih z let 1804 – 1947, 67 kartonů spisového materiálu, městské účty od roku 1673 a obilní a kontribuční účty od roku 1674 (s mezerami). Stupeň zachovalosti spisovaného materiálu je v různých časových obdobích rozdílný. Spisy začínají rokem 1618 a v nejlepším stavu se zachovaly z let 1817-1854. Dále jsem dostal možnost k nahlédnutí do osobních poznámek Václava Starého, které mi zapůjčil městský úřad ve Lhenicích.

---

<sup>1</sup> Státní okresní archiv Prachatice (dále jen SOKA Prachatice), fond: Archiv města Lhenice 1538-1945 - Inventář, zpracoval: STARÝ, Václav. Zn.fondu: B/85, Prachatice 1965

# 1. Stručné dějiny Lhenic od založení do konce 18. století

## 1.1 První stopy trvalého osídlení

Městečko Lhenice.<sup>2</sup> Lhenice se rozkládá ve vzdálenosti 7 km směrem jihozápadním od Netolic. Leží v nadmořské výšce 556 m a je obklopeno pohořím Hora, jehož nejvyšší vrchol Stráž dosahuje výše 740 m nad mořem.<sup>3</sup>

Podrobněji dokumentuje místo Pamětní kniha městečka: „*Lhenice leží na návrší mezi lesy a horami, jsou 17 mil čili 127km od Prahy a 4 míle čili 30 km od krajského města Písku vzdáleny. Blíž Lhenic teče potok, jenž na horách nedaleko vsi Malá Smeč počátek svůj bere a „ Struzka“ (stružka) slove. Půda kolem Lhenic se nalézající větším dílem hlinitá a písčítá jest. Obyvatelé napařád českou řečí rozmlouvají mnozí, ale jsou i s německou řečí dobře seznámeni.*“<sup>4</sup>

Je doba kdesi na počátku 2. poloviny 1. tisíciletí před naším letopočtem a na okolních kopcích si lidé budují svá opevněná sídliště, jímž Římané, kteří s nimi bojovali, říkali **oppida**.<sup>5</sup> Je to tzv.: **mohylová halštatská kultura**, (archeologická skupina v jižních a jihozápadních Čechách.<sup>6</sup> Příbuzné nálezy v Bavorsku 7.– 6. stol. př. n. l.). To, že zde žili, dokazují

<sup>2</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM], 4. rozšířené vydání, DIDEROT s.r.o. 2002: **Lhenice**, obec v jižních Čechách v okrese Prachatice, 12 km jihovýchodně od Prachatic, v Šumavském podhůří, na potoce Matnice; 1 770 obyvatel (1999). Potravinářský průmysl. – Renesanční zámek ze 17. stol., původně gotický kostel barokně přestavěn v letech 1734-1740, domy s barokními štíty. – Lhenice zmíněna 1300.

<sup>3</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice – zahrada jižních Čech*. Plzeň: STRÁŽ, 1983, s. 9.

<sup>4</sup> SOKA Prachatice, fond: *Pamětní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s.1-2.

<sup>5</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, 3.vydání. H.Brod: FRAGMENT, 2003. ISBN 80-7200-760-2, s.76: oppida - opevněná výrobní a obchodní střediska, nazývaná oppida, jsou někdy považována za počáteční formu měst. Koneckonců samotný název *oppidum* označoval v latině menší hrazené město. Oppida tvořila centra tehdejšího osídlení.

<sup>6</sup> Srov. tamtéž, s. 72: Vrcholným obdobím pravěkého osídlení Jihočeského kraje byla doba železná. V té době se na našem území formovala pozoruhodná etnicko- kulturní skupina a naše nejstarší etnikum, které známe jménem Keltové. Jižní Čechy byly důležitou součástí kulturního vývoje, na jehož konci se zrodila keltská civilizace ho-

hmotné památky této kultury v těsné blízkosti Hrbova a Vadkova. což jsou vesnice v okolí Lhenic.<sup>7</sup>

### **Přicházejí Slované:**

V průběhu 6.-7. století se Slované<sup>8</sup> zapojili do tzv. stěhování národů a v několika proudech se vydali západním, jižním a východním směrem. V České kotlině a moravských nížinách bylo osídlení prostoru velice řídké, takže vesnice se svými polnostmi tvořili jen nepatrné ostrůvky uprostřed rozlehlých lesů. Slované se zabývali převážně zemědělstvím. Žili ve vesnicích tvořených několika jednoduchými, do země zapuštěnými příbytky, opatřenými hliněnou nebo kamennou pecí. Pěstovali obilí i luštěniny. Pobyt slovanského obyvatelstva v českých zemích nebyl jednoduchý nejen vzhledem k drsným přírodním podmínkám. O dění v druhé polovině 7. a během 8. století téměř nic nevíme, proto jsou tak cenné archeologické nálezy z tohoto období.<sup>9</sup>

Slovanské kmeny se objevují na Netolicku v 8. století našeho letopočtu. O jejich životě také neexistují žádné písemné prameny, ale pouze probíhající archeologické výzkumy. Celé následující období až do doby zachování prvních písemných zpráv si jistě vyžádá podrobný archeologický průzkum, který zajisté přinese uspokojivou odpověď na řadu důležitých otázek, které v současné době ještě nelze spolehlivě zodpovědět.

Území Lhenicka mělo bezprostřední souvislost se sousedním Netolickem,<sup>10</sup> o němž se zachovalo více písemných zpráv. Nejstarší spolehlivá písemná zpráva o Netolicích<sup>11</sup> se za-

---

vořící keltskými jazyky. V té době se také objevují první písemné zmínky o našem území. Podle jednoho z významných keltských kmenů byla pojmenovaná i naše země. Označení Boiohaemum- Bohemia znamená „země Bójů“.

<sup>7</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice – zahrada jižních Čech*. Plzeň: STRÁŽ, 1983, s. 10

<sup>8</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie, svazek V.*, s. 678: Slované – skupina evropských národů, jejichž jazyky náleží k slovanské větvi indoevr. jaz. skupiny.

<sup>9</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, s. 80: Vpádem asijských Hunů, valících se přes jihoruské stepi do Evropy, nastala doba tzv. Stěhování národů. První literární prameny, týkající se Slovanů na území Čech, pocházejí ze 7. stol. ve francké kronice, označované vymyšleným jménem kronikáře Fredegara, se píše o utlačování Slovanů v českých zemích Avary a o jejich osvobození za pomoci franckého kupce Sáma v roce 623 nebo 624. Sámova říše zahrnovala blíže neurčené území Čech, zřejmě včetně oblasti dnešního Jihočeského kraje a je spolehlivě doloženo až ve století následujícím.

<sup>10</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí* s. 82: Na jihu Čech mělo v ranném středověku významné postavení Netolicko. Zdejší hrad byl pravděpodobně založen již v 10. století na širokém skalnatém vrchu nedaleko centra Netolic, v místě zvaném *Svatý Jan*. Osídlení Netolicka se tehdy stalo jádrem větší části jihočeského regionu.



chovala již z 10. století, kdy první český kronikář Kosmas<sup>12</sup> ve své latinské kronice uvádí k roku 981 názvy pozemních hradů slavníkovského panství<sup>13</sup>, které mělo na „*jižní straně proti Rakousům tyto pomezí hradů: Chýnov, Důdleby, Netolice.*“<sup>14</sup> Další zpráva se objevuje v roce 995, kdy po vyvraždění Slavníkovců<sup>15</sup> na Libici, hrad Netolice s ostatním majetkem přechází do rukou Přemyslovců.<sup>16</sup> Další zpráva pochází z roku 1106, kdy Kosmas ve své latinské kronice popisuje průběh odboje, syna německého císaře Jindřich IV.<sup>17</sup>, „*kteřý opustil Řezno, prošel jižním krajem, kudy se chodí do Netolic a vstoupil do Čech.*“<sup>18</sup>

V průběhu 12. století se netolický hrad stal střediskem územní samosprávy a sídlil na něm knížecí správce. První správce je doložen roku 1167, kdy jím byl jistý Nemoj. Tato funkce správce hradu pro širší okolí zanikla ve 13. století v důsledku hospodářských a politických změn v českém státě. Okolní venkovské obyvatelstvo bylo závislé na hradní soustavě, muselo vykonávat celou řadu pomocných prací, které byly spojeny s péčí o stav obchodních cest.

---

<sup>11</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Netolice**, město v jižních Čechách v okrese Prachatice, v Šumavském podhůří; 2 680 obyvatel (1999). Průmysl strojírenský, potravinářský, stavebních hmot. Chov koní. Muzeum. – Severozápadně od Netolic renesanční zámek Kratochvíle.

<sup>12</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: Kosmas - \* asi 1045, † 21. 10. 1125, český kronikář, kanovník svatovítské kapituly, příslušník vrstvy českých vzdělanců 2. pol. 11. století.

<sup>13</sup> Srov. B. VURM, *Krásy a tajemství České republiky*. Praha: MYSTICA, 2005. ISBN 80-86767-01-9: v Kosmově kronice z počátku 12. stol. nalezneme zmínky o třech jihočeských místech coby správních hradech Slavníkovců. Doudleby, Chýnov a Netolice Tyto hradů se staly podle této tradice základem slovanského osídlení kraje.

<sup>14</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 10.

<sup>15</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Slavníkovci** – jeden z nejvýznamnějších rodů 10. století, 5 synů přepadeno a vyvražděno na Libici v roce 995 Přemyslovci, kteří tak fakticky ukončili sjednocení Čech pod svou vládou.

<sup>16</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Přemyslovci**, český knížecí a královský rod. Vládli v českém státě od 9. stol. do roku 1306. Podle pověsti je zakladatelem rodu Přemysl Oráč, který byl k vládě povolán kněžnou Libuší od pluhu. Nejstarším historicky známým Přemyslovcem byl kníže Bořivoj (konec 9. stol.), který se svou chotí sv. Ludmilou přijal křest a zahájil proces christianizace Čech. Za vlády Bořivojova vnuka knížete Václava se začala rozšiřovat vláda Přemyslovců, která do té doby zahrnovala pouze střední Čechy.

<sup>17</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Jindřich IV.**, \* 11. 11. 1050, † 7. 8. 1106, král německý od roku 1053, císař římský od 1084; syn Jindřicha III. Po dobu jeho nezletilosti vedla poručnickou vládu jeho matka, později arcibiskup Adalbert Brémský, proti němuž vystupovala říšská knížata. Po převzetí vlády pacifikoval za pomoci českého knížete Vratislava II. odpor knížat (protikrál Rudolf Švábský) a od ledna 1076 vedl spory s papežem Řehořem VII. o investituru, pokořen u Canossy 1077, později však donutil papeže k útěku z Říma a po 15 letech potlačil odpor v Německu i Itálii. Tehdy však proti němu povstali jeho synové, během války s nimi zemřel v církevní klatbě.

<sup>18</sup> V. STARÝ a kol. *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 10.

Muselo také zajišťovat výživu vojenské posádky, dbát na bezpečnost kupců, kteří přicházeli do země po starých obchodních stezkách.<sup>19 20</sup>

„Pod ochranou knížecího hradu v Netolicích vedla **obchodní cesta**<sup>21</sup>, která spojovala Rakousko s Čechami a směřovala od Chvalšín přes Lhenice do Netolic a odtud pokračovala dále do Vodňan a do vnitrozemí Čech. V podhradí se začali postupně usazovat první kupci, řemeslníci, obchodníci a další obyvatelé, kteří položili základy ke vzniku trhové osady.“<sup>22</sup>

Ve 13. století dochází k husté koncentraci venkovského osídlení, na němž se podíleli především feudální majitelé a církevní instituce. V jižních Čechách to byly dva důležité cisterciácké mužské kláštery<sup>23</sup> – Vyšší Brod (založen roku 1259) a Zlatá Koruna (založena roku 1263). Tento řád se těšil ve 13. století velké oblibě českých feudálů.<sup>24</sup> Převážná část klášterů této řehole byla založena v místech, která dosud nebyla soustavně osidlována. Mniši se snažili svůj pozemkový majetek rozšířit získáváním odkazů a nákupem dalších okolních vesnic. Podíleli se na mýcení lesů, zakládali nové osady, zřizovali rybníky a mlýny. Jeho příslušníci vynikli chovem dobytka a **pěstováním ovoce**, uplatnili se jako velice dovední řemeslníci, podporovali rozvoj zemědělství a řemesel a tím přispívali k hospodářskému a kulturnímu rozvoji. Tyto důvody vedly k povolání mnichů, tohoto významného evropského řádu, i do jižních Čech. Důkazem je ta skutečnost, že již v roce 1258 Vok z Rožmberka žádal generální cisterciáckou kapitolu o provedení vizitace příštího místa založení.<sup>25</sup>

<sup>19</sup> Srov. V. STARÝ a kol. *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 10.

<sup>20</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí* s. 83: Již od pradávna vedly přes Šumavu důležité stezky, které spojovaly Čechy s Bavorskem. Nejdůležitější z nich byla takzvaná Zlatá stezka na německé straně zvaná Česká. Vedla z Prachatic do Pasova.

<sup>21</sup> B. VURM. *Krásy a tajemství České republiky*. Praha: MYSTICA, 2005. ISBN 80-86767-01-9. obchodní cesta – též zlatá stezka, je doložena písemně již na přelomu 10. a 11. století. Po ní se k nám dopravovala nejen sůl, ale také železo, koření, látky a zbraně. Od nás putovaly jak potraviny, ryby a dobytek, tak i zlato ze zlatonosné Otavy.

<sup>22</sup> V. STARÝ a kol. *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 10.

<sup>23</sup> Srov. Tamtéž, s. 87: *Zakládání klášterů v průběhu rozkvětu přemyslovské moci se stalo oblastí vzájemného soupeření jihočeských rodů a českých králů. Roku 1259 založil Vok na rožmberském panství v jižní části Šumavy cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě. O čtyři roky později vznikl z popudu krále Přemysla II. Otakara klášter Svata Trnová Koruna, lépe známý pod pozdějším jménem Zlatá Koruna, který se stal centrem další kolonizace.*

<sup>24</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **cisterciáci**, členové mnišského řádu v katolické církvi, který se v roce 1098 oddělil od benediktinských mnichů se zachováním Benediktovy řehole. O rozvoj a rozšíření řádu se zasloužil zejm. Bernard z Clairvaux, jehož spis *Charta caritatis* (Charta lásky) tvoří pramen cisterciácké spirituality. Cisterciáni se mj. stali šířiteli gotiky a v místech svého působení zaváděli nové zemědělské metody.

<sup>25</sup> Srov. J. ČECHURA, *Počátky vyšebrodského kláštera*, s. 4-16.

Další vývoj narušily bouřlivé události v Čechách. Roku 1278, kdy po tragické smrti Přemysla Otakara II.<sup>26</sup> následovaly podstatné změny. Této situace využili Vítkovci, kteří se chtěli zbavit svého nepříjemného souseda, a proto přepadli a zničili zlatokorunský klášter a poplenili i Netolice a okolí. Zemský správce **Ota Braniborský**<sup>27</sup> „*potvrdil 6. ledna 1281 zlatokorunským mnichům držení chvalšinského a netolického statku, avšak později se dal přesvědčit, že Netolice nebudou zlatokorunskému klášteru užitečné a že se mohou stát střediskem nepřátelských sil.*“<sup>28</sup> Netolicko proto přišel rodu Prušenků ze Statenberka, ale zanedlouho ho opět vrátil Zlaté Koruně. Toto rozhodnutí potvrdil i král Václav II. Kolem roku 1300 vlastnili mniši zlatokorunského kláštera i vesnice v okolí Lhenic (Horní Chrášťany, Hrbov, Třebenice, Vadkov,...), v průběhu 14. století získali mniši navíc Frantoly, Ktiš, Smědeč.<sup>29</sup>

## 1.2 První písemná zmínka

První písemná zmínka o Lhenicích pochází z roku 1283. To když pan Jindřich a Vok z Českého Krumlova potvrdili rakouskému klášteru v Drkolné faru ve Světlíku a užitky ze vsi Pfaffenschlag (nyní Bobovice na Krumlovsku). „*Mezi svědky se objevuje také Nemoj de Elenic.*“<sup>30</sup>

Ještě před založením kláštera ve Zlaté Koruně vznikla vesnice Lhenice, která potom byla připojena do pozemkové církevní držby. Po této náhodné zprávě o Lhenicích z roku

<sup>26</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Přemysl II. Otakar**, \* 1233, † 26. 8. 1278, markrabě moravský od roku 1247, král český od 1253 (korunován 1261); syn Václava I. a Kunhuty Štaufské. 1247 šlechtou zvolen mladším králem. 1248 – 49 vedl povstání proti svému otci; byl poražen. 1251 zvolen vévodou rakouským. Svůj nárok stvrdil 1252 sňatkem s Markétou, dědičkou babenberských zemí. V důsledku posilování královské moci se řada mocných českých šlechticů postavila proti králi, což přispělo k jeho pádu. Přemysl II. Otakar zahynul v bitvě na Moravském poli. – Za vlády Přemysla II. Otakara hospodářský rozvoj českého státu; zakládána města, podpora kolonizace. Přemysl II. Otakar založil zemský soud, kde byly vedeny zemské desky.

<sup>27</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Otto Braniborský**, též Ota V. Dlouhý, \* po 1244, † 23. 7. 1298, markrabě braniborský z rodu Askánců; synovec Přemysla II. Otakara. Od roku 1267 spolu s bratry markrabě braniborský. Po smrti Přemysla II. Otakara poručník nezletilého Václava II.; vládl v Čechách 1278 – 83. Václava odvezl do Braniborska, kde jej věznil; propustil ho za velkou finanční náhradu (údajně za výlohy se správou země).

<sup>28</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s.11.

<sup>29</sup> Srov. tamtéž, s. 11.

<sup>30</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 12.

1283 se písemné zprávy odmlčují. Teprve o sto let později se objevuje v písemnostech jméno **Ondřeje ze Lhenic**.<sup>31</sup>

Původně patřily Lhenice, stejně jako celý zdejší kraj, samotnému králi. V polovině 13. století je však Přemysl Otakar II. daroval i s okolím tehdy nově založenému klášteru zlatokorunskému, tím se staly majetkem cisterciáckého opatství. A právě v jeho archivních spisech se dochovala první písemná zmínka. Vesnice byla součástí zlatokorunského kláštera až do roku 1420, kdy císař Zikmund zastavil celé zboží **Oldřichovi z Rožmberka**.<sup>32</sup>

15. století přineslo do života obyvatelstva mnoho závažných změn. Narůstající sociální rozpory vedly ke vzniku husitského revolučního hnutí.<sup>33</sup> Skutečností je, že v roce 1437 císař Zikmund<sup>34</sup>, na základě obrovských majetkových přesunů, ke kterým došlo během husitské revoluce, zapsal část zboží kláštera zlatokorunského s vesnicemi Lhenice, Újezdec, Vadkov a Vodice městu Tábor.<sup>35</sup> Tímto jeho rozhodnutím se Lhenice na určitý čas odpoutávají od Netolic.<sup>36</sup>

Netolice se totiž z téhož důvodu dostaly do rukou rožmberského rodu.<sup>37</sup> To, že císař Zikmund dal v dubnu 1437 Lhenice táborskému měšťákovi Zbyňkovi, se velmi nelíbí Oldřichu

<sup>31</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 12.

<sup>32</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **z Rožmberka Oldřich II.**, \* 13. 1. 1403, † 28. 4. 1462, český šlechtic a politik; syn Jindřicha staršího z Rožmberka, otec Jindřicha mladšího z Rožmberka, Jana z Rožmberka, Jošta z Rožmberka, Perchty z Rožmberka a Anežky z Rožmberka. Po otcově smrti vychováván poručníkem Čeňkem z Vartenberka v husitském duchu, v roce 1418 se ujal rodového dědictví. První rožmberský vladař. V červnu 1420 se zřekl husitství a přestoupil ke katolické církvi. Neúspěšně obléhal Tábor. Od 20. do zač. 50. let 15. stol. nejvýznamnější český katolický velmož, čehož využil k rozšíření rodového majetku. Protivník Jiřího z Poděbrad. Usiloval o samostatnou politiku, kontakty s rakouským, německým a italským prostředím (politické ambice podporoval i listinnými falzy a fikcí o příbuzenství Rožmberků s římským rodem Orsini). V roce 1451 odešel z politiky. Jeho dvůr v Českém Krumlově se stal významným kulturním střediskem, kde se projevovaly vlivy humanismu a renesance.

<sup>33</sup> O vlastním průběhu husitského revolučního hnutí ve Lhenicích a okolí postrádáme písemné zprávy.

<sup>34</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Zikmund Lucemburský**, \* 14. 2. 1368, † 9. 12. 1437, uherský král od roku 1387, český král od roku 1419, římský král od roku 1410, římský císař od roku 1433; syn Karla IV. a Alžběty Pomořanské, bratr Václava IV. a Jana Zhořeleckého.

<sup>35</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice- zahrada jižních Čech*, s. 13.

<sup>36</sup> Srov. tamtéž.

<sup>37</sup> Srov. Československá akademie věd (dále jen ČSAV) (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, Pom-S. Praha: ACADEMIA, 1987. ISBN 02/76-0604-21-056-87, V. svazek, s. 400: **Rožmberkové**, český šlechtický rod, jedna z větví Vítkovců. Členové rodu měli ve středověku nejvýznamnější postavení mezi českou šlechtou; zastávali významné funkce v českém státě. Jejich rozsáhlé panství v jižních Čechách i v Rakousku

z Rožmberka, který se proti tomuto rozhodnutí ohrazuje. Ale i přes tyto protesty zůstávají Lhenice Tábora. „Vzhledem k tomu, že se výše uvedené vesnice staly majetkem tábořských měšťanů, bylo sídlo rychty přeneseno do sousedních Mičovic. V roce 1513 bylo z milovické rychty odváděno feudální vrchnosti na den sv. Jiří (24. dubna) 15 kop 47 ½ groše a na den svatého Havla (16. září) 29 kop 28 grošů a 5 denárů.“<sup>38 39</sup>

PhDr. Václav Starý uvádí ve svých archívních materiálech o Lhenicích, že po přijetí Lhenic s okolními vesnicemi k Táboru byli vesničané povinni vykonávat určité práce a odvádět peněžní dávky nové vrchnosti. Lheničtí museli posílat z každého domu jednu osobu Tábořským v době podzimních honů na zvěř, pečovat o rybník, ale na druhé straně mohli využívat např. pastviště v Brusném, a pokud byl vypuštěn rybník, mohli jej osít a posekat vzrostlou úrodu. A když se prodávalo dřevo z Brusného, měli Lheničtí právo přednostního nákupu. Za panství Tábora si Lhenice užívaly utěšené svobody, po kterých mohl ubohý lid na jiných panstvích jen toužit. Mohli libovolně podepisovat a jednat o smlouvách, mohli vyměnit či prodat svůj statek apod. Ženy, ať už vdané či svobodné, měly stejná práva jako muži.

Je pochopitelné, že tábořští měšťané hledali způsob, jak zvýšit svůj příjem ze Lhenic. Jedním z účinných prostředků byla snaha získat pro Lhenice povýšení na městečko. Proto požádali českého krále Ferdinanda I. o udělení práva povýšit Lhenice na městečko.<sup>40</sup>

V době předhusitské je také již doložen lhenický kostel. Z místní rychty bylo spravováno deset okolních vsí. Nejdříve se jednalo o tzv. filiální kostel, farního kostela v Netolicích. Svědčí o tom doklad z roku 1405, kdy se připomíná kněz Petr ze Lhenic. Zvláštní význam dává zasvěcení lhenického kostela. I když byl vybudován cisterciáckým řádem a ten, jak víme, zasvěcuje své kostely Marii, tento byl zasvěcen sv. Jakubu.

Kostely, které byly zasvěceny tomuto světci, byly vybudovány na místech se silným obchodem, což dokládá význam obchodní cesty vedoucí přes Lhenice. Svatý Jakub býval patronem poutníků a obchodníků.

---

(mimo jiné Český Krumlov, Třeboň, Sedlčany, Nové Hrady, Bechyně, Rožmberk, Netolice) jim zaručovalo vojenskou a hospodářskou soběstačnost.

<sup>38</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 14.

<sup>39</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **kopa, groše** (kopa gošů) –používaly se českém mincovnictví od r. 1300 (měnová reforma Václava II..

<sup>40</sup> Srov. SOkA Prachatic, fond: *Archiv města Lhenice 1538-1945 - Inventář*, sign. B/85.

### 1.3 Od povýšení Lhenic na městys do Bílé hory.

Ať už měl český král Ferdinand I. jakoukoli pověst, je skutečností, že pro lhenické měl význam větší než velký. Protože v roce 1544 Ferdinand I.<sup>41</sup> vydává v Praze listinu<sup>42</sup>, kterou povyšuje dosavadní vesnici Lhenice na městečko. Listina mimo tehdejších písemných zvyklostí obsahuje souhrn určitých práv, ale i povinností. Král ve svém listě nezapomíná upozorňovat na milosti, které tímto povýšením konšelům a obyvatelům dává. Uděluje mu např. právo pečeti zeleným voskem, dále uděluje novému městečku znak, který je symbolem ovocnářství a dokládá tak tradici pěstování ovoce (jablka, hrušky) ve Lhenicích již od 16. století. Na modrém štítě je stříbrná hradební zeď s cimbuřím na obloučkovém podklenutí. Ve stínkách jsou střílny. Nad hradbou vzrůstá jabloňový štěp v přirozených barvách se žlutočervenými jablky.<sup>43</sup> Dále má městečko právo pečeti zeleným voskem, svobodu trhu, povoluje se konat výroční jarmark na den sv.Jiljí<sup>44</sup> s osmi dny a týdenní trh ve středu.<sup>45</sup> Dále povoluje svobodu řemeslníkům. V závěru upozorňuje, že by nebylo dobré krále si pohněvat. Skutečností je, že vydáním této významné listiny se uzavírá jedna z kapitol dějin tohoto místa a začíná se období Lhenic -městečka.

Listina měla toto znění:

*„ My, Ferdinand z Boží milosti římský král, po všechny časy rozmnožitel Říše a uher-  
ský, český, dalmatský, charvatský král, infant v Hispanii, arcikníže rakouské, markrabě mo-  
ravský, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě etc. Oznamujeme tímto listem všem,  
že sme jménem opatrných purkmistra a košeluov i na místě vsí obce města Táboru, věrných  
našich milých, poníženě prošení, abychom jim ves Lhenice za městečko vysaditi a znovu vy-  
zdvihnúti i také některými dalšími milostmi a svobodami obdařiti ráčili. K jichžto pokorné  
prosbě nakloněni jelce, s dobrým rozmyslem našim, jistým vědomím moci královskú*

<sup>41</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí: Ferdinand I. Habsburský*, \* 10. 3. 1503, † 5. 7. 1564, český a uher-  
ský král od roku 1526, římskoněmecký král od 1531, římskoněmecký císař od 1556; syn Filipa I. Sličného a  
Johany Šílené. Zakladatel rakouské linie Habsburků.

Srov. M. BYDŽOVSKÝ Z FLORENTINA (sestavil PhDr. Jar. Kolár CSc), *Svět za tři českých králů: „...o tom  
panu králi Ferdinandovi když roznesla se pověst, která jest horlivý milovník spravedlnosti, maje křivdu  
v nenávisti, mnohým Čechům o něm bylo těžko slyšeti...“.*

<sup>42</sup> SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Ferdinanda I. 21.1.1544*, inv.č. 1, sign. I-1

<sup>43</sup> Současný znak se od původního liší v barvách.

<sup>44</sup> den sv.Jiljí – tj. 1. září

<sup>45</sup> SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Ferdinanda I. 21.1.1544*, inv.č. 1, sign. I-1

v Čechách vysadili sme nadepsanú ves Lhenice za městečko a tímto listem mocně vysazujeme a vyzdvihujeme, chtějíce tomu konečně, aby obyvatelé jeho, nynější i budoucí, všech těch milostí a svobod užívati mohli, kterýchž jiná městečka v království Českém buďto z práva aneb z obyčeje užívají nyní v časech budoucích a jmenovitě, že se v něm všelijací řemeslníci, totiž pekaři, řezníci, sladovníci, sůkeníci, sukna krejčí, kováři, zámečníci, krejčí, ševci a jiní všelijací obchodníci osazovati a řemesla svá svobodně dělati, provozovati a jich užívati mají a moci budou beze všech lidí všelijakých překážek. Kterémužto městečku Lhenicím tak jakž se svrchu píše tyto další milosti a obdarování z mocnosti naší královské učinili sme a tímto listem činíme. Napřed aby měli pečeť zejména štít modrý neboližto lazourové barvy, v němž štěp jabloňový s ovocem stojí a okolo toho štěpu za stmy se vidí, jakožto všecko rukú a vtípem umění malířského lépe a dostatečněji vprostřed listu toho jest vymalováno a barvami vysvětleno, kteréžto pečeti purkmistr a konšelé již psaného městečka Lhenic, nynější i budoucí, mají i moci budou ve všelijakých potřebách obecných užívati a jí listy i jiné potřeby zeleným voskem pečeti, pokudž a kdyby toho potřeba kázala. A k tomu také týmž obyvatelům Lhenickým dávati a znovu vysazovati ráčíme trh téhodný obyčejný každou středu a jeden jarmark roční na den svatého Jilí s osmi dny pořád zběhlými a frejunky obyčejnými, při kterémžto trhu a jarmarku ročním oni Lheničtí zachovati a toho trhu a jarmarku i jiných věcech svrchuvyslovených svobod a obdarování tak a tím vším způsobem užívati mají jako jiná městečka v království Českém svých obyčejných trhuov a jarmarkuov užívají a při nich se zachovávají bez zmatku a všelijakých odporností a tudiš bez naší, dědicuov našich a budoucích králuov českých i jiných všech lidí všelijakých překážek, příkazující všem poddaným a úředníkům našim ze všech stavuov království Českého, nynějším i budoucím, věrným milým, abyšte často psané obyvatele městečka Lhenic, nynější i budoucí, při těch všech svrchupsaných milostech, svobodách obdarování jměli, drželi a neporušitelné zachovat pod varováním hněvu a nemilosti naší královské. Však proto chceme, aby toto dání a obdarování naše jednomu každému bez újmy a škody na jeho spravedlnosti bylo. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k lisu tomuto přivěsit isme rozkázali. Dán na hradě Pražském v pondělí po svatém Fabiánu a Šebestiánu leta božího tisícého pětistého čtyřicátého čtvrtého a království našich Římského čtrnáctého a jinách osmnáctého. Ferdinand m.p.“<sup>46</sup>

O původu znaku se dochovaly nejrůznější pověsti. Jedna z nich vypráví, že v Českých Budějovicích vypukla morová epidemie, takže se nikdo z okolí ani neodvážil do města vstoupit. Jen Lheničtí prý neohroženě a vytrvale zásobovali celé město ovocem. Proto prý je ve znaku, **lhenická jabloň a budějovické hradby**. Jiná pověst vypráví o vznešeném cizinci,

<sup>46</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, přepis listiny s. 14-15.

který projížděl Lhenicemi. Lheničtí mu nabídli míšenská jablka. Ať už jsou pověsti jakékoli, jisté je, že lhenický znak dokládá tradici ovocnářství, jejíž kořeny sahají už do 16. století.<sup>47</sup>

Povýšením Lhenic na městečko postupně vzrůstal hospodářský, obchodní a kulturní význam místa. V držení města Tábora zůstaly Lhenice pouze tři roky. Roku 1547 propuklo povstání proti císaři<sup>48</sup>. Toto povstání bylo potlačeno a mnoho měst, která se vzbouřila proti králi, bylo potrestáno. Za účast na nezdařeném povstání v r. 1547<sup>49</sup> byly městu Táboru zkonfiskovány některé statky, mezi nimi i Lhenice a vesnice Újezdec, Vadkov a Vodice, které koupil hrabě **Albrecht z Gunštejna na Žirovnici**, jako poručník po Joštu z Rožmberka.<sup>50</sup>

*„V roce 1551 byly Lhenice s okolními vesnicemi postoupeny Vilémovi z Rožmberka.“*<sup>51</sup>

52

Nelze dost dobře zhodnotit, jak Lheničtí vnímali jednotlivé změny svých pánů. Podmínky ovšem zůstávaly nesrovnatelně obtížnější než v pozdějších dobách. Fyzicky namáhavá práce lidi vyčerpávala, nečekané výkyvy počasí hrozily znehodnotit celoroční práci. Feudální vrchnost vyžadovala od svých poddaných pravidelné naturální a peněžní dávky. Poddaný lid obdělával své pozemky, které jim vrchnost propůjčila, a část získaného výnosu odváděl do sídla feudálního pána - majitele města nebo vesnice. Kromě toho byly i různé mimořádné

<sup>47</sup> Srov. SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 3.

<sup>48</sup> Tj. proti Ferdinandovi I. Habsburskému

<sup>49</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí: Zapojení českých zemí do vznikajícího středoevropského soustátí* vnímala česká stavovská obec jako umenšení svých „starých práv“. otevřený rozkol mezi panovníkem Ferdinandem I. a stavovskou opozicí však propukl až v roce 1546. Tehdy svolal panovník zemskou vojenskou hotovost, bez stavovského souhlasu. Ferdinandovi se však podařilo zlomit povstání. Po vítězství nad německými protestanty v bitvě u Mühlberka zamířil na jaře 1547 do Čech. A vzbouřenci kapitulovali. Král potrestal opozici, čímž posílil svou moc. Čtyři povstalci zaplatili životem (Václav Pětipeský, Bernard Barchanec, Jakub Fikar - primas Starého města pražského a Václav Soukeník z Jeleného). Řadě šlechticů byl zkonfiskovány statky a promyšlená opatření podlomila politickou a načas i hospodářskou pozici královských měst.

<sup>50</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Kniha příjmů a vydání městečka Lhenic z let 1688-1689*, fol.6a: **Jošt III. z Rožmberka.**, \* 30. 6. 1488, † 15. 10. 1539, český šlechtic, syn Voka II. z Rožmberka, od 1532 devátý rožmberský vladař.

<sup>51</sup> SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Všeliké zápisy, pozorování a vodotoky z let 1689-1796*

<sup>52</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, s.399: **Vilém z Rožmberka**, \* 10. 3. 1535, † 31. 8. 1592, český šlechtic, diplomat a politik; v 16 letech se jako rožmberský vladař ujal rodového dědictví. bratr. Představitel české stavovské obce. Od roku 1552 jedenáctý rožmberský vladař. 1553 hejtman prácheňského kraje. 1560-70 nejvyšší komorník, od roku 1570 nejvyšší purkrabí Č. království. Rozšiřoval a zveleboval rodové panství (regent Jakub Krčín z Jelčan), nechal zřizovat rybníky, pivovary, mlýny, budoval renesanční stavby (Český Krumlov, Kratochvíle). Nábožensky zpočátku tolerantní, později výrazně podporoval katolicis-



dávky.<sup>53</sup> Těchto feudálních zvyklostí nebyli ušetřeni ani lheničtí poddaní, jejichž výnosným zdrojem příjmu bylo velmi rozšířené ovocnářství. Jestliže chtěli městští poddaní získat od feudála určitá práva a výhody, byli nuceni nejdříve složit určitý dar. V každém případě bylo nutno žádat vrchnost o povolení všech aktivit. Např. v roce 1557 Lheničtí posílají na Český Krumlov Vilémovi z Rožmberka dva věrtel<sup>54</sup> jablek, věrtel hrušek, pět husí a čtyřicet slepic s přáním, aby tento dar malý byl milostiv přijat. Rožmberk si pochopitelně přál, aby takovýchto malých darů bylo co nejvíce, aby bohaté hostiny na zámku netrpěly nedostatkem.

Z roku 1574 se zachoval zajímavý dopis, který byl adresován českokrumlovskému hejtmanu Jetřichovi Latinskému ze Slatinky. Je potřeba připomenout, že při četbě tehdejších dopisů nám uniká jeho obsah. Z dopisu je možno zjistit tehdejší cenu ovoce. V úvodu Lheničtí květnatě zdraví hejtmana a přejí mu, aby se dožil vysokého věku, než je obyčejně lidem souzeno. Dále dopis pokračuje: „*Psaní, které nám ste učiniti ráčil strany ovotce, jak sme takovú věc pro jeho Milost páně potřebu opatřili, abychom formana zjednali, takové ovoce dodali po čem by bylo i formanu, že bude zaplaceno tak, jakož sme Vaší Milost na onen čas psaním našim o tom, zač to ovoce strženo, oznámili. Oho času, že jest strženo po dvou kopách míšenských jeden každý sud tak, jakž toho času strženo i jiným sou po těch penězích prodávali, ač neníčko na nich přibylo několik grošů. Též formana sme projednali a smluvili od té fůry, že se jim má dáti 1 kopa 20 grošů míšenských tak, jakož nám psaním Vaší Milosti připovídati, že zaplatiti ráčíte. Sme k Vaší Milosti i té naděje, že jináč nestane, neboť od kterých sousedův takové ovoce jest, sou potřební peněz. I tíž formani žádali, abychom se za ně k Vaší Milosti přimluvili, čber ovsa, aby se jim dalo.*“<sup>55</sup>

Dopis je datován 17. října 1574 a Lheničtí k němu připojili svou městskou pečeť. Je zajímavým dokladem obchodní korespondence našich předků.<sup>56</sup>

Z tohoto období se například zachoval přímý doklad o přírodní katastrofě. Na základě této události dne 6.července 1560, psali purkmistr a konšelé městečka Lhenic Vilému z Rožmberka do Českého Krumlova že, „*jest škoda stala však z dopuštění Božího veliká na*

---

mus. V roce 1584 povolal do Českého Krumlova jezuitu. Zemřel bezdětný; dědictví připadlo mladšímu bratru Petrovi Vokovi, část (Roudnice) pak poslední manželce Polyxeně z Pernštejna.

<sup>53</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*: Vítané zdroje příjmů shledávaly vrchnosti také v tržním monopolu, kdy poddaní museli povinně nakupovat kupř. pivo a lihoviny vyrobené v panských podnicích.

<sup>54</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: věrtel = dutá míra, 1 věrtel = 23,25 litru.

<sup>55</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 17 - 18.

<sup>56</sup> Srov. tamtéž. S. 18.

věži i na kostele od hřímání a povětrí a pachole zabilo“. Žádali proto, aby jim byl vydán tzv. přímluvčí list, aby mohli provést veřejnou sbírku od poddaných na opravu kostela.<sup>57</sup>

Pod vládou mocného jihočeského feudálního rodu Rožmberků nastoupily Lhenice na cestu svého dalšího rozvoje. Dne 26. července 1569 osvobodil Vilém z Rožmberka obyvatele Lhenic odúmrtí.<sup>58, 59</sup> V roce 1596 povolil Petr Vok z Rožmberka<sup>60</sup> lhenickým měšťanům vařit pivo a svobodně jej čepovat a vrátil obci mlýn pod městečkem u cesty do Českých Budějovic, který přešel před časem na Viléma z Rožmberka. Z každého věrtele vařeného piva měli lheničtí platit ročně 6 grošů míšenských<sup>61</sup>. Všechna předchozí privilegia potvrdil i sám císař Rudolf II.

Správu městečka vykonávala dvanáctičlenná rada, z níž byl každý po dobu čtyř týdnů purkmistrem. Potom řídil osudy městečka první purkmistr, jemuž se dostalo označení **primas**, **primátor**. Povinností primátora bylo svolávat zasedání městské rady a řídit jeho průběh, dávat hlasovat o usneseních, zastupovat městečko při různých jednáních s vrchností, jinými městy, nebo jinými stranami. Odpovídal za stav městské pokladny a po ukončení své čtyřtýdenní činnosti skládal účty z hospodaření s obecními finančními prostředky. Měl v úschově městské pečetidlo, zodpovídal za jeho bezpečné uložení a měl ho zároveň zabezpečit před zneužitím, popřípadě ztrátou. Dále měl dbát o řádnou a bezpečnou úschovu městských privilegií, městských knih a dalších městských písemností.<sup>62</sup>

K vykonávání policejní moci byl určen rychtář. Členové rady skládali přísahu do rukou zástupce feudální vrchnosti. O obnovení městské rady žádali Lheničtí již v roce 1556, avšak z té doby se nezachoval seznam členů městské rady. Ten se zachoval teprve z roku

<sup>57</sup> Srov. Tamtéž, s. 20.

<sup>58</sup> Originál listiny uložen v SOKA P, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Rudolfa II 15.4.1605*, inv.č. 3, sign. I-3.

<sup>59</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **odúmrtí**, ve středověku „spadnutí“ půdy na vrchního vlastníka půdy, obvykle při vymření rodiny po meči; půda mohla připadnout i vesnické občině. Panovník mohl převzít půdu i při porušení věrnosti vazalů (felonie); také v tomto případě šlo právnicky o odúmrtí.

<sup>60</sup> Srov. *Malá čs. Encyklopedie*, s.399: **Petr Vok z Rožmberka** \* 1. 10. 1539, † 6. 11. 1611, český šlechtic a politik; poslední Rožmberk, mladší bratr Viléma z R., díky rožmberské instituci vladařství žil v závislosti na něm až do jeho smrti 1592, i když disonoval částí rodového majetku. Cestoval po západní Evropě (setkal se s Vilémem I. Oranžským), od r. 1569 sídlil na Bechyni. Od roku 1592 dvanáctý rožmberský vladař; nejprve v Českém Krumlově a od r. 1602 v Třeboni, kde vybudoval renesanční zámek, do něhož přenesl rodinný archiv a vytvořil jednu z největších knihoven ve střední Evropě. Petr Vok z Rožmberka byl velkým znalcem umění, křesťan, člen jednoty bratrské a tolerantní vladař.

<sup>61</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **groš míšeňský** – (od roku 1338), hojně užívané v cizích i v českých zemích

<sup>62</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 18.

1566. Členy staré městské rady tehdy byli: Jiřík Bartoš, Jakub Mydlář, Václav Zub, Jan Kubička, Matěj Homolka, Vondra Mojha, Pavel Ferkas, Jan Čeněk, Doucha, Havel Jaroš, Tomáš Schejbal, Matuš Sojka. Za nové členy rady byli zvoleni: Jiřík Bednář, Jakub Treplovic, Ambrož Pražák, Filip Štamba, Petr Znáhlů, Matěj Pavelka, Tomáš Tkadlec, Jan Čermák, Jíra Treplovic a Štěpán Umřil. Seznamy členů městské rady se zachovaly i dalších let 16. století.<sup>63</sup>

V majetku rožmberského rodu bylo městečko až do roku 1600, kdy jej **Petr Vok z Rožberka** postoupil svému úředníku **Martinu Grejnarovi z Veverí**. Ten je však v roce 1605 vrátil zpět Petru Vokovi a ten je připojil k libějovickému panství. Po vymření Rožmberků v r.1611 zdědil panství **Jan ze Serinu** a po jeho smrti v r. 1612 se stávají majiteli čeští šlechtici Švambergové.<sup>64</sup>

Každé středověké městečko, mimo věcí veřejných, prožívalo především svůj vlastní soukromý život. A v něm se čas od času odehrávaly různé příběhy, které rozvířily poměrně klidnou hladinu městečka. Nevyhnuly se ani Lhenicím. Jednou se jednalo o velkou ztrátu peněz a podezření na ženu, které je našla a přiznala se až purkmistrovi, jindy se jednalo o stížnost sirotků na jejich bratra, že propil a prohrál celé dědictví. V roce 1566 si stěžoval Jan mydlář na Šimona Chromého, že mu zbil manželku a jmenovaný za to požadoval 6 kop grošů na doktora. Klidnou hladinu jednotvárného života lhenických měšťanů rozvířila v roce 1566 další mimořádná událost. Zdejší soused Filip Šídlo, si dovilil pronést řeči, které se dotkli cti, vznešeného purkmistrovského úřadu, pánů konšelů i samotného purkmistra. Jsou to prý osoby nepoctivé, které okrádají samotnou vrchnost, nejmilostivějšího pána, pana Viléma z Rožberka. Za to byl Šídlo povolán před městskou radu, kde ho však statečnost opustila. Nakonec prosil za odpuštění, které mu rada ráda dala. Otázkou zůstává proč byla rada tak vstřícná.<sup>65</sup> Ale, byly řešeny i věci závažnější. Tak například držitel Lhenic Martin Grejnar z Veverí a Mysletína měl značné starosti s Janem Ferkasem, synem zemřelého Petra Ferkase, mlynáře ve mlýně pod městečkem Lhenice. Vyjádřil se o něm, že *„člověk dědičný a poddaný můj veliké nevážnosti proti mně panu a dědičné vrchnosti se dopustil a netoliko sám od osoby své, ale i některé jiné lidi poddaný mé v jistých příčinách pozdvihl a srotil tak, že pro takové*

<sup>63</sup> Srov. tamtéž, s. 19.

<sup>64</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Švambergové** - český šlechtický rod. Od 13. stol. vlastnili řadu statků v západních Čechách. Na vrchol rodové moci se Švambergové dostali v 15. – 16. stol.; drželi hrady Bečov nad Teplou, Kašperk, Krasíkov, Orlík, Přimdu, Zvíkov a kláštery v Kladrubech, Milevsku a Nepomuku. V roce 1612 dědictvím po Rožmbercích získali Nové Hrady, Rožmberk a Třeboň. Pobělohorskými konfiskacemi byl rodový majetek výrazně omezen. Švambergové vymřeli v 2. pol. 17. století.

<sup>65</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 22.

*jeho přičinění slušně i na hrdle trestán býti jest měl.*“<sup>66</sup> Na přimluvu komisařů pak Grejnar rozhodl, že Ferkase i jeho rodinu z poddanství propustí a dovolí mu odejít na jiné panství. Tato udělená milost byla však spojena s podmínkou, že v případě dalšího provinění podobného charakteru ztratila by tato podmínka svou právoplatnost. Mohl bych uvést ještě mnoho takových případů, ale to není cílem mé práce.

V roce 1610 vystavěl Jan Martin Grejnar ve Lhenicích rytířské sídlo na poli zvaném „na zámku“. *„Nový pán musel sídlo opustiti, protože s odbujci, kteří za oněch časů vlast naši hubili, jak se to s paměti hodného listu tehdejšího vojenského vůdce Karla hraběte z Buquoy, daného v Českých Budějovicích dne 17. ledna 1619 dočísti lze, načež v brzké době jsa pronásledován, a nepřátelům nemohouce uniknouti, otrávil se.“*<sup>67</sup>

## 1.4 Od Bílé hory do zrušení roboty

V roce 1618 vypuklo v Praze stavovské povstání<sup>68</sup>. Počátkem listopadu 1618 se podařilo císařské armádě pod vedením Karla hraběte Buquoye<sup>69</sup> <sup>70</sup>obsadit České Budějovice. V lednu 1619 přišli do ležení císařské armády v Českých Budějovicích zástupci městečka Lhenic a okolních vesnic Újezdec, Vadkov, Vodice a požádali císaře o ochranu před stavovskými vojáky a též žádají o návrat k panství krumlovskému. Toho jim sice bylo přislíbeno listinou ze dne 17. ledna 1619 a podepsanou Karlem hrabětem Buquoyem, ale vývoj poměrů ve Lhenicích žárlivě střežily sousední Prachatice, kde se v listopadu 1619 usadila početná vojenská stavovská vojska. Vyčkávalo se jen na vhodnou příležitost. V červnu 1619 došlo k porážce stavovského vojska u Záblatí a 15. června 1619 císařské vojsko dobylo, obsadilo a vypálilo sousední Netolice.<sup>71</sup>

<sup>66</sup> SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Městská kniha trhová*, fol. 173 a-b.

<sup>67</sup> SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 9.

<sup>68</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **povstání stavovské** – odpor stavů proti panovnické moci, v českých v důsledku vyhocení náboženských a politických rozporů.

<sup>69</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek I, s. 619: **Buquoyové** – pův. fr. Šlechtický rod, který získal majetek v Čechách z pobělohorských konfiskací;

<sup>70</sup> Srov. Tamtéž: **hrabě Karel Buquoy** = Karel bonaventura Buquoy de Longueval (1571 – 1621), vojevůdce, v bitvě na Bílé hoře jeden z velitelů císařského vojska.

<sup>71</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 24.

Stavovské vojsko se pomstilo dne 29. ledna 1620 i městečku Lhenice za jejich jednání s císařským vojskem. Obyvatelstvo bylo zbaveno svého soukromého majetku, byly odcizeny dvě měděné pánve z městského pivovaru a lázně a k dovršení neštěstí byly zděšeným lhenickým měšťanům zapáleny střechy jejich domů.<sup>72</sup>

Petr Švamberg, majitel panství, který se zúčastnil povstání v letech 1618-1620 na stavovské straně, byl v roce 1620 zavražděn. V roce 1622 daroval císař Ferdinand II. panství Netolice se Lhenicemi **Janu Oldřichovi z Eggenberka**. V držení tohoto rodu bylo městečko až do roku 1719, kdy se jejich nástupci stali **Schwanzenberkové**.<sup>73 74</sup>

V průběhu 17. století získali řemeslníci jednotlivých lhenických cechů potvrzení svých starších výsad, které jim byly vydány již v době vlády Viléma a později Petra Voka z Rožmberka. Pokud se týče dalšího hospodářského vývoje městečka přináší bližší údaje tereziánský katastr<sup>75</sup>. Jednotliví řemeslníci byli podle tereziánského katastru zastoupeni takto: 20 tkalců, 18 ševců, 4 krejčí, 3 řezníci, 2 hrncíři, 2 pekaři, 2 kováři, 2 punčocháři, 1 bednář a 1 koželuh. V roce 1713 bylo ve Lhenicích 84 hospodářů, kteří chovali 12 koní, 79 volů, 108 krav, 48 jalovic, 96 ovcí, 46 vepřů a 12 koz. Největším hospodářem byl tehdy Jindřich Kuchař, který vlastnil 60 strychů<sup>76</sup> půdy.<sup>77</sup>

V roce 1766 bylo provozováno ve Lhenicích celkem 11 různých řemesel a věnovalo se jim 111 mistrů (s oklními vesnicemi to bylo 255 mistrů), 9 (11) vdov a učilo se 12(39) učedníků.<sup>78</sup> Vilém z Rožmberka vysadil v roce 1553 cech krejčovský a cech ševcovský a o rok později cech tkalcovský. Ostatní cechy zaznamenaly rozvoj zejména v 17. století a dosáhly potvrzení svých dřívějších privilegií. Nejprve se to podařilo cechu tkalcovskému, kdy Jan Kristián kníže z Eggenberka vydal 25. května 1686 artikule jejich cechu a o dva roky později obdržely potvrzené artikule další dva dřívější cechy, a sice 13. února 1688 cech šev-

<sup>72</sup> Srov. tamtéž, s. 25.

<sup>73</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Schwarzenbergové** – rakouský a bavorský šlechtický rod. V 17. stol. získal velký pozemkový majetek v jižních Čechách. Rodové državy rozšířili o panství Hluboká a další statky, na zač. 18. stol. Získali většinu majetku vymřelého rodu Eggenberků.

<sup>74</sup> SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice 1538-1945 - Inventář, zpracoval: STARÝ, Václav. Zn.fondu: B/85, Prachatice 1965, s. 1.

<sup>75</sup> Srov. Tamtéž: **katastr tereziánský** – soupis zdaněné půdy pro Čechy a Moravu za Marie Terezie. Tvořen dvěma katastry

<sup>76</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek V., s. 908: **strych** (něm.) – stará plošná míra, většinou totožná s 1 jitre = 3 čtverečné provazce po 52 loktech čtverečných = 0,285 ha.

<sup>77</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 29.

<sup>78</sup> Srov. SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Viléma z Rožmberka 26.7.1569*, inv.č.2, sign I-2

covský a 6. května 1688 vydal týž majitel výsady také pro cech krejčovský. V 17. století byl počet cechů ve Lhenicích rozšířen o další: 23. března 1686 týž kníže Jan Kristián z Eggenberka vydal artikule pro společný cech pekařský a mlynářský.<sup>79 80</sup>

Každé řemeslo (nebo více řemesel, která byla navzájem spřízněná) ve městě a okolních vesnicích mělo svůj cech<sup>81</sup>, který uděloval oprávnění k provozování řemesla, živnosti. Základním řádem, jímž byli povinni řemeslníci se řídit., byly tzv. cechovní artikule. Na kus cesty okolo města nesměl nikdo kromě cechu provozovat příslušné řemeslo (právo mílové). V čele cechu stáli starší mistři, cechmistři, kteří byli voleni na cechovních shromážděních. Plnoprávními členy byli mistři příslušného řemesla. Cechmistři měli výkonnou a soudní moc nad příslušníky cechu, kteří se mohli odvolat k městské radě, či vrchnosti. Mistři a tovaryši byli pokutováni penězi nebo voskem, závažnější přečiny proti cechovním artikulím mohly být trestány vězením nebo provinilcům mohlo být pozastaveno či odebráno právo živnosti. Tovaryši a učni neměli žádná práva. Nově vyučený tovaryš dostal od svého domácího cechu tovaryšský list, který na svém vandru měl odevzdat cechovním orgánům tam, kde se měl ve svém řemesle zdokonalit. Většinou to bylo Rakousko a Německo. Tyto tovaryšské listy sloužily zároveň jako cestovní doklady. Mezi cechy byly rozdíly. Povyšovaly se jeden nad druhým. Mezi nejvýznamnější patřili vždy řezníci. Naopak nejpodřadnější byl cech ovčáků. Nejsilněji byl ve Lhenicích zastoupen cech tkalců. Tkalci vyráběli ubrusy, ručníky a různá plátna z „česaného“, pačesaného, zhřebeného a lněného. Samotné plátno se tehdy rozeznávalo na tenké a tlusté. Tzv. cvilink byl na pytle. Kováři byli ve Lhenicích dva. Kovali domácím hospodářům koně, okovávali vozy, kola, kolečka, ale vyráběli i pluhy, sekery a hřebíky na šindele. Dost práce měli i krejčí, kteří se starali o oděvy. Šili pláště s knoflíky, šaty a soukenné, kožené či plátěné punčochy. Dělalí též mantlíky<sup>82</sup>, sukně, šněrovačky apod. Řemesla se tady rozvíjela i ve století osmnáctém, ale v konkurenci průmyslové výroby nemohly v 19. století některé cechy obstát.<sup>83</sup>

---

<sup>79</sup> Originál listiny je uložen v SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Viléma z Rožmberka 26.7.1569*, inv.č.2, sign I-2

<sup>80</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 29-30.

<sup>81</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek I. s. 670: **cech** – (z něm.), organizace řemeslníků ve m. v období feudalismu. Funkcí cechu byla ochrana příslušníků před konkurencí, řízení nákupu surovin a odbytu výrobků. Také dohlížely na jakost.

<sup>82</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **mantl** – dřívější výraz pro plášť nebo kabát.

<sup>83</sup> SASSMANN, Alois. *Kořeny*. Č. Budějovice: KARMÁŠEK, 2007. ISBN 978-80-329-8558-0, s. 139.

20. června 1854 psala městská rada ve Lhenicích podkrajskému úřadu v Prachaticích, že v městečku „ *jest větší díl tkalcovských tovaryšů, kteří do Krumlova na zádech sobě dílo donášejí a zase odnášejí a pak ševců, kteří na 5 i 6 jarmarků tam jenom dou, a sotva některý pár bot prodá a to aby půjčil druhému na cestovní výdej a v kase na hotovosti nejní ani groše.*“<sup>84</sup> I když toto svědectví pochází z doby po roce 1848, vystihuje celkovou situaci, která tehdy v městečku panovala.

Kromě cechovní malovýroby a zemědělství si i nadále udržovalo významné postavení ovocnářství. Kromě již dříve pěstovaných jablek se v písemných pramenech začínají objevovat i třešně. „*Zatím nejstarší písemný doklad pochází z roku 1689, kdy se v městských knihách uvádí zápis o koupi třešní*“<sup>85</sup> Příjem za třešně se od té doby uvádí v dalších zachovaných účtech městečka Lhenic ze 17. a 18. století pravidelně.

Ovoce, které Lheničtí vypěstovali, mnohonásobně přesahovalo vlastní spotřebu. Proto jej lheničtí vyváželi do okolních obcí a měst. Zápisy dokazují, že je prodávali velmi levně a vlastně konkurovali tak obchodníkům. Tento způsob obchodu vadil především měšťanům ze sousedních Netolic a ti na ně podali stížnost adresovanou do Lhenic. Kdo ale lhenickým pěstitelům škodil nejvíce, byla sama příroda. Klimatické změny, příznačné zejména pro 17. století, přineslo výrazné ochlazení. Pokud nezmrzly květy přišel silný vítr, či kroupy. Ale i častá sucha se postarala o to, že mnohokrátě během chvilky jim byla zničena celá úroda.

V průběhu jednotlivých staletí se měnil i vzhled městečka. Nedělo se to proto, že by obyvatelé Lhenic měli stále vyšší nároky. Původ těchto změn byl především v požárech, které ho sužovaly, stejně jako v jiných městech a vesnicích. Důvodem byl především používaný stavební materiál a krytina (dřevo a došky), ale také neznalost protipožární ochrany a především války. Tyto hmotné poměry společně se živelnými pohromami pak měly za následek velkou zadluženost místních obyvatel. Ale co hlavně scházelo byl zdroj obživy.

Zvláštní postavení v životě městečka si udržoval učitel městské školy. V písemných pramenech se setkáváme se jménem prvního učitele teprve v roce 1646. Jmenoval se Mikuláš Rotarius a ve Lhenicích učil do roku 1655. Učitel vykonával mimo kantorské práce ještě ve většině práci písaře, zvoníka a varhaníka. Roční příjem, jak ukazují doklady, byl např. v roce 1673 1 zlatý 20 krejcarů.<sup>86</sup> Často se stávalo, že městští radní si ztěžovali na práci kantorů a mnohdy s nimi nebyla spokojena ani církev. Prameny uvádí i poněkud zvláštní způsob nápravy. František

<sup>84</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 30.

<sup>85</sup> SOKA P, fond: Archiv města Lhenice, *Knihy příjmů a vydání městečka Lhenic z let 1688-1689* (fol.6 a).

<sup>86</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Knihy pamětní*, sign. II - 15, Inv. č. 21,s.12

Preininger, který nastoupil jako učitel ve Lhenicích v roce 1721, se dostal do konfliktu z místním farárem. Hádky přerostla ve rvačku, při které uštedřil farář učiteli více než padesát tvrdých ran. O tom všem podal učitel zprávu českokrumlovskému vrchnímu hejtmanovi. Farář se bránil tím, že učitel již po řadu let zanedbává řádné plnění svých povinností a navíc je málo zkušený v hudbě. Teprve osmnácté století přineslo zásadní změny v organizaci školské správy v Čechách. Prosadila se povinná školní docházka, která měla zabezpečit požadavky na vyšší vzdělanost obyvatelstva.<sup>87</sup>

## 1.5 Lhenice za třicetileté války<sup>88</sup>

Český odboj proti Habsburkům byl ukončen bitvou na Bílé hoře<sup>89</sup>, kdy císařská armáda porazila vojsko českých stavů. Následovala celá řada přísných opatření proti účastníkům odboje. Po popravě 27 předních účastníků odboje na Staroměstském náměstí<sup>90</sup> v Praze, pokračovaly konfiskace majetků české šlechty a měst a byla zahájena násilná rekatolizace obyvatelstva. Ani porážkou na Bílé hoře však válečné útrapy neskončily. Boje, které začaly v Čechách, se postupně rozšířily na další země a vypukl velký evropský konflikt.

Českými zeměmi procházely různé pluky císařských vojsk, které se svými požadavky nijak nelišily. Vojska, která procházela celou naší zemí, se nevyhnula ani Lhenicím a požadovala dobré jídlo pro vojáky i jejich koně. A mimo to muselo městečko ještě dodávat vojákům povozy a potahy a ještě jim vyplácet značné peněžní dávky. Městečko mělo proto s jejich pobytem vždy mimořádně vysoké výdaje. Poddaní, kromě vojenských útrap, trpěli zvýšeným vykořisťováním ze strany svých hrabivých vrchností, které vymáhaly všechny formy feudální renty i včasné odvádění všech předepsaných poplatků a berní. Na stav svých chudých poddaných se vrchnosti neohlížely a neměly s nimi žádné slitování.

V roce 1633 se purkmistr a rada městečka Lhenic obrací na Ondřeje Segregorií do Českého Krumlova dopisem, v němž uvádějí počty: 1595 vojáků a přes 200 koní, které

<sup>87</sup> povinnou školní docházku zavedla panovnice Marie Terezie

<sup>88</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek VI. s. 308: třicetiletá válka – mocensko-náboženský konflikt zasahující střední Evropu s rozsáhlými přílehlými oblastmi v letech 1618 – 1648.

<sup>89</sup> bitva na Bílé hoře - 8. listopadu 1620

<sup>90</sup> P. ČORNEJ. *Dějiny českých zemí*, s. 79: 21. 6. 1621 kat Jan Mydlář zde popravil 27 českých stavovských předáků (24 mečem, 3 oběsil). Mezi nimi např. Václav Bundovec, Kryštof Harant a další.



živit museli, a jaké velké škody vojska nadělala. V další stížnosti českokrumlovské vrchnosti lheničtí uvádí, že městečko bylo dvakrát vypáleno a mnoho varů piva pobráno bylo, včetně i pánve pivovarní. Dále uvádí, že pro velkou spotřebu piva od lidu vojenského dlužní zůstávají, což se v rejstřících zaznamenává.<sup>91</sup>

Pro lhenické nastávala velice krutá doba. Obchod byl přerušen, ceny potravin rostly a projevil se nedostatek základních životních potřeb. Po skončení třicetileté války byl obraz krajiny velice neutěšený. Počet hospodářského zvířectva poklesl, ale dokonce poklesl počet obyvatel. To způsobilo velký nedostatek pracovních sil. Dlouholeté války byly ukončeny teprve podepsáním slavného vestfálského míru.<sup>92</sup> V té době bylo v městečku 19 opuštěných, pustých gruntů. Dlouhodobá válka přinesla nevýslovné duchovní i hmotné škody. Po třicetileté válce se nežilo lehce. Nastalo období hospodářského útlumu a strádání způsobeného prudkým úbytkem obyvatelstva a jeho zchudnutím. Zvláště obtížně se s poválečnou situací vyrovnával šlechtický velkostatek, jemuž chyběly pracovní síly, a který trpěl i důsledky špatné situace poddaných. Většina vrchnosti viděla v daných poměrech jen jedno východisko: utužení poddanských povinností. Držitelé selských usedlostí tak byli nuceni pracovat na vrchnostenské půdě, v čase sezónních prací až několik dnů v týdnu. Vrchnost si tak obstarávala pracovní sílu.

Ani konec válečným útrapám, ani následné zneužívání vrchností ještě neznamenal konec útrap samotného městečka. Již v létě roku 1655 dochází v městečku k požáru v domě Pavla Koláře (v době jeho nepřítomnosti). Požár mu zničil celé stavení, zásoby právě sklizeného obilí, uhořelo domácí zvířectvo (5 volů, 4 krávy, 4 jalovice, 6 ovcí a 5 vepřů). Oheň zničil i veškeré zemědělské nářadí a ještě se rozšířil na sousední dům vdovy Magdaleny Gregorové. V roce 1782 vyhořelo v městečku 7 domů. Další požáry ničili městečko v letech 1788, 1796 a také v roce 1831. kromě těchto doložených požárů vznikla ve Lhenicích celá řada menších požárů, které byly včas zpozorovány, v zárodku uhašeny a nezpůsobily větších škod.<sup>93</sup>

---

<sup>91</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 27: „...*Vaši Milosti Knížecí v hluboké pokoře se vší náležitostí uctívou prosíme, že nás v tom laskavě chrániti ráčíte, že nad námi potřebnými laskavou a ochrannou ruku držeti ráčíte, abychom s manželkami a dětmi našimi na gruntech Jeho Milosti Královské jakožto věrní a poddaní své obživení a opatření míti mohli...*“

<sup>92</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **vestfálský mír** – systém mírových smluv, podepsaných 24. 10. 1648, ukončily třicetiletou válku.

<sup>93</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 50.

Příčiny požárů byly různé. K jejich rozšíření napomáhal tehdejší stavební materiál, ale především malé znalosti způsobů hašení požárů, nedostatek vody a málo účinná protipožární technika.

Teprve v 18. století byly postupně vydávány státní požární řády. V těchto požárních řádech jsou nařízení o způsobu vyhlašování požáru. 25. července 1785 vydal císař Josef II. požární řád pro Čechy. Z konce 18. století se zachovaly také první písemné zprávy o požárních předpisech ze Lhenic. 4. dubna 1787 v zasedání městské rady bylo *od strany magistrátu napomenuto, by až posavade nové přijmuté sousedstvo povinováno k ohni potřebné hasící košíky zapraviti a tam, kam se patří, odvést hleděti, jakož i také na Boží oheň všechnu bedlivost zachovati, nic při komínech od žádné píce nemíti, s ohněm do maštálí nechoditi a tudy od nebezpečí se vystříhati hleděti.*<sup>94</sup>

**V zasedání městské rady 6. dubna 1789 byl schválen požární řád a nařízeno:**

- a) *předně po daném znamení zvonu velkého jest tedy pozorování, že v městečku oheň jest.*
- b) *po daném znamení na malý zvon jest znamení, že někde jinde v bližší vesnici neb ve městě jest*

*Tehdy po daném znamení dle rozeznání zvonu budou tehdy a se přísněji nařizují, totiž*

- 1) *Tak řečená ulice Prachatická celá chopí se obecních k témuž připravených žebříkův a budou sami pracovati co potřebného viděti budou než se více lidu sejde.*
- 2) *Tesaři, truhláři a všichni nádeníci k nim ku pomoci a sekání*
- 3) *Dolanská ulice a celý Dolánek k hákům a ostatním potřebám k vědrům vodním.*
- 4) *Vejevská ulice po obojích stranách hned od rynku počínaje na řebříky a s nádoby s vodou z té ulice běžeti*
- 5) *Rynk k donášení vody v košíkách, které hned po ruce má a stříkačky*

---

<sup>94</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 52.

Tento schválený řád pro Lhenice byl znovu obnoven při zasedání městské rady 5. listopadu 1790.<sup>95</sup>

## 1.6 Hospodářská skladba netolického panství jehož součástí byl dvůr Lhenice

Netolické panství, jehož součástí byly i Lhenice, se v pobělohorské době skládalo ze dvou majetkových podstat. A to z vlastního panství Netolice a panství Helfenburk, jež obě získal v roce 1622 Jan Oldřich z Eggenbergu<sup>96</sup> a spojil je v jeden správní celek<sup>97</sup>. Jako dědic-tví je pak v roce 1719 převzali Schwarzenberkové. O rozsahu panství v polovině 17. stol. podává stručnou informaci berní rula.<sup>98</sup> Podle ní mělo panství jedno město tj. Netolice, tři městečka Lhenice, Bavorov a Strunkovice n. Blanicí a 18 vesnic se 715 osedlími<sup>99</sup>. V roce 1729 to bylo již 29 vesnic. Vesnice byly osvobozeny od odúmrti<sup>100</sup> a tvořily osm rycht. Panství mělo neobyčejně velký počet sousedů, neboť jeho majetek hraničil s mnoha panstvími. Zde je jejich seznam: Český Krumlov, Hluboká n. Vltavou., klášter Vyšší Brod, Libějovice, Protivín, Vlachovo Březí, Štěkeň, Osek, královské město Vodňany, Volary a Prachatice.

Někdejší malé robotní povinnosti poddaných během poloviny 17. stol. vzrostly nato-lik, že někteří poddaní měli celotýdenní robotu. Správa panství zdůvodňovala tyto případy

---

<sup>95</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: *Archiv města Lhenice - Inventář*, zpracoval: STARÝ, Václav. Zn.fondu: B/85, Prachatice 1965

<sup>96</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek II. s. 266: Jan Oldřich z Eggenbergu (něm. Hans Ulrich von Eggenberg) – (1568-1634), vévoda krumlovský (od 1620), rak. Státník; hofmistr a rádce Ferdinanda II. před jeho nástupem na trůn, 1615-32 první ministr, od 1623 říšský kníže, podporoval Valdštejna, obohatil se za pobělohorských konfiskací, po zavraždění Valdštejna byl nucen odejít od císařského dvora. Rod Eggenberků vymřel 1696, majetek zdělili Schwarzenberkové.

<sup>97</sup> Tamtéž. Jan Oldřich z Eggenbergu (něm. Hans Ulrich von Eggenberg) z pobělohorských zkonfiskovaných statků získal panství Č. Krumlov, Vimperk, Vamberk, Prachatice, Netopice, Chýnov, Zvíkov, Orlík, další majetky zakoupil v alpských zemích.

<sup>98</sup> Srov. knihovna – SOKA Třeboň Č. sez. přírůstek 16 620, vědecká práce zemědělského musea, s. 166)

<sup>99</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek IV. s. 706: osedlý – za feudalismu označení pro držitele poplatného pozemku (poddaného).

<sup>100</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: odúmrt' – ve středověku „spadnutí“ půdy na vrchního vlastníka půdy, obvykle při vymření rodiny po meči.

tím, že vznikala celá řada nových dvorů a statků, které bylo potřeba obhospodařovat. Určitou roli při tom hrála také potřeba nahradit čas, kdy poddaní nepracovali. Podle císařských patentů z roku 1716 a 1717 nemohli totiž poddaní pracovat více jak tři dny v týdnu, a to od východu do západu slunce. Protože však poddaní přicházeli na robotu až kolem deváté hodiny a vypráhali již v šest, byli nuceni si tuto dobu napracovat. Od vykonávání roboty byli osvobozeni pouze výčepníci piva, rychtáři, lesní, rybníční a lesní hajní a majitelé dvou dvorů. Jestliže se některý poddaný nedostavil na robotu byl povinen zaplatit 20 krejcarů<sup>101</sup> za den potažní roboty a 10 krejcarů za den pěší roboty. Netolické panství se vyznačovalo celkem dobrou skladbou režijních oborů. Úroveň zemědělské výroby však nedosahovala výrazných výsledků. Podle inventarizačních zpráv se ukazuje, že na mnoha dvorech a statech vládl veliký nepořádek. Revizní orgány tehdy zjistily, že na hospodářstvích se chovají bezzubé, nemocné či staré kusy dobytka, které již nemohly žrát a umíraly hlady, že šafářky mající na starost mléčné hospodářství, dodávaly špatné mléko, což narušovalo výrobu másla a sýrů. Lajdáctví se projevovalo i na jiných místech např. v chovu koní, ovcí a v údržbě zemědělských nástrojů. Ve dvorech se chovalo značné množství drůbeže, která se během roku živila sama v okolí dvorů a která dávala vejce a maso, které bylo velice oblíbené, byla však určena pouze pro vlastní potřebu, ale upřímně největší spotřeba byla určena pro kuchyni vrchnosti.<sup>102</sup> K výrazným kvalitativním změnám došlo až v období vlády Schwarzenbergů zejména v oblasti živočišné výroby. Lhenický dvůr měl neustálé problémy s vodou, protože studna byla zřejmě zanesena. Byl proto problém v napájení dobytka. Na netolickém panství se pěstovaly základní plodiny: pšenice, žito, oves, ječmen a hrách, s průměrnými výnosy, odpovídající tehdejšímu možností. Nedostatečné výnosy polí se doplňovaly především poddanskými dávkami a příležitostným nákupem. Vybavení jednotlivých dvorů bylo v podstatě na stejné úrovni, pochopitelně s ohledem na velikost obhospodařovaných pozemků a na specializaci zemědělské výroby. Staré inventáře rovněž dokladují velmi prosté zařízení obydlí dvorské čeledi. S ohledem na ojediněle uváděnou postel, stůl a lavice, lze mít za to, že svobodná čeleď spávala ve stájích, nebo bydlela v obydlích v obvodu dvora. Dvůr musel být naprosto soběstačný v údržbě budov a zemědělských potřeb.

I zde lze považovat za doklad velké počty řemeslnického nářadí. V polovině 17. století měly již budovy okna a zámky, což dříve nebyvalo. Se vzrůstem počtu hospodářského zvířec-

<sup>101</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek IV. s. 706: krejcar – (z něm.), pův. stříbrná mince ražená od 13. stol. Pro svou jakost a stálost se rozšířila na něm. Území, v čes. Zemích zavedena 1564-76. Jako drobná mince platil v habsburské monarchii až do zavedení korunové měny (1892).

<sup>102</sup> Srov. knihovna – SOKA Třeboň, *Vědecká práce zemědělského musea*, s. 169.

tva v době, kdy panství již netrpělo válečnými akcemi, souviselo i lepší vybavení hospodářství.<sup>103</sup>

### **Rybní hospodářství:**

Právo rybolovu vykonávala vrchnost obvyklými způsoby, a sice na rybnících a na potoce a v řekách. Rybníční hospodářství mělo na netolickém panství dlouholetou tradici, která sahá až do poloviny 16. stol. Od druhé poloviny 18. století bylo na panství 120 větších či menších rybníků, řeka Blanice a dva potoky, z nichž jeden užíval od nepaměti farář v Lhenicích a druhý potok tekoucí z Třebanic byl, podobně jako řeka Blanice, pronajímán.

### **Lesní hospodářství:**

V porovnání s jinými panstvími jako např. Č. Krumlovem, Prachaticemi a Vimperkem, mělo netolické panství málo lesů. Veškerý výnos z těžby patřil vrchnosti.

### **Zahrady :**

Jedním z nepodstatných užitků netolického panství byly užitky ze zahrad. Jinak tomu bylo v samotných Lhenicích a okolí. Ze všech uvedených písemných dokladů vyplývá, že strom s jablky se do znaku města nedostal náhodou<sup>104</sup>, ale že má přímou souvislost s tehdy už rozšířeným ovocnářstvím. Již v 16. století se pěstovaly ve Lhenicích a okolí hrušky a jablka, které byly dodávány do sídla feudální vrchnosti.<sup>105</sup>

Shrneme-li hospodářský vývoj netolického panství od dvacátých let 17. století do poloviny 18. století, docházíme k přesvědčení, že se jednalo o celkem typický jihočeský celek, jehož hlavním obsahem byla především zemědělská výroba, nezaznamenávající v té době nějaký významný hospodářský a technický pokrok.

Pokud se týče dalšího hospodářského vývoje městečka v 18. století přináší bližší údaje tereziánský katastr, který uvádí, že ve Lhenicích bylo tehdy 86 hospodářů, kteří vlastnili 987 strychů 3 věrtel<sup>106</sup> polí a luk, sklízeli ročně celkem 319 vozů trávy. Při vizitaci si nezapomněli lheničtí konšelé postěžovat, že kdysi městečku patřil pivovar, který jim však vrchnost

<sup>103</sup> Srov. knihovna – SOKA Třeboň, *Vědecká práce zemědělského musea*, s. 169

<sup>104</sup> Ve znaku Lhenic je od r.1574.

<sup>105</sup> Srov. knihovna – SOKA Třeboň, *Vědecká práce zemědělského musea*, s. 169

<sup>106</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: věrtel – stará plošná míra, 1 věrtel = 719 m<sup>2</sup>.

před šedesáti lety vzala bez náhrady, a žádali proto buď náhradu, nebo vrácení pivovaru. Přítomný vrchnostenský hejtman stížnost odmítl, a proto ji vizitační komise předala k rozhodnutí rektifikační komisi.<sup>107</sup> Výsledek jednání znám není, ale pivo se na rozdíl od jiných lihovin ve Lhenicích již nevaří. Možná za to mohly nesplacené dluhy z konce 17. století. Kdo ví, za co všechno dokázala vrchnost trestat.

---

<sup>107</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 29.

## 2. Změny v životě a rozvoj městečka koncem 18. a v 19. a 20. století.

Také druhá polovina 18. století přinesla významné změny. Postaraly se o to především tzv. osvícenecké reformy. Pomocí reformních opatření se habsburská říše snažila přizpůsobit potřebám nastupujícího průmyslového věku. Jako osvícenec se Josef II<sup>108</sup>. domníval, že zájmem moderního státu prospěje užívání jednoho úředního a kulturního, tedy státního jazyka – němčiny. Josefova představa se však ukázala, podobně jako jiné panovníkovy nápady, neuskutečnitelná. Český hovořící obyvatelé byli příliš početní, obývali kompaktní území a základní školu absolvovali v češtině. Byli tudíž znevýhodňováni především příslušníci selských a řemeslnických vrstev. Roku 1750 byla na teritoriu habsburských dědičných zemí zavedena jednotná měna<sup>109</sup>, což ulehčilo život obchodníkům i dalším podnikatelům. V roce 1781 odstranil Josef II. tzv. nevolnictví a zároveň tolerančním patentem legalizoval luteránské, kalvínské a pravoslavné vyznání. Ve stejné době v roce 1786 stanovil císař Josef II. císařským patentem ze dne 1. 2. 1786 JSG<sup>110</sup> č. 591 pro obyvatelé celého území tehdejší Rakouské říše, zákonná pravidla pro osvojování rodinných jmen (Famillennamen).<sup>111</sup>

Jinak řečeno obyvatelstvo musí používat stálá příjmení, která lidé dosud užívali. Tato užívaná příjmení budou definitivní a stabilní.

Do té doby šlo vlastně jen o užívaná přízviska, příjmi, jak se říkalo. To, co dnes u nás plní funkci příjmení, bylo dříve jménem. Mělo říct, čím je člověk pro okolí typický. Hlavním důvodem však byl velký počet stejných křestních jmen v obcích. Nové ustanovení také říkalo, že žena pak se jmenuje podle muže a děti podle otce. Je zajímavé, že do té doby si lidé měnili jména tzv. „po chalupě“, podle toho, kde právě bydleli. Je pravdou, že dodnes se ve Lhenicích klidně poptáte například na Jedličků, i když se tam po mnoho let již používá příjmení Schön. Kolem roku 1550-1600 se již ustálila tzv. usedlostní jména, jména „po chalupě“. Byla to jmé-

<sup>108</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Josef II.** - \* 13. 3. 1741, † 20. 2. 1790, český a uherský král od 1780, římskoněmecký císař a spoluvladař své matky Marie Terezie od r. 1765. Roku 1781 vydal toleranční patent a patent o zrušení nevolnictví.

<sup>109</sup> 1 marka stříbra = 12 tolarů = 24 zlatých

<sup>110</sup> Srov. JSG = sbírka zákonů

<sup>111</sup> Srov. A. SASSMANN, *Kořeny*. Č. Budějovice: KARMÁŠEK, 2007. ISBN 978-80-329-8558-0, s.12, na autorově počátečním bádání má nezaměnitelný vliv dnešní arcibiskup pražský P. Miloslav Vlk.

na usedlosti, která identifikovala každého, kdo tam bydlel. Pevné označení obdržely již v r.1770 i jednotlivé domy, ty dostaly tzv.čísla popisná.<sup>112</sup>

Také soudnictví se dostalo plně pod dohled státu. Z popudu osvícence Josefa Sonenfelse, pokřtěného Žida a rodáka z Mikulova, bylo postupně zakázáno i mučení při hrdelních procesech.<sup>113</sup>

Stranou nezůstávalo ani školství. Roku 1774 dala panovnice Marie Terezie<sup>114</sup> souhlas k uzákonění povinné školní docházky pro děti od šesti do dvanácti let a ke zřízení nové školské soustavy, která byla dílem J.I.Felbigera a Ferdinanda Kindermanna<sup>115</sup>, původně faráře v jihočeské Kaplici.

Panovnice prosazovala názor, že má-li stát prosperovat, potřebuje vzdělané lidi.

I v životě venkovského lidu, který byl dosud svázán mnohými poddanskými povinnostmi, nastaly velké změny. Rodiče například nemohli dosud samostatně rozhodovat o volbě povolání svých dětí. Souhlas k odchodu poddanských dětí do učení vydávala pouze feudální vrchnost. Bez vrchnostenského povolení se nemohla žádná rodina ani přestěhovat na území jiného feudálního majetníka. Tyto právní zvyklosti byly odstraněny vydáním patentu o zrušení nevolnictví. Patent o zrušení nevolnictví, který byl v českých zemích od 1. listopadu 1781, zaznamenal kromě obecně humánních cílů, významnou změnu v postavení venkovského lidu vůči vrchnosti, podstatně rozšířil nabídku pracovních sil. To mělo dalekosáhlé důsledky pro další hospodářský rozvoj země. Ale robotní povinnosti si panovník zrušit nedovolil.<sup>116</sup>

18. století poznamenalo lhenické rodiny i jinak. Ve čtyřletých intervalech je postihovaly epidemie pravých neštovic. V letech 1792-1804 docházelo při těchto virových nákazách k prvním úmrtí již v lednu až dubnu, epidemie roku 1808 (s největším počtem zemřelých) vznikla na podzim a skončila v lednu 1809. Z celkového počtu 119 úmrtí na neštovice bylo 106 u dětí, které nedosáhly věku 4 let.

<sup>112</sup> Srov. Srov. A. SASSMANN, *Kořeny*. s.11.

<sup>113</sup> Srov. P. ČORNEJ. *Dějiny českých zemí*, s. 93.

<sup>114</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Marie Terezie**. - \* 13. 5. 1717, † 29. 11. 1780, uherská a česká královna. Od r. 1740 vládkyně habsburské monarchie. Reformy: školství, soudnictví, hospodářství.

<sup>115</sup> Srov. ČSAV (kol.autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek III. s. 376: Ferdinand Kindermann – (1740-1801), rak. pedagog, od 1775 vrchní zemský dozorce v Čechách, od 1791 litoměřický biskup. Od 1777 orientoval zákl. školství na užší spojení výuky s ruční výrobou.

<sup>116</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 53.



Na přelomu 18. a 19. století postihla Čechy epidemie skvrnitého tyfu. Ten se nevyhnul ani Lhenicím. Místní matriky uvádějí 11 případů úmrtí na tuto nemoc.<sup>117</sup>

V roce 1832 zachvátila značnou část území Čech epidemie cholery, která si vyžádala značné množství obětí. Ve Lhenicích se případy této zhoubné choroby neprojevíly, ale cholera se velmi rozšířila v blízkých Netolicích a Strunkovicích, kde na ni zemřelo mnoho lidí.<sup>118</sup>

## 2.1 Národnostní vývoj ve Lhenicích.

Historické dokumenty ukazují, že Lhenice, stejně jako mnoho okolních obcí, prošly během časových období velmi zajímavým národnostním vývojem. Všude, kde vládli vyšebrodští cisterciáci, byly dosazovány německé rodiny. Zásadní vliv na toto poněmčení měla bezesporu i morová epidemie, která v některých okolních vesnicích (Holešovice 100% místních obyvatel asi 12 km od Lhenic) usmrtila většinu obyvatel. Tyto prázdné vesnice pak cisterciáci kolonizovali německými rodinami od Vyššího Brodu.

Lhenicím se sice mor vyhnul, ale původní české obyvatelstvo, pro válečné útrapy v průběhu dlouhotrvajících válek první poloviny 17. století, odcházelo. Citelný pokles obyvatelstva byl řešen koncem 17. století tím způsobem, že do Lhenic přicházeli noví obyvatelé, především z okolí Horní Plané a Želnavy. Pokud zapátráte po těchto rodinách, zjistíte, že se jim říkalo „pytláci“. Když se zeptáte po důvodu, dozvíte se, že tyto rodiny si veškerý svůj majetek přinesli v pytli na zádech. Přidělené usedlosti si po létech mohli odkoupit. Proces osídlování německými rodinami lze velmi dobře sledovat např. ze seznamu nově přijatých lhenických měšťanů z let 1689- 1718.<sup>119</sup>

Záznam v archivu města dokazuje, že cituji: „byli přijati za sousedy“: „ 24. XI. 1689 byl přijat Tomáš Kryl z městys Honí Planá, 30. XI. 1690 byl přijat Bartoloměj Erypos z městys Horní Planá, 6. XI. 1691 byl přijat Augustin Khöler z městys Horní Planá, 2. I. 1692 byl přijat Adam Thürnofer ze vsi Šenau rychty želnavské, 2. XII. 1711 byl přijat Šebestián

<sup>117</sup> Strov. knihovna SOKA Třeboň, Jan Antonín Mager, *Hlavní příčiny úmrtí Lhenice a okolí v letech kolem roku 1800*

<sup>118</sup> srov. tamtéž.

<sup>119</sup> Srov. A. SASSMANN, *Kořeny*. s.126.

*Tyrnhofer ze Šenku, 25. XI. 1712 byl přijat Štěpán Khykler z městys Horní Planá, 62. VII. 1718 byl přijat Filip Winckhler z městys Vltavy“*<sup>120</sup>

Na tvářnosti městečka se celkem nic nezměnilo. Přistěhovalci přinesli jen nový jazyk, cizí, který se tam uchytil, zapustil hluboko kořeny, rostl a rozvíjel se. Nejdříve se to začalo projevovat v příjmeních představitelů města, později byly knihy obecních příjmů psány pouze v němčině. Zdálo se, že Lhenice budou trvale poněmčeny, ale nestalo se tak.

V průběhu 19. století dochází ke změně v důsledku uzavírání smíšených sňatků a vznikem nových příbuzenských vztahů s českým obyvatelstvem. Důsledkem toho začíná němčina ustupovat. Zároveň přichází nové obyvatelstvo z nedalekých Netolic a Bavorova. Lhenice se začínají opět počesťovat a dnes jsou důkazem německé populace pouze některá dochovaná příjmení.<sup>121</sup>

## 2.2 Správní vývoj v Čechách a jeho vliv na život v městečku.

Nové úpravy městské správy přinesly centralizační reformy Josefa II. Lhenice nemohly prokázat roční výši výdajů nad 170 zlatých, jako podklad pro zřízení samostatného magistrátu, a zůstalo jim právo městyse, v jehož čele byl ustanoven bezplatně představený a dva obecní starší. Městský písař byl nahrazen zkušeným knihvedoucím, dále byl právní a policejní služebník. Guberniálním dekretem<sup>122</sup> z roku 1807 bylo určeno, že právo městečka má tvořit představený a dva přísedící, z nichž jeden může zastávat úřad policejního komisaře, dále tři obecní reprezentanti, kteří mají být policejními revizory. Všichni mají sloužit bezplatně. Pro zkušeného knihvedoucího byl stanoven plat 150 zlatých ve stříbře a k tomu bezplatné užívání bytu v radnici.<sup>123</sup>

---

<sup>120</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice - *Inventář*, zpracoval: STARÝ, Václav. Zn.fondu: B/85, Prachatice 1965, s. 4.

<sup>121</sup> Srov. tamtéž.

<sup>122</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **gubernium** – zemský správní úřad, zřízený v Čechách v roce 1763, na Moravě 1764. V čele stál v Čechách nejvyšší purkrabí a na Moravě zemský hejtman. Zaniklo v r. 1848.

<sup>123</sup> Srov. SOKA P, fond: AML, 1538-1945 (1952), s. 6.

Zasedání městské rady se konalo tradičně v prostorách starobylé radnice, která však postupem doby vzhledem ke svému zchátralému stavu přestávala vyhovovat. Bylo proto rozhodnuto, vystavět radnici novou. O vyhotovení předběžného peněžního rozpočtu byl požádán zednický mistr Ondřej Šandera, který nabídku přijal a 30. ledna 1805 předložil lhenickým měšťanům návrh rozpočtu. Celkové náklady na stavbu radnice byly propočteny na výši 2602 zlatých 55 krejcarů. Později byl rozpočet upraven na 2500 zlatých. Tuto částku Lheničtí uvádí ve své žádosti, kterou 12. března 1808 adresovali své vrchnosti. Výsledek žádosti sice není znám, ale je známo, že se přípravy k zahájení stavby značně protáhly.<sup>124</sup>

Teprve 24. března 1814 byla uzavřena písemná smlouva lhenické městské rady s Ondřejem Šanderou, který se zavázal provést veškeré stavební práce, vnitřní úpravy a vybavení. Stavba nové radnice byla dokončena v roce 1815. Budova lhenické radnice dosud v místě stojí a v současné době slouží pro potřeby knihovny.<sup>125</sup> „*Vedle radnice stojí z kamene vytesaná socha sv. Vojtěcha, patrona českého, kterou v Lhenicích rozený pražský měšťan a dodavatel obuvi pro c.k. vojenskou armádu Vojtěch Pintr v roce 1802 na své vlastní útraty postaviti nechal. Socha tato byla dne 9. dubna tehdejším farářem p. Karlem Mertlem vysvěcena.*“<sup>126</sup>

Další lhenickou zajímavostí je kašna. Čtyřhranná kašna byla v roce 1800 vytesána z kamene a stála 1799 zlatých a 45 krejcarů. Ale kašna prý nedržela vodu, a tak byla opravena. Ani po opravě však vodu nedržela, a proto až v roce 1853 byla nákladem 537 zlatých postavena kašna nová. V roce 1854 bylo městskou radou rozhodnuto, že kašna bude ozdobena důstojnou sochou Karla IV. Socha byla zadána proslulému sochaři panu Karlu Pischeltovi z Prahy za částku 160 zlatých. Obě tyto památky dosud dokreslují vzhled lhenického náměstí, i když podle odborníků nemají prakticky žádnou uměleckou cenu.<sup>127</sup>

<sup>124</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 31.

<sup>125</sup> Srov. tamtéž.

<sup>126</sup> SOKA P, fond: AML, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 15-16.

<sup>127</sup> Srov. tamtéž, s. 16.

### 2.3 Význam městských písařů v samosprávě

Ze zaměstnanců obce si získal městský písař významné postavení. Jeho hlavní povinností bylo svědomitě pořizovat písemné záznamy o zasedání městské rady a o různých dalších úředních jednáních. Zapisoval převody domů, svatební smlouvy a poslední pořízení do městských knih, dále vedl knihy obecních příjmů a vydání. Byl nepostradatelným rádcem purkmistra a obvykle měl určité předchozí vzdělání. Na osobě písaře záleželo, jakým způsobem byla vedena městská agenda a jak fungovala městská kancelář.

Jména všech lhenických písařů nejsou známa, ale jejich posloupnost můžeme sledovat ze zápisů v lhenických městských knihách a v církevních matrikách.

V letech 1621-1624 byl lhenickým městským písařem Jan Doktor Plzeňský. Po něm následoval Václav Kaper, který působil ve Lhenicích v letech 1626-1628. Přibližně stejnou dobu zde působil Matěj Šimánek (1628-1630). Po něm následoval Martin Vodňanský, který opět zůstal ve Lhenicích pouhé dva roky (1630-1632). Po dobu 7 let pobyl v městečku Jiřík Morava Prachatický (1632-1639). Potom následuje časová mezera do roku 1644, kdy byl písařem Jan Strážný. Jeho nástupcem byl Benjamin Písecký, který se objevuje v písemných pramenech do roku 1646. V roce 1646 se objevuje jako městský písař Mikuláš Gregor Rotarius, jehož rukopis můžeme vidět v městských knihách do roku 1655. Krátké období zde působili i Stanislav Hlubocký (1655), Tobiáš Mikuláš Studenej Lomnický (1656-1657) a Jindřich Kuchař (1657-1658). Na dobu deseti let nastoupil do Lhenic za městského písaře Jan Benda Blovský.

Dalšími lhenickými písaři byli: Matěj Homolka (1669-1676), Jan Jedlička (1676-1678), Václav Homolka (1679-1689), Zikmund Vojtěch Docenti (1689-1706), Ferdinand Preiniger (1706-1721), František Priniger (1721-1736), Václav Ortner (1736-1766), Jan Antonín Ortner (1766-1785). Tímto mužem končí vykonávání písařských služeb členy rozvětveného rodu Ortnerů. Dalším z písařů byl v letech 1785-1817 Jan Osner.

Nejvýznamnějším lhenickým písařem byl bezesporu **Václav Schön**. Pocházel ze starého lhenického měšťanského rodu – narodil se ve Lhenicích 6. srpna 1775 v rodině ševce Jakuba Schöna a jeho manželky Marie. Václav Schön si podal písemnou žádost na netolický magistrát o přijetí do služeb na uprázdněné místo radního protokolisty, kam nastoupil v roce 1801.<sup>128</sup>

<sup>128</sup> SOKA P, *Archiv města Netolic, Radní protokol správní*, (fol. 19 a)

V Netolicích se také Václav Schön oženil. Za manželku si vzal dceru zednického mistra Ondřeje Šandery jménem Kordula. V manželství se jim narodily dvě dcery a syn Jan. O něm je zjištěno, že v letech 1830-1835 navštěvoval proslulé písecké gymnázium. 30. září 1816 požádal Václav Schön netolický magistrát o propuštění ze služby. Jako důvod uvedl špatné životní podmínky.<sup>129</sup> Jeho žádosti bylo vyhověno. Poté se přestěhoval do rodných Lhenic a nastoupil místo městského písaře. Václav Schön si získal významné zásluhy o zachování mnohých důležitých starých písemností lhenického archivu. Zemřel ve Lhenicích 14.12.1854 ve věku 79 let.<sup>130</sup>

---

<sup>129</sup> SOKA P, AM, *Netolice, Spisový mat (sing.IIPol7/13)*

<sup>130</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Kniha zemřelých*, inv.č.38, sig.II-32, s.234-235.

### 3. Historický mezník - r.1848

*„Rok 1848 tvoří důležitý mezník v našich národních dějinách. V tomto roce byla u nás vystřídána staletá epocha feudalismu řádem kapitalistickým. V Praze vypuklo v červnu povstání, které bylo vojenskou mocí poraženo.“*<sup>131</sup>

Na zasedání rakouského sněmu 26. července 1848 podal Hans Kudlich návrh na zrušení roboty. Na základě podpory většiny poslanců bylo dne 7.zář 1848 zrušeno poddanství. Tímto zákonem poddaní přestali být robotníky a stávali se plnoprávními občany a vlastníky půdy a zároveň byla jejich půda zbavena všech dosavadních naturálních a peněžních břemen. Základní otázkou bylo placení náhrady za vyvázání z robotních povinností. Tato částka představovala pro zemědělce vysoké finanční zatížení. Sedláci požadovanou částku spláceli v letech 1849-1851 jen velmi těžce.<sup>132</sup>

Avšak rok 1848 měl i další stinné stránky. Kapitalistické výrobní poměry a vztahy se ne venkov dostávaly jen pomalu.

#### 3.1 Rok 1848 – význam pro obyvatele Lhenic.

Zrušení patrimoniálního zřízení<sup>133</sup> vedlo ke změnám ve státním řídicím aparátu. Namísto panství se staly základem správy městské a venkovské obce, které se spojovaly do okresů. V roce 1849 se stávají Lhenice, na základě výnosu ministerstva vnitra z 9. srpna 1849, **částí podkrajského úřadu**, který má sídlo v Prachaticích. Od roku 1855 jsou Lhenice částí nově vzniklého netolického okresu a později jsou připojeny opět do správy prachatického okresu, jehož součástí jsou vyjma válečných let dosud.<sup>134</sup>

---

<sup>131</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 53-54.

<sup>132</sup> Srov. tamtéž.

<sup>133</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **patrimoniální správa** – správa vykonávaná pozemkovými vrchnostmi na jejich panstvích, zahrnující spavování majetku i dozor nad poddanými a jejich samosprávou. Zrušena r. 1848.

<sup>134</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 54-55.

V roce 1866 bylo jednáno o nové organizaci politické správy. mezi návrhy byl i ten, který doporučoval připojit netolický okres zpět k Prachaticím.<sup>135</sup> Obce kolem Netolic žádaly za sídlo okresního úřadu Netolice. Jako důkaz uváděly, že by jinak na ně dopadlo veškeré břímě stavění vojáků, protože na Prachaticku jsou lidé zakrnělí, nehodící se k vojsku. Kromě toho mají v zimě lidé špatné spojení do Prachatic. Protesty měst a obcí ale další vývoj neovlivnily.<sup>136</sup>

Podle zákona o správním rozdělení Čech 19. května 1868 byly dnem 31. srpna zrušeny okresní úřady v Netolicích a ve Vimperku a jejich obvod rozšířil od 1. září 1868 územní rozsah okresního hejtmanství v Prachaticích. Prachatický politický okres se tímto způsobem stal třetím nejrozsáhlejším českým okresem. Žilo v něm tehdy 69 811 osob. Do správy prachatického okresu byly připojeny i Lhenice a od roku 1868 až do roku 1938 tvořily součást tohoto okresu. Po revolučních událostech roku 1848 došlo také ke zrušení buržoasní soudní správy. Řadou císařských patentů z let 1849-1850 byla zavedena nová soudní organizace. Privilegované a vrchnostenské soudy byly zrušeny a byly vytvořeny okresní soudy. Okresní soud v Netolicích zahájil svou činnost 1. června 1850 a působil až do roku 1949. do územního obvodu okresního soudu v Netolicích náležely i Lhenice. Podle zákona č. 27/ZZ z 25. července 1864 bylo v Netolicích zřízeno okresní zastupitelstvo, které zahájilo svou činnost v průběhu roku 1865. Lhenice připadly do pravomoci okresního zastupitelstva v Netolicích.<sup>137</sup>

Císařský patent z 13. března 1849 čís. 170 ř. z. stanovil zásady nových správních norem. Základem státu se měla stát svobodná obec, která měla vykonávat samosprávu hospodářskou a kterou měli řídit zvolení zástupci z řad obyvatelstva. Provedení změny v Rakousku zabránila vnitřní reakce a obec se vrátila zpět pod přísný státní dozor. Teprve říšský zákon číslo 18/1862 položil základy pro samostatnou působnost měst a obcí.<sup>138</sup>

Město dohlíželo na místní policii, pečovalo o zdravotnictví, chudinství, obecní dobročinné podniky, řídilo obecní hospodářství a dbalo o hospodářský rozvoj svého města.. V čele města stál zvolený starosta.

<sup>135</sup> Srov. B. VURM, *Krásy a tajemství České republiky- Jihočeský kraj*: Prachatice - Prachatova ves. Což znamená „ves lidí prachatových“ Již v 11. stol. je připomínána trhovářská ves při Zlaté stezce pod vrcholem hory Libín. Městem se stalo v roce 1323 v době, kdy bylo zřízeno mýto v souvislosti s dovozem soli z Bavorska. V 16. stol. majetkem Rožmberků.

<sup>136</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 55.

<sup>137</sup> Srov. tamtéž.

<sup>138</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 55.

Prvním lhenickým starostou se stal František Praunhofer, který tuto funkci zastával od roku 1859. Po něm následovali tito další starostové: Martin Klein ( 1860-1861), Jan Stehlík (1861-1864), Arnošt Gregora (1847-1877), Václav Majer (1877-1880), Arnošt Gregora (1880-1897), František Stehlík (1897-1900), Josef Kohout (1900-1097), František Stehlík ( 1907-1914), Petr Stehlík ( 1914-1919).<sup>139</sup>

Revoluční rok 1848 přinesl také vznik národních gard. Po vzoru ostatních měst byla národní garda zřízena i ve Lhenicích. Dokladem o její existenci je dopis velitele národní gardy ve Lhenicích Arnošta Gregory z 29. srpna 1848 sousední národní gardě v Netolicích<sup>140</sup>

### 3.2 Život obyvatel v letech 1848-1918

Po roce 1850 narůstal ve Lhenicích počet obytných domů.

rok	počet domů	počet obyvatel
1880	180	1534
1890	207	1424
1900	198	1380
1910	199	1371

Paradoxem je, že naopak počet obyvatel postupně klesal. Počet obyvatel poklesl od roku 1880 do 1910 o 163. Hlavní příčinou byl nedostatek pracovních příležitostí a s tím spojená nutnost odchodu části obyvatelstva na sezónní práce do ciziny. Odtud se někteří již nevraceli, protože se v cizině usadili.<sup>141</sup>

Lheničtí měli v této době i jiné někdy příjemné, jindy méně příjemné starosti. Například o prázdninách roku 1895 se sjeli do Lhenic zdejší rodáci, kteří dosáhli významného postavení jako:

- p. Alois Elhenický, purkmistr města Smíchova, zemský poslanec a držitel řádu rytířského císaře Františka

<sup>139</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice – Inventář, s. 6.

<sup>140</sup> Srov. SOKA P, AM *Netolický spisový materiál*, (sihg. IV Mil-3/1)

<sup>141</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 55.



- p. Jan Mayer, c.k. horní rada v Moravské Ostravě
- p. Jan Osner, c.k.inspektor dráhy v Brně
- p. P. Erhart, profesor c.k. reálky v Rakovníku
- p. Kašpar Mašl, profesor c.k. gymnázia v Chrudimi
- p. Jan Podlaha, biskupský vikář ve Stálci
- p. Josef Krauskopf, ředitel měšťanské školy v Lysé nad Labem
- p. Jan Gregora, c.k. notář ve Skutči
- p. MUDr. Karel Gregora, obvodní lékař v Trhových Svinech
- p. MUDr. Martin Šíma, obvodní lékař v Dřítíní<sup>142</sup>

Při slavnosti zúčastnilo se i 60 rodáků zdejších a 20 z okolních obcí. Sjezd se náramně vydařil, jak připomíná řídící učitel Josef Hamáček v Památní knize školy obecné.

Jmenovaný řídící učitel se staral i o zcela praktické věci. Místní kostelní varhany byly velice zchátralé, že nebylo už možné je při mši používat. Naposledy nechali osadníci v roce 1781 z dobrovolných sbírek postavit varhany nové - za 600 zlatých stříbra mimo poplatků za dovezení od varhanáře Ferdinanda Semrady z města Selce. Varhany však po letech sešly, a přestože byly mnohokrát opravovány, bylo potřeba pořídit nové. Na opětovnou žádost a naléhání učitele a ředitele choru Josefa Hamáčka, povolil v roce 1875 knížecí patronátní úřad v Petrově Dvoře zakoupení nových varhan pro zdejší kostel. Zhotovení varhan bylo přenecháno pražskému měšťanovi a varhanáři panu Vocelkovi za částku 2150 zlatých. Osadníci přispěli částkou 500 zlatých, zbytek dodal úřad z jmění kostelního. Pan Vocelka však těsně před dohotovením varhan zemřel a tyto musel dodělat a postavit jeho nástupce Karel Eisenh. Varhany byly zkoušejícím uznány jako dílo mistrovské, avšak ladění a intonování po zkoušení bylo uznáno za nedostatečné. Eisenhovi bylo uloženo tyto nedostatky odstranit, což se následně stalo.<sup>143</sup>

Konec 19. století je známý svým překotným děním, ve kterém vznikaly různá kulturní, osvětová a sportovní sdružení, přetrvávaly obavy z německého živlu, zakládaly se nové politické strany. Dále se rozvíjel průmysl a technika, ale to jakoby se netýkalo tohoto pošumav-

<sup>142</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 113.

<sup>143</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 113.

ského městečka. A v této atmosféře našeho státu se podle dochovaných školních a obecních kronik konala dne 28. července 1898 ve Lhenicích velice okázalá jubilejní slavnost konaná při příležitosti 50. výročí nástupu na trůn Františka Josefa I. Této slavnosti se zúčastnili prakticky všichni učitelé z prachatického okresu, ale zároveň byla významnou událostí pro obyvatele Lhenic a okolí. Slavnost byla zahájena v předvečer oslav velice zdařilým divadelním představením „Únos Sabineek“ od Františka Schönthana. Oslav se zúčastnil i c.k. okresní hejtman A. Stitzenberger, c.k. okresní školní inspektor Josef Topka z Prachatic, 50 učitelů, hosté z Budějovicka, místní spolky a obecní úřad. Oslavy trvaly celý den. Zahájeny byly přednáškou profesora Jana Honzika (z c.k. reálky v Č.Budějovicích), která se týkala významu oslav a podle dochovaných materiálů měla velký úspěch. Dále byl slavnostní oběd a oslavy pokračovaly: „...nejdříve přítomní učitelé sehráli ouverturu od Smetany. Když vše se ztišilo a opona divadla byla vytažena, bylo vidět zástupce rakouských národů před poprsím Jeho Veličenstva, jemuž všichni vzdávali hold oddanosti. Génus národa předváděl v krojích národních Čecha, Poláka s Polkyní, Tyrolana, Slováka, Chorvata a mládež českou...“<sup>144</sup>

Dne 11. září 1895, jak uvádí kroniky, zavlály nad městečkem černé prapory, které oznamovaly, že byla zavražděna císařovna Alžběta. Dne 19. září byla ve zdejší kostele za Císařovnu sloužena zádušní mše. Všechny následující oslavy v tomto roce týkající se císařské rodiny, na základě rozhodnutí Císaře Pána, odbývaly se vzhledem k zármutku rodiny v hluboké tichosti.<sup>145</sup>

19. století přineslo pro život v městečku celou řadu změn. 10. února byla zřízena samostatná pošta. Prvním poštmistrem se stal Arnošt Gregora. Obvod lhenické pošty tvořilo celkem osm obcí.

Došlo také ke zlepšení dopravního spojení. Dne 27. října 1895 byla otevřena železniční trať Dívčice – Netolice, s jejímž zřízením úzce souvisel i projekt vybudování železnice vedoucí přes Lhenice. Okresní zastupitelstvo ve Chvalšínách přišlo v roce 1905 s návrhem na vybudování železničního spojení Netolic s Českým Krumlovem. Trať měla spojoval Netolice, Lhenice a Chvalšiny a u Turkovi se měla napojovat na dříve vybudovanou trať České Budějovice – Želnavu. Projekt byl vybudován v roce 1909. K realizaci tohoto projektu již nedošlo z důvodu vypuknutí 1. sv. války. Vypuknutí 1. sv. války pohřbilo naděje obyvatelstva této krajiny na rychlé a laciné železniční spojení.<sup>146</sup>

<sup>144</sup> Srov. tamtéž s. 139.

<sup>145</sup> Srov. tamtéž s. 110.

<sup>146</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 57.

### 3.3 Škola a oblast školství

Další kulturní institucí, která hrála důležitou úlohu v životě městečka, byla škola. S jistotou víme, že škola byla ve Lhenicích již v 16. století. Důkazem toho je odkaz sedláka z Vítějovic Jíry Vahala, který odkázal záduší kostela ve Lhenicích 10 kop grošů s výslovnou žádostí, aby odkázaná částka byla určena „*na stavení nové školy při témž záduší.*“<sup>147</sup> Kromě toho v menších městečkách byl velmi rozšířen zvyk, že městský písař zastával i funkci městského učitele. Jistě to platilo i ve Lhenicích a někteří z výše uvedených písařů byli skutečně městští učitelé. Další písemné zprávy pocházejí ze 17. století. Časem se samozřejmě škola opět inovuje a roku 1767 je nahrazena stará budova novou o dvou třídách. Ta je pak slavnostně předána Jeho Milosti knížeti Josefu Adamovi ze Schwarzenberka k vykonání patronátního práva.<sup>148</sup>

Výuka ve školách byla zaměřena mimo náboženství, čtení, psaní a počtů ještě na základy latiny, dějepisu a zeměpisu. V letní době byly poskytovány dětem různé úlevy. Nedbalá školní docházka se však měla přísně trestat. Bezprostředním dozorcem nad školou byl místní farář. Církev si zachovala značný vliv na tehdejší základní školství a jejími pomocníky byly státní úřady a orgány.

Docházka dětí byla přes výše uvedená opatření velice nepravdělná. Často se proto opakují stížnosti na nedbalou školní docházku. 8. března 1786 se lhenická rada usnesla „*stran mládeže školní, že jeden každý pilně do školy schopnou mládež odeslal a ji od pasení dobytka vystříhati hleděl.*“<sup>149</sup> Městská rada se docházkou dětí zabývala pravidelně. Byl projednáván i dopis, který lhenickému úřadu odeslal místní farář Vojtěch Tomší dne 2. října 1788 a ve kterém si ztěžoval na to, že rodiče neplní nařízení a neposílají děti do školy. Žádost se opakovala znovu. Stížnost vznesl i místní učitel, který mimo žádosti o zlepšení docházky žádal, spíš prosil, aby mu mzda, tak zasloužená, odváděna byla.<sup>150</sup>

V zasedání městské rady bylo proto rozhodnuto: „*od plnosti rady onáž žádost vyslyšena a dopomožení školního platu, jakož i pilněji odeslání dítek ke škole přislíbeno. Sousedstvo žádá ale, by mnohé dítky již umění znalé, by ze školy propuštěny byly a učitel by sobě plat*

<sup>147</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 20.

<sup>148</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s.18.

<sup>149</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 38.

<sup>150</sup> Srov. tamtéž, s.39.

*sebo sobotáles jako kdy jindy vybíral, kterýž ale tomu přivoliti nechtěl, poněvadž jemu od nejvyšších míst zapovězen jest.*“<sup>151</sup>

Jak záznamy dokazují dost starostí měl lhenický učitel nejen se získáváním platu, ale i s radními a zejména s rodiči dětí. Ale i na samotné učitele se objevovali stížnosti. Například na Jana Osnera byla podána stížnost na nedbalé plnění jeho učitelských povinností.

Vzrůstající počet školních dětí vedl k tomu, že do Lhenic nastoupil učitelský pomocník. Přesné datum nelze určit, ale budova školy, která sice patřila obci, byla pronajata městskému písaři Janu Ordnerovi a ve smlouvě se poprvé uvádí, že děti vyučuje učitel a jeho pomocník.<sup>152</sup>

Druhá polovina 19. století, jak již bylo uvedeno, přinesla i zásadní změny v oblasti školství. Pomocí reformních opatření se habsburská říše snažila přizpůsobit potřebám nastupujícího průmyslového věku. Poradci Marie Terezie vycházeli z nového myšlenkového směru – **osvícenectví**<sup>153</sup>. To zdůrazňovalo sílu lidského rozumu, opíralo se o poznatky humanitních a přírodních věd. V roce 1868 skončil církevní monopol ve školských záležitostech a podle zákona č.48/1868 ř.z. z 25. května 1868 byly zřízeny okresní a místní školské rady. Působnost okresní školské rady určoval zákon z 8.února 1869. V roce 1869 byl přijat nový říšský zákon o obecních školách. Zákon stanovil místo dosavadní šestileté povinné školní docházky osmiiletou školní povinnost, a to od 6. roku dítěte do dokončeného 14. roku. Zákon výslovně uváděl, že obecné školy jsou veřejné ústavy a je možno je zřídit v těch místech, kde v obvodu jedné hodiny cesty bylo podle pětiletého průměru 40 dětí povinných školní docházkou. Zákon umožňoval zakládat ve městech tříleté měšťanské školy. První měšťanská česká škola byla otevřena v roce 1874 v Netolicích, kam docházely i děti ze Lhenic. Ve Lhenicích byla pouze škola obecná. Jednotlivé třídy byly na radnici, v domě Jana Stehlíka č. p. 157 a v domě Josefa Hošny č. p. 67. Lhenickou školu tehdy navštěvovalo 403 dětí.<sup>154</sup>

*„Stará škola ve Lhenicích stávala až do roku 1863. Naproti obecní radnici. V přízemí bývaly čtyři masné krámy, jež měli řezníci pronajmutí. Nahoře byl byt pro učitele a školní světnice. Budova tato vyhořela v r. 1863 začátkem měsíce listopadu. Od té doby do r. 1869 používalo se za školní místnosti pronajmutých světnic v rozličných budovách. V r. 1869 koupil školní výbor hostinec po Josefu Hošnovi, č. 67. „u Štíftarů“, v němž upraveny místnosti pro 3 třídy a byt pro řídicího učitele.*

<sup>151</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 41.

<sup>152</sup> Srov. tamtéž, s. 42

<sup>153</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **osvícenství** – myšlenkové hnutí v Evropě 17. – 19. století.

<sup>154</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s.19.

*Rozmnožené třídy musely se nájmem opět opatřovati a veden stálý stesk, že místnosti školní nikterak účelům školním nevyhovují.*“ <sup>155</sup>

Neustálé nevyhovující podmínky pro školu byly podnětem pro výstavbu nové školní budovy. Místní školní rada sice nechala zhotovit plány nové školy, ale rozpočet byl příliš veliký a pro místní i okolní obce prakticky nedostupný. Plány nechali radní vytvořit u bratří Staňků. Ale jejich provedení mělo stát 36.000 zlatých. Bylo proto nutné plány přepracovat a stavbu upravit na poloviční náklady. O konečný plán se měli postarat inženýr Slunečka z Českých Budějovic, knížecí stavitel p. Říha z Petrova Dvora a pan architekt Kudrna z Netolic. Ale i tyto plány byly velice drahé, pravda hezké, ale drahé. Nakonec vše vyřešil řídící učitel p. Josef Hamáček. Dojel za svým přítelem panem c.k. okresním inženýrem Josefem Svobodou do Strakonice. Ten nechal vypracovat nové plány, které vyhovovaly obci. Náklady byly 15.000 zlatých. Stavbu si pronajal Josef Stehlík za 15.024 zlatých a vedení stavby odevzdal chvalšinskému staviteli Františku Greiherovi. Konečná cena byla 18.569 zlatých a 99 krejcarů. A tak dne 25. května roku 1880 byl posvěcen základní kámen, při kterém promluvil lhenický farář Petr Havel. S výstavbou potřebné, a dlouho očekávané, školy tak bylo započato a v červenci 1881 byla úspěšně dokončena. <sup>156</sup>

Slavnostní otevření a svěcení nové školy se pak uskutečnilo dne 24. července 1881. Pro Lhenice i okolní tzv. „přiškolené“ obce Vatkov, Oujezdec, Vodice, Třebanice, Hoříkovice a Hradce se otevření nové školy stalo nejvýznamnějším dnem roku. V předvečer sehráli lheničtí divadelní hru „Krejčí co lékař“. Slavný obřad se konal za účasti významných představitelů veřejného života. Svěcení provedl prachatický vikář Jan Švéda. Po svěcení budovy byl u sochy sv. Vojtěcha posvěcen nový školní prapor. Dále se konaly slavnostní projevy, hostina, koncertní vystoupení a slavnostní akademie. Jednalo se o čtyřtřídní školu, která byla v roce 1878 rozšířena na pětitřídní. <sup>157</sup>

Teprve až počátek dvacátého století sehraje větší rozvoj škol v městečku. V roce 1908 je otevřena živnostenská škola pokračovací, pak následuje škola měšťanská a lidová škola hospodářská a v roce 1920 jsou otevřeny ještě dvě třídy obecné školy. <sup>158</sup>

<sup>155</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 35-36.

<sup>156</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 356-360.

<sup>157</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 58.

<sup>158</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 58.

### O čem hovoří školní pamětní knihy

Nevyhovující podmínky, ve kterých se žáci učili, v zásadě tolik neovlivňovali úroveň školství. Důležitým činitelem byl vyučující, jeho znalosti a zejména jeho přístup k samotnému povolání.

1. *Dne 26. října 1865 zvolil místní školní výbor za řídicího učitele pana Josefa Hamáčka, ;prvního podučitele v Libochovicích u Litoměřic. Nově zvolený učitel narozený 3. června 1838 v Ouvalech u Prahy, kdež jeho otec Jan Hamáček učitelem byl. Týž studoval na reálné české škole a na učitelském ústavu v Praze, načež od 1. října 1855 ustanoven byl podučitelem v městě Mnichovicích u Říčan.*

*O místo učitele ve Lhenicích hlásilo se 13 uchazečů, z nichž výbor školní zvolil výše jmenovaného, jelikož nejlepšími vysvědčeními se vykázal a pro hlavní školy zkoušen byl. Nově zvolený učitel se přistěhoval do Lhenic 3. prosince 1865.*

*Dle zavedeného pořádku v diecézi Budějovické skládal nově zvolený učitel dne 4. února 1866 v kostele slavnostní přísahu.*

2. *Ve školním roce 1866 bylo zapsáno 331 dětí z nichž do I. třídy, kde vyučoval pan Trnkovic, vřaděno 158 dětí, do II. třídy, v níž vyučoval pan Kopeček, vřaděno 85 dětí a ve III. Třídě, kde vyučoval pan Hamáček, bylo vřaděno 88 dětí.*

3. *Dne 4. června 1866 se odbývá výroční veřejná zkouška za přítomnosti veledůstojného vikáře pana Wortnera z Prachatic.*

4. *Dne 4. září bylo Veni Sancte Spiritus, se slavnou mší svatou, načež dítkám předčítány školní zákony.*

5. *Dne 16. července 1867 nevyučovalo se za příčinnou sňatku řídicího učitele pana Josefa Hamáčka*

6. *Dne 22. ledna 1868 hrály děti divadlo „Učitel ve francovském zajetí“, týž den se konala veřejná pololetní zkouška, které se mnoho hostů zúčastnilo.*<sup>159</sup>

Pamětní kniha Obecné školy ve Lhenicích zaznamenává veškeré, pro městečko důležité, události. Tak například uvádí že: „5.8.1869 obdržel řídicí učitel Josefa Hamáček dekret od Vys. c. k. zemské školní rady v Praze, v němž se mu oznámilo, že zvolen k návštěvě hospodářského kursu ve Vídni na útraty státní, následkem dekretu toho hned dne 6. t.m. na cestu do

<sup>159</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 25-27

*Vídně se vydal. Hospodářský kurs trval do 27. září 1869...*“<sup>160</sup> V roce 1897 byl Josef Hamáček zvolen zástupci jednotlivých učitelských spolků za člena Ústředního spolku jednot učitelských v Království českém. Řídící učitel Josef Hamáček, kterému byl v roce 1893 udělen titul ředitele školy, v roce 1902 onemocněl a 2. května toho roku zemřel.

Škola se mimo vyučování věnovala i jiným činnostem. Organizovala akce jejichž výtěžek byl věnován chudým dětem ze Lhenic a okolí. Každoročně se v pamětních knihách uvádí, že např. výtěžek z divadelního představení, které sehrály školní děti, byl věnován na ošacení dětí z nemajetných rodin. Dále zápisy uvádějí o pravidelných kontrolách školním inspektorem a téměř vždy uvádí spokojenost ze strany inspektorů s prováděnou výukou a ostatní činností místní školy. Nedílnou součástí činnosti škol byly, ve spolupráci s radnicí a farností, oslavy významných dní a událostí. Dovolím si citovat zápis z pamětní knihy školy: „*Dne 15. listopadu 1871 odbývá se ve Lhenicích slavnost 200 leté památky úmrtí Jana Ámose Komenského, kteréhož veškeré učitelstvo z hejtmanství se zúčastnilo.*“

*Program byl následující:*

1. *V 10 hod. ráno slavná mše svatá*
2. *Porada učitelstva v sále u pana Arnošta Gregory*
3. *Společný oběd v hostinci u p. Krause Kopfa*
4. *Ve 3 hodinách zkouška k akademii večerní*
5. *V půl sedmé večer akademie v sále pana Arnošta Gregory*

*Po skončení akademie byla taneční zábava v hostinci u Čížků.*<sup>161</sup>

I tento záznam ukazuje na skutečnost, že škola měla určitou vážnost, když zajišťovala akci pro celé hejtmanství. Jak záznamy ukazují, i v pozdějším období městečko věnovalo škole velkou pozornost.“

<sup>160</sup> tamtéž, s.30-31.

<sup>161</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 34

### 3.4 Přírodní katastrofy a jejich řešení

Nebyly to však jen politické události, které významně ovlivnily život obyvatel Lhenic v 19. století. Možná víc než politické změny se jich dotýkaly katastrofy, které toto století provázely. Městečko postihlo v roce 1827 silné krupobití, které poničilo výrazně úrodu a tentýž rok napadlo již 11. října mnoho sněhu, který od 18. listopadu doprovázely tuhé mrazy. Naopak v roce 1834 byl velice suchý rok, což mělo za následek absolutní neúrodu. V roce 1832 zachvátila značnou část území Čech epidemie cholery, která si vyžádala značnou část obětí. Ve Lhenicích se případy této zhoubné nemoci sice neobjevily, ale cholera se velice rozšířila v okolí městečka a vyžádala si život mnoha lidí. V roce 1912 stačil jeden jediný den, 24. červenec, kdy se přihnala bouřka a množství spadlých krup zničilo lhenickým veškerou úrodu.

Podobně jako v minulých stoletích, i v průběhu druhé poloviny 19. století zachvátily Lhenice **požáry**. Z toho důvodu hledali lheničtí účinné prostředky, které by jim pomohly bojovat s tímto živlem. 20. ledna 1860 získali, za 419 zlatých 40 krejcarů, lheničtí po dlouhém vyjednávání svoji první stříkačku. „*Ku řízení stříkačky jest určen Václav Trnka, soused a zámečnický mistr z Elhenic. Ten samý také vázán jest čtyřikrát do roka, kdyby třeba po celý rok nikde nehořelo, stříkačku mazati a na den sv. Floriána tu samou na náměstí zkoušeti. Za kterouž práci, totiž za mazání a zkoušení, z obecné kasy obdrží 4 zlaté rakouského čísla, mazání obec platit nebude.*“<sup>162</sup> Další velký požár zachvátil Lhenice 5. srpna 1861 ve 21.30 hod. a zničil 4 domy.

10. září 1861 vypukl další požár a v průběhu necelých dvou hodin zničil 23 domů. Celková škoda se tehdy odhadovala na 64.000 zlatých. Vzhledem k nebývalému rozsahu škod byly na různých místech Čech konány dobrovolné sbírky ve prospěch pohořelých. Seznamy výnosů sbírek se dosud zachovaly<sup>163</sup> a dovídáme se z nich, že výnos sbírky v Prachaticích byl 60 zlatých, z Českých Budějovic zaslali 50 zlatých a z Příbrami obdrželi Lheničtí 35 zlatých. Celková výše peněžních darů dosáhla v roce 1863 800 zlatých 10 krejcarů. Sbírka proběhla také v Praze, odkud redakce Národních novin zaslala do Lhenic 51 zlatých. Potom následovalo ještě několik menších požárů.<sup>164</sup>

<sup>162</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 61

<sup>163</sup> seznamy se dochovaly a jsou v archivu města Lhenice, srov. Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 61

<sup>164</sup> Srov. tamtéž.



Požáry ve většině nezničily pouze obytná stavení, hospodářské budovy, úrodu, ale také domácí zvířata: voly, krávy, prasata, drůbež.

Četné požáry vedly k myšlence založení skupiny dobrovolníků, kteří by nezištně a obětavě chránili majetek svých spoluobčanů.

Navzdory špatným zkušenostem, byla zde potřeba s ohněm bojovat. Často se však stávalo, že nejen založení, ale i činnosti hasičských sborů byly kladeny překážky.

### 3.5 Vzik spolků a jejich činnost

V druhé polovině 19. století docházelo k rozvoji spolkové činnosti. Jejich činnost tvořila v minulosti významnou kapitolu jeho kulturního a společenského života. Podobně tomu bylo i ve Lhenicích, kde celá řada spolků vyvíjela dlouholetou úspěšnou činnost.

Když jsem se probíral mnohými archivními, ale hlavně dochovanými dokumenty, které vytváří celkový obraz tehdejší doby – období 19. a 20. století na malém městě, zaujalo mě především propojení všech stávajících organizací a organizátorů. Jako-by nebylo podstatné, kdo a proč dělá právě tuto činnost, ale jak ji dělá a pro koho. Je pravda, že řídící ve škole, pan farář či místní radní zastávali několik, nechce se mi zrovna říci funkcí, ale dejme tomu postů, jenž se významně podílely na životě městečka. Mezi nejvýznamnější akce zejména 19. století patří beze sporu akce církevní.

Od začátku roku, kdy probíhaly novoroční charitativní akce, jejichž výtěžek byl věnován na chudé děti, svátky Tří králů a vlastně všechny významné církevní svátky provázené procesími, výzdobami, až po masopustní maškarní reje, plesy, bály a poutě, které pořádali hospodští z Lhenic i okolních obcí. Městečka se však dotýkaly i akce národního charakteru pořádané např. spolkem České srdce.

Je možná škoda, že se nedochovaly všechny písemné dokumenty z místní radnice, některé z důvodu požáru, jiné z nedbalosti radních a celá řada materiálů, zejména obecních, je v druhé polovině 19. století, kdy došlo k poněmčení Lhenicka, psáno německy a mnohé vzhledem k tomu, že jsou psané rukou, nelze ani doslovně přeložit. Je pravdou, že za dochované a uspořádané dokumenty týkající se městečka vděčíme starostovi panu Františku Schonovi, který jako první uspořádal stávající dokumenty. Veškeré potřebné dokumenty jsem našel ve Státním archivu v Prachaticích.

### Sbor dobrovolných hasičů

„ Četné požáry vedly k myšlence založení skupiny dobrovolníků, kteří by nezištně a obětavě chránili majetek svých spoluobčanů.“<sup>165</sup>

Pokusy o založení hasičských sborů trvaly někdy i několik let. Podobně tomu bylo ve Lhenicích. Přípravný výbor sboru dobrovolných hasičů byl zřízen již v roce 1877. Výbor se obrátil na zastupitelstvo města s písemnou žádostí o udělení podpory a zakoupení potřebného vybavení<sup>166</sup>. Byly zpracovány stanovy a předloženy ke schválení místodržitelství v Praze, které je svým výnosem (č.j.15 687 z 15. srpna 1879) schválilo. Sbor dobrovolných hasičů ve Lhenicích zahájil svou činnost v roce 1880, ale již v roce 1882 se rozpadl. V roce 1884 se činnost obnovila. Nově založený sbor se stal členem župní jednoty na Písecku se sídlem v Bechyni. Prvním předsedou byl zvolen Arnošt Gregora, místopředsedou MUDr. Antonín Kössl, Josef Hamáček se stal jednatelem, Václav Majer pokladníkem, Diviš Trenkvič kontrolorem a Jan Mařík prozatímním velitelem. Nově založený hasičský sbor ve Lhenicích přistoupil za člena župní jednoty na Písecku se sídlem v Bechyni, jejímž členem byl do prosince 1894, kdy přestoupil za člena nově zřízené župní hasičské jednoty Pošumavské v Netolicích.<sup>167</sup>

V roce 1890 měl hasičský sbor 54 činných členů, dále bylo 17 přispívajících a 11 zakládajících členů. Při příležitosti desetiletého trvání spolku se konala 3. června 1894 slavnost svěcení praporu a následovala valná hromada župní hasičské jednoty v Písku. Valná hromada se konala v budově radnice a při sjezdu předvedli lheničtí hasiči ukázkou cvičení. Hasičský sbor pořádal každoročně hasičský bál, organizoval různé výlety do okolí a zúčastňoval se pohřbů svých členů. Při těchto spolkových akcích nikdy nechyběla hudba.

Ale ani činnost sboru se neobešla bez problémů. Zápisy dokazují, že sbor musel řešit například prohřešky svého člena, který v podnapilém stavu v místním hostinci prozrazuje sousedům projednávané spolkové záležitosti. Jindy to bylo zjištění špatného stavu stříkačky či nedostatek peněz ve spolkové pokladně.

Činnost sboru přerušilo vypuknutí 1. světové války a odchod části členstva do války. Valná hromada sboru se sešla až v roce 1919.

<sup>165</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 62.

<sup>166</sup> Výbor se obrátil na zastupitelstvo dne 8. 3. 1877 - Podle V. Starého, *Lhenice – zahrada jižních Čech*.

<sup>167</sup> Vše o spolku dobrovolných hasičů srov. SokA, fond: Archiv města Lhenice, Sbor dobrovolných hasičů ve Lhenicích, kniha zápisů ze schůzí 1884-1953, s. 141.

### Spolek divadelních ochotníků „Stráž“

V roce 1879 zaslal jistý Josef Cibuzar na Okresní hejtmanství v Prachaticích písemnou žádost o povolení sehrát ve Lhenicích divadelní hru s názvem „Isak Lövy aneb Vděčné srdce“. Tato žádost byla 23. května 1879 vyřízena kladně. 10. června následovala další divadelní hra A. Raupacha „Mlynář a jeho dítě“. Tehdy se poprvé hovoří o spolku divadelních ochotníků ve Lhenicích. V srpnu 1882 následuje další hra a její výtěžek byl věnován na nákup nových kulis. Okresní hejtmanství v Prachaticích nařídilo svým přípisem (č.j. 29 625 z 15. ledna 1895) zřídit ve Lhenicích divadelní komisi za účelem dohledu na provedení adaptace místnosti pro provozování divadelních představení.

K dalšímu rozvoji divadelní činnosti ve Lhenicích došlo na počátku 20. století. Místodržitelství v Praze byly předloženy vypracované stanovy. „*Stanovy divadelního spolku ve Lhenicích byly schváleny výnosem c.k. místodržitelství v Čechách dne 12.8.1902. Spolek zvolil název podle hory Stráž nad Lhenicemi a měl být také symbolicky „mocnou stráží proti vpádům germanizace“ a měl čelit statně všem útokům poněmčovacím na kraj se valící.*“<sup>168</sup>

Na ustavující valné hromadě spolku dne 30. července 1902 byly stanoveny členské poplatky. Zápisné u činných členů bylo stanoveno na 40 hal. u nečinných členů 20. hal. měsíčně na osobu. Kromě dnes již zapomenutých her sehráli lheničtí divadelníci i klasické hry, jako je „Maryša“ či Jiráskova „Vojnarka“. Spolek měl za účel provozovat divadelní představení a konat různé společné výlety na památná místa v blízkém i vzdáleném okolí. Výlety se pořádaly do Č. Krumlova, na Hlubokou, na zříceninu hradu Helefenburk u Bavorova apod. Pořádal i některá divadelní představení pro dobročinné účely, anebo ve prospěch některých lhenických spolků. Všechna tato představení se sehrála v hostinci Václava Hošny, se kterým měl spolek od ledna 1903 písemnou smlouvu.

V čele spolku stál výbor, který tvořili předseda a čtyři členové. Členové spolku byli rozděleni do čtyř skupin: čestní, zakládající, přispívající a činní. V letech 1914-1918 činnost spolková přestala a byla obnovena až po skončení první světové války. Počet členstva postupně stoupal až dosáhl počtu 141 členů.

Od roku 1905 užívali členové spolku při veřejném vystupování spolkový odznak, který tvořil kovový okrouhlý emblém, v němž ve středu byly dvě spojené ruce a lipové listy ve zlaté barvě. V okrajovém kruhu byl nápis „*Spol.div.ochot.*“, uprostřed na modré pásce byl nápis „*Stráž*“ a dole v červené pásce byl nápis „*Lhenice 1902*“.

<sup>168</sup>. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 88.

Při divadelním spolku byla zřízena **knihovna**. Fond spolkové knihovny se rozšiřoval různými dobrovolnými dary a zápůjčkami některých knih od dalších místních spolků. Tak v roce 1905 Národní jednota pošumavská zapůjčila lhenické knihovně 31 svazků. Po první úspěšné sezóně bylo 5. listopadu 1905 zahájeno pravidelné zapůjčování knih. Ještě před zahájením bylo však rozhodnuto o vyřazení nevhodné a málo čtené knihy.<sup>169</sup>

### **Tělocvičná jednota Sokol:**

Sokol vznikl v roce 1862 v Praze. Ve Lhenicích se 12. září 1909 konala za účasti 28 osob první informační schůze, na níž byl zvolen přípravný výbor. Byly vypracovány stanovy, které pražské místodržitelské schválilo (výnosem z 29. listopadu 1909). Ustavující valná hromada se konala 29. prosince 1909. První veřejné vystoupení členů TJ Sokol ve Lhenicích se konalo 28. srpna 1910 na louce zvané Kužvart. Vystoupení bylo velmi dobře připraveno a přineslo spolku značný finanční zisk 150 K .

#### Důležité etapy spolku:

- K 1.1. jsou přihlášení členové: František Jaroš, Rudolf Pintr, Jan Pintr, Karel Presl, Otto Stehlík, Jan Mařík. Tím byl započat správní rok, na jehož konci je celkem 55 členů. K doplnění stanov jedná jednota o povolení nosit kroj a odznak. Bylo usneseno přijímat nové členy s příspěvkem 50,- Kč jednou pro vždy. Členský příspěvek obnášel 20 haléřů. V březnu přistupuje jednota do svazku župního. Spolková místnost do té doby byla u V. Hošny. Za novou spolkovou místnost byl sjednán hostinec pana V. Majera - bezplatně. První veřejné cvičení jednoty se konalo na Kužvartě 28. srpna s výtěžkem 150,- Kč. Župního sletu v Trhových Svinech se zúčastnilo 9 členů. Členové spolku se v krojích zúčastňovali církevních slavností, veřejných průvodů a oslav. Kromě toho pořádali plesy a korporativně se zúčastňovali pohřbů svých členů a jejich manželék.
- **Rok 1911:** Prvním zakládajícím členem se stává bratr starosta Tomáš Kolař. Cvičební činnost vedl náčelník bratr Alois Pintr a také cvičení žactva. Veřejné

---

<sup>169</sup> Vše o divadelním spolku Stráž srov. M. NOVOTNÁ. Z historie ochotnického divadla. *Lhenický zpravodaj*, 1988, 1.-10.

cvičení pořádáno 20. srpna. 7 borců vystoupilo na sletu v Protivíně, Župního sletu v Netolicích byli povinni zúčastnit se všichni bratři. V tomto roce též cvičili prostná na sletu v Praze. Již v roce 1911 bylo usneseno, že se bude každoročně vzpomínat Husovo upálení.

- **Rok 1912:** Za druhého zakládajícího člena přijat br. Frntišek Hamberger, jednatelem byl zvolen br. J. Mařík, vzdělavatelem br. R. Huttner, režii divadel řídí br. K. Friedrich. Povolení nosit kroj a odznak bylo přijato s radostí. Cvičícím bylo toto zakoupeno. První Husova oslava se ve Lhenicích konala 14. července, jednalo se o přednášku o životě a díle M.Jana Husa.
- **Rok 1913:** Jedná se o rozmnožení žactva, dorostu i cvičícího členstva. Jednáno též o započetí cvičení žákyň. Jednota se zúčastnila 3. 4. okrskového cvičení. Mimo prostných cvičeno na hrazdě a bradlech. Byly zakoupeny praporky ku cvičení žáků a 3 žákovské kroje. Opatřena prkna na jeviště, jednáno o zhotovení tyčí k prostným se stojany, zakoupena trubka a kužele. 9.ledna uspořádáno divadelní představení „Pustina“, 24.března „Hilbertova vina“, 10.srpna hra „Tak to muselo být“ a 31.srpna vzdělávací večírek. Knihovna rozšířena o zpěvníky a časopisy, příručky a nové knihy. Pokladní hotovost dosáhla obnosu 999,95 Kč.
- **Rok 1918:** „ *Pod praporem svobody*“ Tímto nadpisem začínal zápis o nové činnosti, přerušené válkou. Nadšení nad svobodnou vlastí a utvářením republiky Československé s T. G. Masarykem v čele projevil Sokol o slavnosti pořádané obcí 3. 11. 1918. Nově prozatímně zvoleni: starostou br.T. Kolář, jednatelem br. J. Eremiáš, náčelníkem br. O. Hamberger. Ve válce bylo 40 bratří, vzpomenuť padlých. Jednáno o zřízení místní stráže pro státní službu. Přihlásilo se 10 bratří. Jednotě Netolické vypomáhají bratři ve strážní službě na drahách. Do jednoty přistoupilo 16 členů a 20 členek. Započato se cvičením, konána přednáška o Slovensku, uspořádána silvestrovská zábava.<sup>170</sup>

---

<sup>170</sup> veškeré materiály o TJ Sokol mi v elektronické podobě poskytl starosta TJ Sokol Lhenice pan Václav Hudec.

### 3.6 Městečko v období 1. světové války

Klidnou hladinu veřejného a hospodářského života v městečku rozbouřila 29. června 1914 zpráva, že byl v Sarajevě zastřelen následník trůnu Ferdinand d'Este<sup>171</sup>. Po dočasném uklidnění počátkem července působila jako blesk zpráva o ultimátu, které rakousko-uherská vláda odevzdala 23. července 1914 Srbsku. Zároveň s touto zprávou přišla na prachatické okresní hejtmánství tajná depeše, která zakazovala jakákoli veřejná shromáždění. Vzápětí následovala mobilizace a 28. července vyhlásilo Rakousko-Uherko Srbsku válku. Rakouské a německé představy o bleskovém vítězství se rozplynuly a konflikt se změnil v poziční zákopovou válku, v níž se uplatnila moderní technika. Mobilizace v českých zemích proběhla bez problémů, i když se do války víc hrnuli čeští Němci, zatímco Češi se s habsburskými zájmy tolik neztotožňovali. Nedůvěra vlády vůči české veřejnosti se projevila zostřeným vojensko-byrokratickým režimem, zasahujícím proti všem projevům nespokojenosti. Byla zastavena činnost Sokola, tisk dusila cenzura.<sup>172 173</sup>

Dne 14. listopadu 1916 byla uspořádána školní slavnost „sázení pamětních stromů válečných“. Byly vysazeny dva štěpy u východní strany vedle starého hřbitova. Při této příležitosti pronesl řídící učitel slavnostní vlastenecké řeči, kde byly děti povzbuzovány k lásce a věrnosti říši.<sup>174</sup>

Válka nepřinesla do Lhenic, stejně jako do celé země, jen ekonomické problémy. Byli tu mrtví, sirotci a vdovy. Domů do Lhenic se z válečného pole nevrátili např. Karel Štěpán, Alois Erhart, František Šortner, František Hansa, Jan Trnka, František Pintr a další.

Po celou dobu války organizovala lhenická škola sbírky a jiné podpůrné akce pro naše vojáky a sirotky po padlých. Ke konci války v letech 1917-18 se často stávalo, že nebylo možné na legálním trhu sehnat mouku, maso a omastek. Velmi často nebyla ani špatná mouka a černý chléb, do něhož se s ústředním povolením a souhlasem přidávaly brambory, jedlé kaštany a jiné náhražky. Z hubených válečných přidělů nemohl být nikdo živ. Většina obyvatelstva, chtěla-li se udržet při životě, musela shánět jídlo na černém trhu za několikanásobné

<sup>171</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **František Ferdinand d'Este** - \* 18. 12. 1863, † 28. 6. 1914, rakouský arcivévoda, následník trůnu, synovec císaře Františka Josefa I., zavražděn v Sarajevu.

<sup>172</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 63.

<sup>173</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, s. 110-111.

<sup>174</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 332.

ceny. Později již nebylo možné potraviny koupit, vyměňovaly se za obuv a jiné průmyslové zboží.

*„28. října 1918 došly do Lhenic telegramy o vyhlášení samostatnosti. Po jejich zveřejnění se shromáždil početný dav místního obyvatelstva, které radostně uvítalo změnu systému. Občané vynesli z radnice starý černožlutý rakouský prapor a veřejně jej na náměstí spálili. Z budovy pošty a četnické stanice strhli znaky starého Rakouska-Uherska - orlice.*

*Vlastní veřejné oslavy se ve Lhenicích konaly 2. listopadu 1918. Ulicemi procházela hudba, za kterou procházel průvod s lampióny a pochodněmi. Domy byly ozdobeny prapory a všechna okna byla osvětlena. 3. listopadu již v 5. hod. ráno byl slavnostní budiček a v 9. hod. se konalo slavnostní shromáždění obyvatel na náměstí. Hlavní projev měl Antonín Kossl. Zpívala se národní hymna „Kde domov můj“ a písně „Hej, Slované“. Také se konala slavnostní bohoslužba a odpoledne taneční zábava.*

*13. dubna 1919 se konala na lhenickém náměstí u sochy Karla IV. slavnost sázení čtyř lip.“<sup>175</sup>*

---

<sup>175</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 64.

## 4. Církevní dějiny Lhenicka

Významnou úlohu v životě člověka zaujímá církev, která jej provází celou cestou života od narození až do smrti. Pokud se zamýšlíme nad strohými fakty a z útržků sestavujeme, jak naši předkové žili, jaká trápení je sužovala, zjistíme, že to byla právě víra, která je vedla do dalších dnů a pomáhala jim přežít i chvíle nejtěžší. Víra v Boha byla alfou i omegou našich předků. Zároveň dlouhodobě zastávala významnou ideologickou úlohu státu. Význam křesťanské církve pro ranně středověkou civilizaci českých zemí byl bez nadsázky nesmírný. Už svým chápáním pozemského života jako přípravy na život věčný v Božím království i novozákonní výzvou k nenásilí vnášela církev do pohanských poměrů jiný rozměr a přispívala k její pozvolné kultivaci. Osudy sv. Václava a sv. Vojtěcha, pokládaných za patrony Českého státu, naznačují, jak náročný úkol to byl.

*„Zpočátku byla církev silně závislá na postojích panovnického rodu a předních velmožů. Panovník dlouho viděl v biskupovi svého kaplana. Rovněž zakladateli prvních kostelů bývali členové knížecího rodu. Všechny významnější kostely stály zprvu na důležitých hradištích a venkov opomíjely. Vlivní velmožové začali budovat kostely, které považovaly za své vlastnictví, v průběhu 11. a 12. století. Hlavním představitelem církevní správy v Čechách byl pražský biskup, na Moravě biskup olomoucký.“*<sup>176</sup>

V ranném středověku byla církev i nositelkou vzdělanosti. Jako jediná tehdejší instituce přejala kulturní dědictví pozdně antického Říma a přizpůsobila je své činnosti. Prakticky nikdo jiný než kněz neuměl číst a psát. Masa venkovanů, tvořící rozhodující složku obyvatelstva, gramotnost ke své práci nepotřebovala. Kdo se chtěl věnovat duševní činnosti, musel vstoupit do kláštera. Církev rovněž provozovala školy, vznikající u biskupských sídel a důležitých kostelů a klášterů. Ve všech církevních školách se vyučovalo latinsky a byly výhradně určeny chlapcům. Dívkám ze vznešených rodin nabízel jednu z mála příležitostí získat vzdělání pobyt v ženských kláštorech.<sup>177</sup>

<sup>176</sup> P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, s. 18.

<sup>177</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, s. 18-19.



## 4.1 První církevní zprávy

Podle Františka Palackého stával ve Lhenicích kostel, nebo kostelík (kaple) již koncem 14. století. Historické prameny uvádějí, že tento patřil k děkanátu Volyňskému a arcidiaconátu Bechyňskému. A také je známo, že v 15. století zde již byla i fara a faráři byli dosazováni z kláštera ve Zlaté Koruně. Také již roku 1405 se připomíná místní farář Petrmnich zlatokorunský.<sup>178</sup>

*„Patnácté století přineslo do života obyvatelstva řadu závažných změn. Narůstající sociální rozpory vedly ke vzniku husitského revolučního hnutí. Husité i katolíci sdíleli neotřesitelné mínění, že pouze na jejich straně stojí Bůh, že výhradně oni znají správný výklad Božího zákona. Husitská strana nepochybovala, že o závaznosti svého programu přesvědčí celé křesťanstvo, katolíci byli rozhodnuti přinutit husity k poslušnosti všemi prostředky. Zvedlo se mohutné národní hnutí proti feudálnímu způsobu života, ale k celkové škodě se hnutí obrátilo i proti klášterům. Například dne 11. května 1420 podnikl zástup husitů útok na zlatokorunský klášter. Při útoku byly zničeny hospodářské budovy, špitál a dílny při klášteře. Koncem října 1420 byl zlatokorunský klášter vypleněn a zapálen.“*<sup>179</sup>

O vlastním průběhu husitského revolučního hnutí ve Lhenicích a okolí postrádáme písemné zprávy. Bylo to způsobeno i tou nepříznivou okolností, že Lhenice byly tehdy ještě malou vesnicí, která nehrála důležitou úlohu a nedostala se do písemných záznamů tehdejší doby.

Situace, jež vznikla za husitských válek, dovedl obratně využít **Oldřich z Rožmberka**, který se snažil získat do svých rukou rozsáhlé pozemkové vlastnictví zlatokorunského kláštera. Přestože se politická jednání protahovala, nakonec Oldřich z Rožmberka dosáhl svého. Ve 40. letech 15. století vystoupil s údajným královským listem, jímž císař Zikmund uděluje Oldřichu z Rožmberka v doživotní držení a jeho mužským potomkům jako královskou zástavu hrad Zvíkov a zboží milevského a zlatokorunského kláštera. Tímto způsobem se i Netolice dostaly do držení rožmberského rodu.

Jinak tomu bylo se sousedními Lhenicemi, které zapsal císař Zikmund tábořským měšťanům. Zde zřejmě (jedná se o můj názor, který není písemně podložený) bude skuteč-

<sup>178</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice – Inventář, s. 1.

<sup>179</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 12.

nost, že lheničtí přilnuli k utrakvismu<sup>180</sup> a většina z nich i za vlády Petra Voka byla pod obojí a v utrakvismu setrvala i za vlády Viléma z Rožmberka.<sup>181</sup>

V roce 1582 byl farářem ve Lhenicích Jeroným Pražský<sup>182</sup>. Dovídáme se o tom zásluhou sporu, který vznikl mezi Jeronýmem Pražským, na ten čas farářem lhenickým a primátorem Václavem Zubem o vzájemném obvinění z nepoctivosti. Při projednávání na radnici byly obě strany smířeny a Václav Zub oznámil, že *„na kněze Jeronýma nic zlého neví než všecko dobré, nýbrž že jeho za správci svého a hodného kazatele slova Božího nyní i potom drží a držeti chce. A tak obojí strana souce k tomu od pana purkmistra i pánův přivedeni při dobré poctivosti sou zachováni. A jestliže by na tento smír kdokoli nastupovati chtěl, ten to kdož by ten kdokoli byl, na svý právo činiti.“*<sup>183</sup>

V okresním archivu v Prachaticích jsem našel i zápis městského písaře Jeronýma Strachotínského z r. 1579, který zde uvádí, že poddaní z vesnic Hoříkovice, Jáma, Lhota, Milovice a Vrbice si stěžovali Vilému z Rožmberka na lhenické měšťany, že jim zvýšili zádušní poplatky a že musí také uhradit mimořádné peněžní výlohy, které vznikly při nedávném přestěhování tamního nového faráře. O kterého faráře šlo, se mi nepodařilo zjistit, když již d roku 1575 je uváděn kněz Mikuláš a Jeroným Pražský přichází do Lhenic až v roce 1582. Ačkoli je možné, že zápis se opravdu týkal kněze Mikuláše a zapsán byl později.

Mezi zajímavosti jistě patří i ta skutečnost, že když roku 1587 zemřel na Krumlově Bedřich ze Sachsendorfu – rada Viléma z Rožmberka, nechal se podle své závěti pohřbít právě ve Lhenickém kostele, což nasvědčuje o významu městečka v uvedené době.

V roce 1593 se podávala ve Lhenicích svátost oltářní pode obojí. Ze 16. století (z roku 1530) se zachoval po dnešní dny kalich.<sup>184</sup>

<sup>180</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]:: utrakvismus - tj. přijímání pod obojí

<sup>181</sup> srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice zahrada jižních Čech*, s. 12.

<sup>182</sup> nepodařilo se mi zjistit kdo tento Jeroným Pražský byl. Zřejmě se jedná o shodu jmen s Jeronýmem Pražským, reformním myslitelem a vyznavačem učení Husa, který byl v roce 1416 v Kostnici upálen

<sup>183</sup> Srov. SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Městská kniha trhová z let 1547-1670*, (fol. 268 a).

<sup>184</sup> srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 21.

### Náboženské poměry v 16. století.

Čeští stavové se při nástupu **Ferdinanda I.**<sup>185</sup> na trůn spokojili se slibem, že král bude respektovat náboženskou svobodu kališníků i katolíků ve smyslu stále platných kompaktát. České země byly v 16. století nepochybně teritoriem náboženské snášenlivosti. Ve Ferdinandovi I. však katolická strana právem cítila oporu. Chytrý Habsburk být katolíkem prostě musel s ohledem na mocné katolické Španělsko, kde vládl jeho bratr<sup>186</sup>, ale i z jiného důvodu. Habsburkové byli držiteli císařského důstojenství, které spolu s papežstvím stále vytvářelo představu jednoty západokřesťanského světa. V německých zemích platila zásada „čí vláda, toho náboženství“, na rozdíl od českých a moravských zemí, kde platila kompaktáta, která ponechávala rozhodnutí na svobodné vůli každého jednotlivce. Ferdinand proto volil jinou taktiku: jezuitské gymnázium i vysoké učení, nový pražský arcibiskup – katolík. A představa že Antonín Brus z Mohelnice bude společným arcibiskupem katolíků i kališníků se však nevyplnila. Razantnější nástup radikálních katolíků začal roku 1599 již za vlády Rudolfa II.<sup>187</sup> Jeho následník císař Matyáš<sup>188</sup> se sice konfliktu s nekatolickou stavovskou opozicí vyhýbal, jak mohl, leč přesto mu neunikl. Důvod byl prostý. Panovník neměl dědice. Tento problém vyřešil nástup Ferdinanda Štýrského<sup>189</sup> na český trůn. Přes protesty čtyř nekatolických předáků jej český sněm přijal. Čeští stavové se tímto rozhodnutím museli vyrovnat, poněvadž Ferdinand proslul drastickým postupem proti štýrským nekatolíkům a hrozilo, že si obdobně hodlá počínat i v českých zemích. 23. května 1618 se nekatoličtí stavové vydali houfně na Pražský hrad a svrhli z oken dva vysoké císařské úředníky. Ani v nejmenším netušili, že tak zahájili celoevropský konflikt. Této skutečnosti nezabránilo ani sesazení Ferdinanda II. a dosazení na trůn Friedricha Falckého<sup>190</sup>, vůdce nekatolické Unie v říši.<sup>191</sup>

V době českého povstání měly Lhenice nekatolického faráře Adama Táborského, který byl později z fary a farnosti vyhnán. Fara pak zůstala prázdná až do roku 1624.<sup>192</sup>

<sup>185</sup> Srov. *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM]: **Ferdinand I. Habsburský** - \* 10. 3. 1503, † 5. 7. 1564, český a uherský král od r. 1526.

<sup>186</sup> Srov. *tamtéž*: bratrem Ferdinanda I. byl **Karel IV.**

<sup>187</sup> Srov. *tamtéž*: **Rudolf II. Habsburský** – český a německý král (1575 – 1611).

<sup>188</sup> Srov. *tamtéž*: **Matyáš** – bratr Rudolfa II.

<sup>189</sup> Srov. *tamtéž*: **Ferdinand II. Habsburský** – nástupce po bezdětném Matyášovi. Vybrán českými stavy v roce 1617 a korunován r. 1618.

<sup>190</sup> Srov. *tamtéž*: **Friedrich Falcký** – tzv. „zimní král“ (korunován 4. 11. 1619), po bitvě na Bílé hoře uprchl do Vratislavi, poté do Haagu..

<sup>191</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, s. 70-71.

<sup>192</sup> srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice - zahrada jižních Čech*, s. 21.

## 4.2 Církevní historie po Bílé hoře

„Dne 8. listopadu 1620 došlo na Bílé hoře k osudové bitvě. Stavovská vojska utrpěla porážku, která změnila dosavadní směr českých dějin. Češi a Moravané očekávali s rozechvěním vlnu represí. Trestající pěst dopadla zejména na stavovskou opozici. Po Bílé hoře byl 9. dubna 1624 vyhlášen císařský patent, kterým se zakazovalo jakékoli nekatolické vyznání ve městech i na soukromých statcích.“<sup>193</sup> Dne 21. června 1621 se na pražském Staroměstském náměstí konala poprava sedmadvaceti stavovských předáků. Rekatolizace se nejdříve zaměřila na města, kde se dalo lépe působit na obyvatelstvo kombinací zákazů, zastrahování a slibů. Všichni nekatoličtí kazatelé, učitelé a faráři, museli podle císařského rozhodnutí z konce roku 1621 opustit zemi. Jelikož byl nedostatek katolických kněží, musel jeden farář spravovat několik neobsazených, nebo opuštěných far v blízkém i vzdáleném okolí. A tak roku 1624 bylo na Krumlově rozhodnuto, aby na lhenické farnosti byl jako administrátor ustaven brložský farář Kašpar Ctibor.<sup>194</sup> V červenci r. 1627 nařizoval mandát Ferdinanda II. všem nekatolickým stavům buď přestoupit na katolickou víru, nebo odejít ze země. A netýkalo se to pouze kněží či šlechty. PhDr. Václav Starý ve svých materiálech týkajících se historie Lhenic, uvádí dopis lhenických měšťanů českokrumlovské vrchnosti (uložený ve st. Okr. archivu Tábor) ze dne 16. ledna 1627, kde přislíbilo celkem 41 osob přijmout o příštích svatodušních svátcích oltářní svátost pod jednu způsobu čili podle katolické církve.

Napětí, spory a netolerance pramenící z přesvědčení o správnosti katolického pojetí víry prostupovaly celý tehdejší život.

Jednotlivé farnosti, jak jsem již uvedl, nebyly dlouhodobě plně obsazeny. Dalším problémem byl i nedostatek církevních předmětů a nedostatečné vnitřní vybavení kostelů. Ve Státním oblastním archivu v Třeboni v pobočce Č. Krumlova se nachází jeden zajímavý dopis, který 9. února 1637 purkmistr a konšelé městečka Lhenice psali vrchnímu Hejtmanu Ondřeji Segreorii do Č. Krumlova. Psali mu toto:

*„ Vaší Milosti urozený a statečný rytíři tc., pane nám každého času milostivý, Božského požehnání od nebeského Pána Boha v řízení dobrých věcí a prodloužilého zdraví Vaší Milosti modlitebně vinšujeme. K Vaší Milosti se my, níže zaznamenaní, jakožto k vrchnosti naší milé na ten čas vystavené tímto naším psaním ucházíme, žádajíce od Vaší Milosti rady, kterak*

<sup>193</sup> P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, s. 78.

<sup>194</sup> Srov. V. STARÝ (se odvolává na materiál Fr. MAREŠE), *Rozvrh far v archidiakonátu Bechyňském mezi zbývající duchovenstvo v r. 1624*, s. 25.

*my v letu 1630 o to se všelijak starajíc, poněvadž chrám Páně náš u velikých nedostacích zůstává, do města Passova nejednou o porital, bez kteréhož mše svaté se konati nemůže, jsme posílali. I také peněz hotových 6 kop témuž, který takové věci působí, jsme odeslali a za něj zaplatili. Kdež on nás vždy až na tuto chvíli, že nám takový kámen po poslu našem, když bude hotový a posvěcený, odešle, nám jest připovídal. Nyní pak psaní nám, kteréž Vaší Milosti pro vyrozumění té věci odesíláme, berouce jakousi obranu, že k tomu přijíti, aby byl posvěcený, nemůže, jest učinil. Za čež Vaší Milosti, že nám radou, jak bychom s tou věcí činiti měli, přispěti ráčíte, poníženež Vaší Milost žádáme. S tím Vaší Milost ochraně Pána Boha nebeského poručena činíme.“*<sup>195</sup>

Výsledek této stížnosti však znám není.

Po odchodu posledního nekatolického kněze v roce 1621 bylo uprázdněné místo duchovního správce dlouhý čas neobsazeno a teprve v r. 1624 docházel do Lhenic katolický kněz Kašpar Olitor z Brloha.<sup>196</sup>

Přesnou dobu nástupu prvního samostatného katolického faráře se mi nepodařilo přesně zjistit, ale je bezpečně prokázáno, že v roce 1655 působil ve Lhenicích kněz Jan Libertin.<sup>197</sup>

*„Po odchodu Jana Libertina v roce 1665 se stal nástupcem kněz Jan Neyburský, s nímž však měli lheničtí těžkosti .Důvodem byla písemná stížnost kostelníka Trnky na knězovo chování vůči němu. Stížnost byla pak postoupena píseckému děkanu, jehož českokrumlovský hejtman žádal o potrestání jmenovaného kněze. V roce 1682 došlo k další změně. Až do toho roku patřil pod správu lhenického kněze kostel a fara v Čakově, která byla v tomto roce oddělena a připojena k faře v Brlohu.“*<sup>198</sup>

Po odchodu Jana Neyburského ze Lhenic docházelo k častým změnám v osazení fary. V roce 1694 sem nastoupil kněz Karel Docenti, na něhož byly opět stížnosti. Jeho život nebyl pro osadníky totiž příkladný a budil pohoršení. 6. dubna 1702 si purkmistr a konšelé městečka stěžovali vrchnosti na jeho chování obsáhlým dopisem, v němž uváděli 10 bodů.<sup>199</sup>

<sup>195</sup> srov. V. STARÝ. K dějinám církevní správy ve Lhenicích. *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 11. Srov. Wenceslaus Vetus m. PhDr. V. Starý /příspěvek pro MěÚ Lhenice ze dne 13.10.2001

<sup>196</sup> srov. V. STARÝ. K dějinám církevní správy ve Lhenicích. *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 11.

<sup>197</sup> Srov. SOKA P , AML, *Městská kniha trhová z let 1547-1670*, (fol.42 a): K roku 1655 se připomíná Jan Libertin, p. páter Lhenický

<sup>198</sup> V: STARÝ a kol., *Lhenice zahrada jižních Čech*, s. 44.

<sup>199</sup> srov. V: STARÝ a kol., *Lhenice zahrada jižních Čech*, s. 45: Poprvé otiskl znění dokladu V. Starý v článku *Nezbedný kněz*.

- 1) *V letu 1696 tu sobotu před svátky letničními byl v potocích na rybách, votud se dostal do Mičojic k rychtáři, tam pil do večera. V tom čase manželce Matěje kováře, souseda z městečka Lhenic, Pán Bůh porodem pomoci ráčil malýho dítěte. Když je křtíti měli, kde by pan Páter byl, žádný nevěděl. Najíti jeho nemohli, než pan Páter přišel domů, aby to dítě vokřtil, to dítě umřelo.*
- 2) *V roce 1698 v tom roce při komunicírování třikrát velebná svátost jemu z ruky upadla a třebanickýho rychtáře ženě přes hubu prsty hodil při podávání.*
- 3) *V roce 1698 Markéta manželka Jakuba Hanuše nemocná dva dny na faru chodila, sama zpovědníka sobě hledala, po ty voba dny doma nebyl. Druhej den až do noci na něj čekala, dočkati se nemohla. Tý noci tak těžce se rozstonala, více spovídati se nemohla, druhej den umřela bez spovědi.*
- 4) *Kolář z Oujezdce dyš těžce stonal, pro něj přišli, 2krát k němu jít nechtěl, byl doma až taky bez spovědi umřel v roce 1699.*
- 5) *Z Vatkova starej Hořilka dy se roztonal pro pana Pátera přišli, aby jeho vyspovídal, pan Páter doma nebyl, nevěděli kde je. Než se pan Páter navrátil, týž nemocný bez spovědi umřel v r. 1699.*
- 6) *V roce 1699 Martin Sýkora kostelník dy se ptal pana Patera, při kterém oltáři má posvítiti, kde bude sloužiti mši svatou, pan Pater za odpověď, že mu dal, aby posvítit u planýře.*
- 7) *Na Velkou sobotu při skříšení syna Božího, tj. Bílou sobotu, 1699 večer dy nes velebnou svátost, byl tak opilej, mezi dveřmi na krchov byl by zlámal křížek při monstranci, aby ho nebyli za ruku chytili a celý procesí mluvil, že jemu žádný nerozuměl.*
- 8) *V roce 1700 vo vánočních svátcích sirota po nebožtíku Jiříkovi Švorsberovi jménem Justna, kterou projednal na obřadě za kuchařku, tak těžce zbil, že za některý čas z fary vyjítí nemohla. V tom roce odešla k mateři svoj, tam za ní přišel, bil ji zase až vo ní hůl roztlač. Též na hospodáři košili roztrhal, začez hospodáři dal na jinou košilici. Více žita 1 věrtel Janovi Holýmu, že jest poručníkem, aby též žalovat nechodil, připověděl dáti 2 věrtele, na večer si ho odměřil, potom mu nedal nic. Což málokterý svátky jsou, aby vždy čeládky nebil.*
- 9) *Dy slyšel vo sobě mluvení, že často s křikem na něj čekávají, jakož že Matěje kováře dítě bez křtu umřelo, na kázání vohlásil, dy je dítě malý, že může každý takové dítě vokřtíti, třebas vodou z koleje být, třebas pacholek byl, že může křtíti. Co jest k tomu více mluvil před celým zástupem, pro potupu psáti nechceme.*

10) *Že s lidmi při spovědi tak křičí, až se po celém kostele rozlívá, též na kazatelnicí volal, aby jemu žádný neříkal, aby k nemocnému jít měl v neděli anebo ve svátek. Též také dyž k němu kdo přijde vo funus, že s ním smlouvu dělati nechce až jeho do svý vůle vybrouká, jako i vdavky více k němu ženich jíti musí 4krát aneb 5krát a jeho dobře uplísnic a dáti jemu musí vod vdavek 3 zlatky, vod vohlášek neb zvláště 18 krejcarů.*

Výsledek stížnosti není znám, ale Karel Docenti zůstal na lhenické faře do své smrti (28. června 1719). Jména dalších kněží jsou zaznamenána na seznamu v příloze a není mi o nich nic bližšího známo.

Nastávající barokní epocha (od poloviny 17. až do pol. 18. stol) úzce souvisí s působením katolické církve. Vítězný pobělohorský katolicismus učinil hlavním tématem umění náboženství. Pozornost se při tom soustředila především na křesťanský chrám jako obraz království Božího na zemi. Citová naléhavost i vroucnost výtvarného umění oslovovaly návštěvníky barokních kostelů bezprostředněji než kdykoli dříve. Baroko programově útočilo všemi prostředky na lidské smysly. Proto jsou i barokní chrámy celistvými uměleckými díly, které si nelze představit bez podmanivé hudby opírající se o tóny varhan. Rozšířil se počet poutních míst, spjatých s kultem Panny Marie (např. Svatá Hora u Příbrami, Stará Boleslav, Svatý Kopeček aj.). Byly provedeny nákladné vnitřní opravy starších církevních staveb, byly postaveny nové kaple a kostely a vzrostla úcta jednotlivých církevních světců, jejichž počet se zvýšil prohlášením některých nových osobností za svaté. V pobělohorské době se opět mocně vynořila úcta ke sv. Václavovi, jenž prý odvrátil od Prahy na podzim 1648 švédská vojska. Náboženské pouti neměly tehdy pouze náboženský účel, ale měly i důležitý hospodářský, kulturní a společenský význam.<sup>200</sup>

Sjíždělo se na ně množství obchodníků s velkým výběrem zboží ze širokého okolí, konala se při této příležitosti divadelní, hudební a jiná představení. Scházeli se zde lidé, kteří se neviděli celý rok. Pouti se konaly nejen do poutních míst v Čechách, ale procesí směřovala často i do zahraničí.

Farní kostel ve Lhenicích postupem doby přestal vyhovovat zvýšenému počtu farníků, muselo být proto přistoupeno k jeho rozšíření. Rozšíření kostela se dočkaly Lhenice v letech 1734 – 1740, jak uvádí zápis v pamětní knize: „*Kostel zdejší, zpočátku byl malý, ale roku*

<sup>200</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, s. 88-89.

1740 na žádost tehdejšího faráře, tohoto kostela velebného pana Jana Fortína pod patronátem ovdovělé kněžny Eleonory ze Švanzerbenků zvětšen byl na délku tak, jak nyní zůstává.<sup>201</sup>

V roce 1729 papež Benedikt XIII. prohlásil Jana Nepomuského za svatého a kult tohoto světce se začal velice rychle šířit v Čechách i zahraničí. K jeho počtě bylo vytvořeno mnoho obrazů a soch, které dosud zdobí různé mosty, náměstí a přírodní zákoutí u významných stromů. Podobně tomu bylo i ve Lhenicích., kde již v roce 1732 byla pořízena socha Jana Nepomuského. Za několik let dostala socha úkryt vybudováním samostatné kaple, která sehrála v minulosti Lhenic zajímavou úlohu.

V roce 1781 odstranil Josef II. nejen tzv. nevolnictví, nýbrž. tolerančním patentem legalizoval augsburské (luteránské), helvétské (kalvínské) a pravoslavné vyznání. Katolicismus si nadále zachoval výsadní postavení, ale jeho monopol byl zrušen. Přispělo k tomu i hromadné rušení klášterů a kostelů, poznamenané ovšem necitlivým přístupem k nesporným uměleckým a kulturním hodnotám.<sup>202</sup>

Důležitým mezníkem lhenické fary a farnosti nebyl v roce 1781 toleranční patent, ale skutečnost, kdy byla ze sbírek osadníků zřízena fundiční kaplanka se základním kapitálem 4025 zlatých. Z úroků pak připadlo ročně 165 zlatých na kaplana, 80 zlatých na kostel a 5 zlatých na kostelníka. O tuto fundiční kaplanku se nejvíce zasloužil kaplan František Vaněk. Peněžní částky se však postupně snižovaly a byly nahrazovány dávkami naturálními. Tak například v roce 1798 dostával farář již jenom 60 zlatých za 119 fundičních mší svatých a dále od osadníků ročně 16 strychů, 3 věrtele a 3 míry žita, na nichž se podílely podle počtu osadníků Lhenice, Watkov, Oujezdec, Vodice, Vrbice, Milovice, Lhotka, Jáma, Juska z Obory a Zbloudil z Obory. Stejně tolik dostával ovsu a 23 fůr dříví, na nichž se podílely osady Watkov – tři, Oujezdec, Vodice, Vrbice, Milovice, Lhotka a Jáma také po třech a Hoříkovice dvě. Dále dostával farář od osadníků velikonoční vejce, zhruba 250 ks.<sup>203</sup>

Od roku 1797 byli lheničtí osadníci zavázáni poslat koně faráři k zaopatření nemocného a na křesťanské cvičení. K udržování světla věčné lampy v místním kostele dostával farář ročně 124 žejdlíků másla. Další jejich příjem pocházel z poplatků za pohřby a o Vánocích od majitelů domů dostával 3 krejcary, jednu míru ze čtyřech druhů obilí a dále jeden pramen lnu.<sup>204</sup>

<sup>201</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 11.

<sup>202</sup> P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, s. 92.

<sup>203</sup> Srov. J. HOUŠKA. Církevní dějiny Lhenicka, *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 10.

<sup>204</sup> Sro. Tamtéž.



Dá se říci, že faráři měli do roku 1781 složitý a velice chudý život a řada z nich žila v bídě. Teprve od zřízení fundační kaplanky byl smlouvou zajištěn jejich lepší život.

### 4.3 Církev ve Lhenicích od konce 18. století

*„Koncem 18. století se změnila lhenická farnost. Na rozkaz císaře Josefa II. byly převzaty od Netolic Horní Chrášťany a Třebanice. Osada Vrbice byla předána Vitějovické farnosti. Myslivna klenovická přešla pod lokalitu Frantoly a s tím též odváděné dávky osadníků.*

*Dalším rozhodnutím císaře Františka I. v roce 1808 musely fary odevzdat veškeré zlaté a stříbrné nádoby k válečným účelům. Také ze lhenické fary byly předány: jeden celý kalich, od dalších tři nohy a pacifikál<sup>205</sup> - vše ze stříbra. Zabavenou monstranci však osadníci vykoupili zpět.*

*Důležitou osobností pak zde byl farář Alois Žižka, který působil na zdejší faře v letech 1814 – 1820. Jmenovaný vymohl pro zlepšení lhenických farních příjmů pro sebe i své nástupce kongruu<sup>206</sup> 47 zlatých a 13 krejcarů ve stříbře z náboženského fondu u zemské vlády 1818.“<sup>207</sup>*

V roce 1833 byla zdejší fara, tehdy se šindelovou krytinou, pokryta taškami. Z kostelní věže byly odstraněny prejeze a na jejich místo dány také tašky. Báně na věži byla pokryta pocínovaným plechem a pro zvětšení prostoru kolem kostela byla odstraněna zeď.<sup>208</sup>

Zhruba do roku 1840 se pohřbívalo kolem kostela. Podle jiných zdrojů to byl rok 1787, kdy na základě josefínských patentů a předpisů, které nařizovaly pohřbívání mimo lidská sídliště, Prácheňský krajský úřad v Písku dne 25. listopadu 1784 nařídil lhenickým konšelům, aby pohřbívali své zemřelé u kaple sv. Jana Nepomuského. Lhenická městská rada proti tomuto rozhodnutí protestovala. Poukázala na nepříznivou polohu kaple na kopci, který je v zimních měsících těžko přístupný. Tyto a některé další výmluvy nepomohly a v roce 1787

---

<sup>205</sup> Tj. destička ve tvaru kříže

<sup>206</sup> Tj. příspěvek

<sup>207</sup> J. HOUŠKA. Církevní dějiny Lhenicka, *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 10. a dále osobní poznámky pana Houšky, které mi zaslal.

<sup>208</sup> J. HOUŠKA. Církevní dějiny Lhenicka, *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 10. a dále osobní poznámky pana Houšky, které mi zaslal.

se začalo pohřbívat u kaple sv. Jana Nepomuského. Brzy bylo náměstí srovnáno a kostnice vyčištěna. Nový hřbitov byl čtyřhranný, obehnan zdi a vedla do něho brána od východu. Nově zřízený hřbitov však sloužil svému účelu pouze do roku 1844.<sup>209</sup>

Nový farář Josef Šuster, lhenický rodák, se postaral o nové pohřebiště u silnice na Krumlov. Prostor však byl malý a rozpad pohřbených ostatků pro vlhkost velmi pomalý, a tak se časem začalo pohřbívat na původním hřbitově, kde se pohřbívá dodnes. Zmíněný kněz Josef Šuster zavedl ještě jednu významnou novinu. Jako první začal psát v pamětní knize česky. Do té doby byla psána latinsky.<sup>210</sup>

Z roku 1886 se dochovala malá knížečka vydaná v Olomouci roku 1887. Jedná se o zvláštní otisk z Posvátné kazatelny. Kázání se uskutečnilo při příležitosti „**Slavnosti Nanebevzetí blahoslavené Panny Marie ve Lhenicích**“, které přednesl **Jan Podlaha bis. not, vik. taj, farář ve Stálci**, lhenický rodák.<sup>211</sup> Celé kázání je oslavou Panny Marie.

Pokud jde o počet obyvatel farnosti lhenické, tak tato měla v roce 1874 celkem 3375 duší. V období působení faráře Matěje Pužeje (1894 – 1919) byl upravován kostel, který se rozšířil a byl opatřen hromosvodem. Náklady byly hrazeny z odkazu kněze Pintra, lhenického rodáka, stejně jako později zřízení Pintrovny opatrovny, nynějšího domu s pečovatelskou službou. I další kněz František Kubata v roce 1919 dokončil opravu kostela a nechal nově vyzdobit jeho vnitřek.<sup>212</sup>

4. června 1918 byly odebrány píšťaly ze zdejších varhan k válečným účelům.<sup>213</sup>

K další větší úpravě došlo v roce 1937, kdy zde sloužil páter František Kukačka. Jednalo se o nákladnou opravu kostelní věže. Stavbu prováděl architekt ing. Augustin Křížek z Bosňan. Byl zachován dřívější styl věže a střecha byla pokryta silným měděným plechem. Přitom též byly opraveny ciferníky věžních hodin směřující na všechny světové strany s tím, že jižní strana do náměstí byla opatřena skleněným ciferníkem, v noci elektricky osvětleným.<sup>214</sup>

V průběhu dalších let byla opravena fara, která i v tomto roce (2007) prožívá celkovou rekonstrukci stejně jako vnitřní interiér kostela.

<sup>209</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice zahrada jižních Čech*, s. 47.

<sup>210</sup> J. HOUŠKA. Církevní dějiny Lhenicka, *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 10. a dále osobní poznámky pana Houšky, které mi zaslal

<sup>211</sup> Srov. Knihovna Státní oblastní archiv v Třeboni, č.záznamu 150 71, sig. 4894

<sup>212</sup> Informace převzaté z osobních poznámek pana Houšky, které mi zaslal.

<sup>213</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice - Inventář 1538-1945.

<sup>214</sup> *Lhenický zpravodaj*, 2000, č.1, str. 3.

### **K dějinám církevní správy ve Lhenicích:**

Starší církevní matriky byly v roce 1950 předány do úschovy Státního oblastního archivu v Třeboni, kde jsou uloženy dosud. Zbytek farních archivů na základě uzavřené písemné dohody mezi Krajskou správou ministerstva vnitra v ČB a Biskupskou konzistoří v ČB byly v r. 1960 převzaty do operativní správy tehdejších okresních archivů Jihočeského kraje. V dubnu 1962 byl tento archiv zpracován PhDr. Václavem Starým, který uvádí zajímavé údaje o jeho minulosti.

První péči o úschovu písemností lhenické fary projevil kněz P. Schober, který pořídil pro jeho úschovy samostatnou skříň, do které uložil církevní matriky a další spisy. K přemístění archivu došlo v roce 1843, kdy tehdejší zápis uvádí, že „...*archiv stávající k nepohodlí v předsíni na místo před ohněm bezpečné a suché přenesen...při čemž krb kouř zdraví škodlivé vydávající a zapálením hrozící, zazděn jest byl. Místo jeho zaměstnává teď archiv.*“<sup>215</sup> Ze zachovaných církevních knih má mimořádný význam pamětní kniha, která byla zavedena v roce 1759. Do roku 1843 je kniha psána latinsky.

---

<sup>215</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice zahrada jižních Čech*, s. 9.

#### 4.4 Přehled kněží, kteří působili ve Lhenicích <sup>216 217 218</sup>

Kněz, jako duchovní správce farnosti, je úzce spjat s životem farníků, a to již od jejich narození až po konec života. Tak jako všichni ostatní byli i oni - někteří svědomitější, jiní málo svědomití, ale díky jim se zachovala řada písemných památek včetně těch nejdůležitějších - matrik (knih narození, svateb i úmrtí). Zachovala se nám i řada stavebních památek a uměleckého vybavení kostelů a farních budov.

Ve lhenické farnosti se vystřídalo od patnáctého století mnoho kněží. Přesný počet lze určit až od 17. století, kdy je uváděn kněz Jan Libertin. Z patnáctého století je připomínán farář Petr, mnich ze Zlaté Koruny. Od roku 1575, kdy je uváděn kněz Mikuláš do roku 1621 byla fara obsazována nekatolickými kněžími. Důvodem byla i ta skutečnost, že Lhenice od roku 1437 patřily městu Táboru a ten byl již od roku 1420 budován jako nedobytná pevnost husitů. V roce 1603 se uvádí pikartský sbor.<sup>219</sup> Celkem jak uvádí tabulka, sloužilo na lhenické farnosti více než čtyřicet katolických kněží a minimálně pět kněží nekatolických.

<b>15 století</b>	již ve Lhenicích byla fara a kněží byli dosazováni z kláštera ve Zlaté Koruně
<b>1405</b>	je připomínán farář <b>Petr</b> , mnich zlatokorunský
<b>1500</b>	není známo. Určitou dobu byla fara i prázdná
<b>1575</b>	uváděn kněz <b>Mikuláš</b>
<b>1582</b>	kněz <b>Jeroným Pražský</b>
<b>1593</b>	nekatolický kněz
<b>1603</b>	pikartský sbor
<b>1621</b>	je naposledy připomínán <b>Adam Táborský</b> , poslední nekatolický farář

<sup>216</sup> Srov. J. Houška lhenický rodák, po písemné úpravě Wenceslaus Vetus m.p. Osobní poznámky

<sup>217</sup> Celá kapitola zpracována podle materiálu, které jsem získal z MěÚ Lhenice, *Materiály pro článek Lheničtí faráři v časopise „Lhenické střípky“*

<sup>218</sup> Celá kapitola zpracována podle materiálu: J. HOUŠKA. Církevní dějiny Lhenicka, *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 10. a dále osobní poznámky pana Houšky, které mi zaslal.

<sup>219</sup> Srov. ČSAV (kol. autorů). *Malá československá encyklopedie*, svazek IV, s. 886: **pikarti** (fr.) - příslušníci různých kacířských sekt ve feud. období. Pův. kacíři Picardie, kteří 1418 přišli do Čech, později hanlivá přezdívka radikální táboreské sekty, odmítající tzv. boží přítomnost ve svátosti oltářní, a příslušníků jednoty bratrské. /

- 1624** **Olitor Kašpar z Brloha**, který docházel do Lhenic
- 1655 - 1665** uváděn kněz **Jan Libertin**
- 1665 – 1681** **Neyburský Jan ze Lhenic** odešel do Netolic, kde již příštího roku zemřel  
**Jan Utahal**, dein alio promottus (= potom jinak povýšen)
- 1681 – 1682** kněz **Šimon Massauer**
- 1682 – 1683** **Zikmund Benedikt Warraus**
- 1683 – 1685** kněz **Vít Josef Koch**, odešel do Hrbol
- 1685 – 1690** **Vaněk Bernard**, člen cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě, kde se stal převorem
- 1690** (září až listopad) jej vystřídal **Zikmund Jenšík**, rovněž z Vyššího Brodu
- 1690 – 1694** **Faytl Lukáš František**
- 1694 – 1719** **Docento Karel**, člen augustiánského řádu v Borovanech, pohřben v kostele ve Lhenicích
- 1719 – 1725** **Bárta Tomáš**, pohřben ve Lhenicích uprostřed kostela mezi lavicemi
- 1725 – 1726** **Pelikán Václav Michael**, později vikář v Soběslavi a kanovník ve Staré Boleslavi
- 1727 – 1730** **Smrčka Václav**, odešel do Klatov
- 1731 – 1756** **Fortini**, zemřel ve Lhenicích a má hrob při původním oltáři sv. Matěje ve lhenickém kostele
- 1756 - 1758** **František Fidler**
- 1758 - 1780** **Schobr František**, zemřel r. 1758 a byl pohřben ve lhenickém kostele nedaleko oltáře Panny Marie
- 1781 – 1782** **Stögbauer Linhart**, přišel z Lomnice nad Lužnicí a zařídil nadační kaplanku
- 1782 - 1798** **Tomší Vojtěch**, přišel z Ledenic a odešel do Bavorova
- 1798 - 1803** **Mertl Karel**, rodák z Lomnice, odešel na Modrou Hůrku, kde v roce 1811 zemřel

- 1804**                    **Šerling Antonín**, zakrátko odešel do Čakova
- 1805 – 1806**           **Průša Antonín**, odešel do Lštění k sv. Vojtěchu
- 1807 – 1814**           **Pek Jakub**
- 1815 – 1820**           **Alois Žižka**, přišel z Frantol a zemřel v roce 1820
- 1821**                    **Dvořák Antonín**, po krátkém působení odešel na Bílou Hůrku
- 1821 – 1835**           **Akent Václav**, narozen v Netolicích, odešel do Křešťovic
- 1836 – 1842**           **Koupel Josef**, přišel jako protivínský zámecký kaplan a ze Lhenic odešel do Doudleb
- 1843 – 1852**           **Šuster Josef**, lhenický rodák, zasloužil se o nový hřbitov u cesty na Krumlov
- 1853 – 1855**           **Havel Josef**, zemřel v roce 1855
- 1856 – 1874**           **Vondra Josef**, narozen 1.1.1801 v Husinci a zemřel 6.12.1874 ve Lhenicích. Vysvěcen na kněze byl 24.8.1829. Nejdříve působil jako kaplan v Třeboni: 1829 – 1844. Poté odešel do Mlák, kde byl v letech 1844 – 1855 jako expozita. Poté odešel do Lhenic.
- 1875 – 1893**           **Havel Petr**, \*29.6.1833 † 19.2.1917, vysvěcen na kněze byl 17.7.1859. Ze Lhenic odešel do Bílska
- 1893 – 1894**           **Feferle Josef**, kaplan
- 1894 – 1919**           **Pužej Matěj**, \* 9.2.1848 † 28.3.1934, vysvěcen 13.3.1894 - rozšířil a opravil kostel, do Lhenic přišel z Lomce.<sup>220</sup>

<sup>220</sup> Kapitola byla primárně zpracovávána z pramenů: Českobudějovické biskupství, ACTA CURIAE EPISCOPALIS BOHEMOBUDVICENSIS, Českobudějovické biskupství-archiv, fond: personalia, Kněžská matrika - od 1825; J. HOUŠKA. Církevní dějiny Lhenicka, *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 10

## 4.5 Lheničtí faráři v období po roce 1920

Páter **František Kubata** - působil ve Lhenicích od 1. 5. 1920 do 24. 7. 1933 (ten den zemřel v českobudějovické nemocnici). Narodil se 7. 10. 1878 v Hosíně, do Lhenic přišel z Třeboně, kde byl napřed kaplanem a potom administrátor, na kněze vysvěcen 21.7.1901.

Páter **František Kukačka** se narodil 22. 3. 1905 v Chotýčanech, na kněze vysvěcen 22.6.1930. Do Lhenic přišel z Chýnova. Ve Lhenicích sloužil od 1. 8. 1933 do 31. 7. 1951. Ze Lhenic odešel do Prachatic. Zemřel 28. 4. 1981 v Prachaticích, tam je také pohřben.

Páter **Václav Klíma** se narodil 25. 9. 1919 v Českých Budějovicích, na kněze vysvěcen 15.8.1943 a do Lhenic přišel z Rapšachu. Ve Lhenicích sloužil od 1. 12. 1951 do 12. 11. 1960. Odešel na Bílou Hůrku. Dále působil jako Excurrundo v Zahájí a Nákří. Na všech místech, kde působil byl velmi oblíben. Dnes žije v domově důchodců pro kněze v Suchém Vrbném, dodnes občas pomáhá při kremacích.

Páter **Štěpán Mandelíček** se narodil 30. 8. 1922 ve Skočicích. Do Lhenic přišel 12. 11. 1961 z Českých Velenic. Od 9. 11. 1970 mu byl přiznán plný invalidní důchod a 1. 5. 1971 odešel na trvalý odpočinek. Zemřel 25. 9. 1973, pohřben je ve Lhenicích

Páter **Xaver Josef Šanda**, vyšebrodský cisterciák, se narodil 14. 2. 1915 ve Vrábči. 1. srpna 1934 vstoupil do Vyšebrodského kláštera a 29. června 1939 byl vysvěcen na kněze. Páter Xaver Šanda studoval teologii a filozofii na univerzitě v Praze a Innsbrucku. Po nástupu fašismu byl spolu s bratry cisterciáky z Vyšebrodského kláštera vyhnán a působil jako kaplan na farnostech v okolí Prahy. Po skončení války v r. 1945 se opět vrátil do Vyšebrodského kláštera, kde byl 15. března 1950 státní bezpečností zatčen. Byl internován a později po odebrání souhlasu k vykonávání kněžské činnosti pracoval jako nekolední dělník. Později v době normalizace směl nastoupit do duchovní správy v Malostech a od 1. 8. 1971 do 31. 10. 1990 působil ve Lhenicích. Zemřel 10. 3. 1999 ve věku 84 let v nemocnici v Českém Krumlově a je pohřben ve Vyšším Brodě.

Lheničtí na něj vzpomínají jako na velice laskavého, skromného a pracovitého člověka, který pomoc bližnímu nikdy neodmítal, který měl vždy pochopení pro děti a mládež a který neznal zatrpkllost, i když k tomu mohl mít nejeden důvod.

Páter **Jan Tampír** se narodil 25. 4. 1931 v Hranicích. Pochází ze sedmi dětí. Po ukončení základní školy se vyučil pekařem a pak pracoval jako řidič až do roku 1964, kdy nastoupil na bohosloveckou fakultu. Studia ukončil v roce 1969 v Litoměřicích a na kněze byl vy-

svěcen 29. 6. 1969 v Českých Budějovicích. Po vysvěcení nastoupil jako kaplan v Klatovech, Benešově nad Černou, Světlíku. Od 1. 11. 1990 do 31. 12. 2000 působil na farnosti Lhenice. Odešel ve věku 70 let na zasloužený odpočinek do domova důchodců pro kněze v Českých Budějovicích. Bylo by dobré připomenout, že za jeho působení se opravila fara, střecha kostela a venkovní fasáda, elektroinstalace, osvětlení a ozvučení kostela, zavedení přímotopů do lavic v kostele, ve dvoře fary zorganizoval přestavbu bývalé stáje na farní kapli. Za jeho působení došlo i k obnovení některých církevních obřadů: oslava Božího těla, malá pouť u kaple v Brabcích. Byl dobrý kreslíř, měl rád hosty a byl i dobrým hostitelem.

Páter **Petr Pytel** se narodil v roce 1972 v Zakopaném v Polsku. Vystudoval Papežskou fakultu teologie v Krakově a seminář ukončil vysvěcením v Katovicích. Nejprve sloužil jako kaplan ve farnosti Bytom a od 1. 1. 2001 byl vyslán do Volyně v ČR, kde byl jako kaplan a učil se také češtině. Od 1. 1. 2001 byl direktem otce biskupa jmenován na farnost Lhenice. Za krátkou dobu se postaral o opravu fary ve Lhenicích i Vítějovicích, vyučuje na lhenické škole náboženství, získává si řadu dětí i mládeže a má hodně plánů do budoucnosti. Mně osobně pomohl získat řadu informací o zdejší farnosti, umožnil mi prohlídku kostela a slíbil i pomoc při plánované diplomové práci o Lhenicích.<sup>221</sup>

## 4.6 Historie kostela

*„Počátek a stáří, jakož i zakladatele farního kostela ve Lhenicích, který sv. Jakubu Velikému zasvěcen jest, nikde zaznamenán se nenalézá. Že ale tento kostel býti starý musí, důkazem jest ve věži kostelní visící prostřední zvon, jenžto následující český nápis má. LETA PANIE 1587 TENTO ZWON VDIEAL SLOWVTNY BRICKI ZWONARZ Z CINPERKV NA NOWEM MESTIE PRAZSKEM DO LHENIC KOSTELV SWA:TEo YACVBA, PVWODEM A GEDNANIM CTIHODNEHO WACZLAWA ZVBA. KLIMENTA NETOLICSHOTOHO CZASV PISARZE RADNIHO NAKLADEM WSSECH OSADNICH K TEMVŽ KOSTELV NALEZIEGICICH.“*<sup>222</sup>

<sup>221</sup> Kapitola byla primárně zpracovávána z pramenů: Českobudějovické biskupství, ACTA CURIAE EPISCOPALIS BOHEMOBUDVICENSIS, Českobudějovické biskupství-archiv, fond: personalia, Kněžská matrika - od 1825, Katalog diecéze českobudějovické L.P.1987; J. HOUŠKA. Církevní dějiny Lhenicka, *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 10

<sup>222</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 10.



Po založení Lhenic a po jejich připojení pod správu mužského cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně byla zde nejprve zřízena kaple. Ta ale byla nedostačující vzhledem k narůstajícímu počtu obyvatel, a proto bylo přistoupeno ke stavbě většího a pevnějšího kostela, což je doloženo v písemnostech již v roce 1405. Je jistě zajímavé, že kostel nebyl zasvěcen panně Marii, jejíž kult cisterciáci šířili, ale svatému Jakubu. Kostely, které byly zasvěceny tomuto světcovi, byly stavěny v místech se silným obchodem. On totiž svatý Jakub býval patronem poutníků a obchodníků.<sup>223</sup>

*„Kostel orientovaný jest zasvěcen sv. apoštolu Jakubu Většímu, stával již v 14. století. Hlavní lodi a presbytáře jsou z velké části, věž až do výše zvonice, staré. K tomu poukazují stopy gotického sanktuaria, z něhož zůstal pouze výklenek s křížem v tympanonu, kdežto gotická kamenná obruba jest otlučena a zdivo velké věže. Roku 1560 utrpěl kostel i s věží bleskem velké škody. V letech 1734 – 1740 loď kostelní prodloužena a opatřena i s presbytářem valenou klenbou s lunetami. Roku 1783 věž zvýšena a novým krovem jehlancovým s lucernou kryta. Roku 1904 presbytář o jednu osu prodloužen a polokruhovou apsidou zakončen. Na straně jižní nová sakristie s oratoriem přistavěna. Loď měří 18,8 m délky, 8,66 m šířky, presbytář bez apsidy a vítězného oblouku 11,13 m, s apsidou a vítězným obloukem 2,9 + 11,13 + 1,27 = 15,3 m délky a 6,67 m šířky. Jsou kamennými plotnami dlážděny. Hudební kůr jest podklenut. Architektura zevní i vnitřní střízlivá. Pod presbytářem klenutá hrobka s rakví faráře Karla Docenti, kněze zrušeného kláštera Zlatokorunského, v lodi pochováno 5 farářů. Nápisů náhrobních kamenů nejsou již čitelné. Hlavní oltář sloupový (18.stol.), slabšího provedení, s novějším, umělecky bezcenným obrazem sv. Jakuba. Ze stejné doby a téhož provedení jsou poboční oltáře P.Marie Celské a sv.Anny s bezcennými obrazy světic, na tumbách odznaky cechu tkalcovského a obuvnického.*

*Kazatelna ještě slabšího provedení, přestavěna v XIX. stol., s použitím řezeb ze 18. věku. Oltář sv.Jana Nepomuského z polovice XVII.století jest stejné hodnoty s ostatními oltáři. Varhany nově pořízeny asi před 20 lety. Originální tvar má kamenná křtitelnice, jejíž máslovitou nádobu nese andělek, provedení slušného, z XVIII.století.“<sup>224</sup>*

<sup>223</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice zahrada jižních Čech*, s. 12.

<sup>224</sup> Srov. F. MAREŠ a. SEDLÁČEK: *Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do polovice 19. stol.*

**„Z inventáře budiž uvedeny:**

*Monstrance barokní, 60 cm vysoká stříbrná, z 2. pol. 17. století*

*Kalich gotický, mosazný s nápisem: RZEHORZ+STAWARZ GEST. T. K. I. N. P. D. V. T. 1530*

*Věčná lampa renaissance, prolamovaná, s třemi anděličkami (17. stol.)*

*Kaditelnice mosazná, s prolamovaným víčkem (17. stol.)*

*Mosazné lité svícny, renaissance, různých tvarů a velikostí (17. stol.)*

*Cínové svícny (emp.) (ze začátku 19. stol.)*

*Roucha vesměs novější (kasule ze zlatého brokátu dána do diecézního musea Budějovického.)*

*Bílá plátěná pokrývka na oltář s lidovým vyšíváním“<sup>225</sup>*

## 4.7 Lhenické kostelní zvony<sup>226</sup>

K důležitému vybavení katolických kostelů patřily zvony. Vždyť zvon byl ten, kdo bil na poplach, když se blížilo nebezpečí, doprovázel zemřelého na jeho poslední cestě, vzdával mu hold při jeho úmrtí, zval lid na mši svatou, ale dával i na vědomí, že se blíží noc a nastává čas odpočinku, či vítal vzácné návštěvy. Ve své době byl to právě zvon, kdo zabezpečoval veřejnou komunikaci pro všechny okolní lid.

Z roku 1405 je písemně doložena stavba většího kostela a zvon patřil k důležitému vybavení katolických kostelů, proto se předpokládá, že i na lhenickém kostele zvon visel. Časem došlo k poškození zvonu nebo jeho zničení a bylo potřeba pořídit zvon nový. Již v roce 1555, jak uvádí PhDr. Václav Starý v materiálech k historii lhenických zvonů, Jirková ze sousední vesnice Vadkov odkázala 30 kop grošů míšenských na pořízení zvonu ke lhenickému kostelu. V roce 1560 lheničtí žádají Viléma z Rožmberka, do Českého Krumlova o povolení sbírky na nový zvon. Žádost odůvodňují tím, že byla veliká bouře s povětřím a blesk poškodil věž i zvon. A navíc došlo k zabití dítěte. Zvon měl ulít českokrumlovský kovář Jošt, který měl zhotovený zvon také dovést a zároveň se postarat o jeho vyzdvižení na kostelní věž. Zda k tomu

<sup>225</sup> materiál, které jsem získal z MěÚ Lhenice, *Materiály pro článek Lheničtí faráři v časopise „Lhenické střípky“*

<sup>226</sup> srov. REDAKCE LHENICKÉHO ZPRAVODAJE. Slavnosti svěcení zvonu a sraz rodáků (Vydáno u příležitosti slavnosti svěcení zvonu a jeho vyzdvižení na věž sv. Jakuba), Lhenice 2000.

došlo, není písemně doloženo. Pokud byl zvon vyhotoven, tak se nezachoval. Po získání potřebných příspěvků od lhenických měšťanů a věřících z dalších přiřazených obcí se Lheničtí obrátili do Prahy, kde na Novém Městě zhotovoval zvony proslulý zvonář Brikcí z Cimperku, který jim v roce 1587 potřebný zvon zhotovil. V nápisu uvádí i zasvěcení kostela (sv. Jakubu) a připomíná se jednání faráře u kostela sv. Jíjí na Starém Městě Pražském kněze Kašpara Netolického a zásluhy tehdejšího městského písaře Klimenta Netolického. Kromě dalšího českého nápisu byl na zvonu i letopočet 1544, což připomínalo povýšení Lhenic na městečko. Zda byl na věži lhenického kostela v 16. století další zvon, není známo, ale z největší pravděpodobností k pořízení dalšího zvonu již nedošlo.

Po dosazení katolického kněze byl pořízen další (tedy druhý) zvon v roce 1625. Ovšem kromě latinského nápisu ke cti Panny Marie další podrobnosti na zvonu nebyly.

Poslední třetí zvon byl pořízen v roce 1872, byl zasvěcen sv. Janu Nepomuckému<sup>227</sup> a lil ho zvonář ve Vídeňském Novém městě Ignác Hilzer, který o rok dříve zhotovil i malý zvon pro Netolice.

Vzhledem k tomu že největší zvon praskl, došlo k jeho přelití. Původní starý velký zvon vážil 714 kg a po přelití vážil pouze 622 kg. Nejmenší lhenický zvon o váze 80 kg byl zaměněn za větší o váze 154 kg. Tyto práce prováděl českobudějovický zvonář Rudolf Perner. Oba zvony byly vysvěceny 12. října 1914 a potom byly vytaženy na věž kostela. Tyto zvony však na kostelní věži dlouho nevisely. 19. října 1916 byly sejmuty a odevzdány pro válečné účely. Na věži zůstal pouze zvon z roku 1587. Za odebraný zvon k pozdvihování byl v roce 1918 pořízen firmou R. Matoušek v Brně nový zvon, který byl pouze ocelový a vážil pouhých 27 kg.

V listopadu 1918 přešel na lhenickou faru nový kaplan Adolf Omáčka, který z darů osadníků dal pořídit v Brně u téže firmy nový ocelový zvon Václav, který vážil 200 kg. Byl sice dovezen do Lhenic již v roce 1918, ale na věž kostela byl vytažen teprve 5. června 1919.

Teprve po uplynutí deseti let po skončení 1. sv. války byla provedena sbírka na nové zvony do lhenického kostela. V roce 1928 začalo jednání s firmou Buřil a Rys v Kuklenách u Hradce Králové, kam byla zaslána stará armatura k namontování nových zvonů. Zvony, které byly pořízeny v roce 1918, byly z věže sejmuty a odevzdány do starého železa. Zhoto-

<sup>227</sup> Srov. P. ČORNEJ, *Dějiny českých zemí*, „nejslavnějším Čechem, známým v první pol. 18. století nejen ve střední Evropě, ale bez nadsázky byl známý v celém katolickém světě. Sv. Jan Nepomucký, v němž protireformace neviděla oběť sporu mezi králem Václavem IV. a arcibiskupem Jenštejnem, nýbrž mučedníka zpovědního tajemství. Svatořečení Jana Nepomuckého roku 1729 dalo podnět k uspořádání nejvelkolepějších barokních slavností, jaké kdy české země zažily.

vené tři ocelové zvony byly dovezeny do Lhenic a uloženy na místní faře pod branou. Největší zvon dostal jméno sv. Jakub Apoštol a vážil 645 kg. Menší dostal jméno sv. Jan Nepomucký a vážil 432 kg. Nejmenší ze zvonů měl pouze 25 kg a jméno sv. Antonín. Zvony měly i nápisy. První zvon: „ *Padesát let a zim, na zemi jako dým, já zvon jen věčnosti zním* “. Druhý: „ *Jsem tu, abych mírem zazníval. Zachovej Bože, cos nám dal* “.

Ani tyto zvony neunikly válečnému období. Dne 2. dubna roku 1942 byly pro válečné účely sejmuty tyto tři výše jmenované zvony (kronikářský zápis bohužel jinou informaci než tuto neuvádí).

Od té doby zůstal na věži lhenického kostela pouze nejstarší ze zvonů sv. Jakub Větší a to až do roku 2000. Tehdy se naplnil sen lhenických. Do svatojakubské věže, symbolu věčných návratů, byl ke zvonu Jakub vsazen zvon Jan.

Lheničtí tedy konečně mají svůj nový svatojakubský zvon se jménem „Jan“, který byl vyhotovený ve zvonařské dílně Dytrychových v Brodce u Přerova. Je to jejich „**Zvon pro třetí tisíciletí.**“ Zvon, na který stejně jako před staletími, přispívali lidé z městečka a okolí. Zvon, na který mohou být po právu hrdí. Byl vysvěcen dne 14. května v 15. hod. roku 2000.

## 4.8 Křížová cesta<sup>228</sup>

Zajímavou církevní památkou, snad i důvodem k zamyšlení či k meditaci, je křížová cesta, která se nachází v přírodním prostředí nad městečkem u lesa.

*„Religionistika pobožnost římskokatolické církve, při níž věřící v duchu provázejí Ježíše Krista po čtrnácti „zastaveních“ připomínajících jeho utrpení od odsouzení, přes smrt na kříž, i po pohřbení. Pobožnost vyvinuta z poutí v Jeruzalémě, kde věřící navštěvovali místa Kristova utrpení; ta z podnětu františkánů později napodobována v příhodné krajině i v Evropě.“<sup>229</sup>*

K prvnímu zřízení Křížové cesty lhenického kostela došlo v roce 1868, kdy v kostele byly vyvěšeny na plátně tištěné jednotlivé obrazy, které byly pořízeny firmou Dattmarskou ve Vídni. Svěcení Křížové cesty provedl Jiřík Nádch, františkán z Bechyně, 29. března 1868.

<sup>228</sup> Srov. L. FRÖLICOVÁ, Lhenická křížová cesta se brzy vrátí na původní místo, *Listy Prachaticka*, 24.3.2001

<sup>229</sup> *Encyklopedie Diderot 2002* [CD-ROM].

Základ Křížové cesty v přírodním prostředí je datován do druhé poloviny 19. století (1865 – 1866). Jako první zastavení je kaple v Brabcích, kterou dal zbudovat v letech 1865 – 1866 lhenický lékař František Nemastil, na památku své zemřelé dvacetileté dcery Marie Pátkové a kapli opatřil oltářem s obrazem Zvěstování Panny Marie a českým nápisem. O rok později založil rod Nemastilů další kapli, druhé zastavení, a během příštího roku došlo k postavení dalších kapliček, které rozšířily jejich počet na 14 zastavení. V roce 1928 došlo k opravám všech kapliček, do nichž byly pořízeny nové obrazy, které maloval malíř Tomáš Peterka. V roce 1928 byly kapličky Křížové cesty ve velice špatném stavu a vyžádaly si výrazné opravy. V roce 2000 byla Křížová cesta znovu opravována. Současné obrazy jsou kopií mistra Peterky, protože originály byly velmi silně poničeny. Opravy byly provedeny v dílně Vladimíry a Václava Kunešových z Prachatic. Dne 27. 10. 2001 byla tato Křížová cesta znovu vysvěcena panem biskupem Antonínem Liškou. Pan biskup se o této rekonstrukci vyjádřil velice kladně.

## 5. Volný čas města Lhenice v 19. a 20. stol.

Přesně vystihnout veškeré sledované aktivity není dost dobře možné vzhledem k nedostatku písemného materiálu týkajícího se právě této činnosti. Materiály týkající se školy a školních aktivit jsou pouze kusé a postihují jen zcela ojedinělé a více méně spíše organizační věci, které se týkají řízení a samotné existence školy.

O první psané zmínce a využití volného času, jež se mi podařilo vysledovat, je žádost pana c.k. okresního hejtmana (jméno jsem nepřečetl) v Prachaticích. Ten žádá purkmistra ve Lhenicích, aby mu předložil podepsaný protokol místního hostinského p. Josefa Myslíka (opět špatně rozeznatelné), jenž měl ze dne 26. na 27. května 1895 mít ve svém hostinci hudební zábavu.<sup>230</sup>

Druhá polovina 19. a začátek 20. století je poznamenán rozvojem spolkové činnosti. Docházelo i k velkorysým školským reformám, ale největší význam sehrává sílící pocit vlastenectví, národní hrdosti a úcty k našim národním dějinám. Tento vliv se pochopitelně projevuje i ve Lhenicích. Dochází k založení několika spolků, otevření dalších škol a celkovému rozvoji volnočasových aktivit. Zvýšená pozornost je věnována výročím významných českých spisovatelů a hudebníků, ale i představitelům určitého symbolu češství. Svědčí o tom akce pořádané na počest výročí Bílé hory, Jana Žižky z Trocnova, Boženy Němcové, Josefa Máneše, Bedřicha Smetany a dalších.

### 5.1 Orientace volnočasových aktivit

Máme-li se orientovat ve volnočasových aktivitách obce Lhenice a obcí okolních v 19. století je potřeba je rozdělit do tří kategorií: **církevní, školní a aktivity obecného charakteru**. Je nutné konstatovat, že všechny tyto aktivity, snad s výjimkou vesnických bálů a tancovaček, se navzájem prolínaly.

### 5.1.1 Církevní aktivity

Církevní aktivity zahrnovaly všechny křesťanské svátky. Církev se ovšem přímo podílela i na všech aktivitách školy a samozřejmě i obce. Jednalo se o velké slavnosti Božího těla, organizování procesí na Svatou horu, ale i na posvátná místa v Rakousku, organizování poutí, které přinášely celou řadu programů, zahajování a ukončování školního roku, svěcení veškerých církevních i necírkevních staveb, organizování oslav významných státních svátků, charitativní akce, veřejné zkoušky z náboženství apod. Jako příklad uvádím velice významnou akci Slavnost Nanebevzetí Panny Marie v roce 1886, či každoroční zahájení a ukončení školního roku. To se uskutečňovalo takto: „*dne 9. září 1867 byl slavnostně zahájen školní rok slavnou mší svatou Veni Sancta, po níž děti do tříd rozděleny byly...*“<sup>231</sup>

Jindy to byly oslavy státních svátků např.: „*2. prosince 1873 slavnostní památka 25 letého nastoupení na trůn Veličenstva Františka Josefa I. Děti byly přítomny v kostele slavnostním službám Božím, načež jim význam slavnosti ve škole vysvětlen byl.*“<sup>232</sup>

### 5.1.2 Školní aktivity

Ty zahrnovaly mimo jiné veřejné zkoušky žactva. Takto zní jeden z mnoha zápisů pamětní knihy: „*dne 2. března 1867 se odbývá veřejná pololetní zkouška žactva, které se mnoho hostů zúčastnilo.*“<sup>233</sup> Školu v té době navštěvovalo 401 dětí.

Dalšími pravidelnými aktivitami školy byly výstavky prací dětí, školních pomůcek a učebnic. I těchto akcí se zúčastňovala velká část obyvatel, kteří přispívali formou dobrovolného vstupného na nákup nových pomůcek pro školu či učebnic pro chudé děti. Dále pak akademie konané při různých slavnostních příležitostech. Jako příklad uvádím akademii konanou v roce 1873 při příležitosti již výše uvedeného 25 výročí nástupu na trůn Františka Josefa I. Akademie se uskutečnila s tímto programem cituji:<sup>234</sup>

<sup>230</sup> SOKA Prachatice, Kniha pamětní, Inv.č. 21, sign. II-15, vložená strana, nečíslováno.

<sup>231</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 29

<sup>232</sup> Tamtéž, s. 27.

<sup>233</sup> Tamtéž, s. 28.

<sup>234</sup> Srov. tamtéž, s. 27-28.

„ V pět hodin ráno hudba na náměstí. V devět hodin slavnostní řeč na náměstí, po které přednešen sbor „ Chorál národa českého“

*Odpoledne akademie: Ouvertura, proslov „ Slavnostní kantáta“, koncert na piáno, deklamace, dvojzpěv „ Barcarole“, deklamace, sbor, píseň s průvodem piána. Ouvertura. Po akademii taneční zábava v hostinci u pana A. Elhenického.“* <sup>235</sup>

O další psané zmínce o využití volného času, kterou jsem byl schopen přečíst, je divadelní představení sehrané dne 23. 12. 1866 školními dítky. Jedná se o vánoční hru „Štědrý den“. Čistý výnos tohoto dětského představení byl 17 zlatých. Tato částka byla věnována na zakoupení oděvů pro chudé děti. <sup>236</sup>

Můžeme předpokládat, že podobná představení byla sehrána i v minulosti, ale nemohu to potvrdit, protože nemám písemných zpráv. O volnočasové dění ve Lhenicích se nestarala jen dětská představení. Musím však připustit, že mimoškolní dění, ale i školní, bylo velmi přitažlivé. Důkazem může být další zpráva z první části kroniky, jenž byla dochována. Jedná se o veřejnou pololetní zkoušku ze dne 2. března následujícího roku (1867), které se zúčastnilo mnoho hostů. <sup>237</sup>

Provozování divadelních her pro veřejnost patří mezi staré kulturní tradice. Tato činnost byla vždy vítána a štědře podporována. Stejně tomu bylo i ve Lhenicích. Písemné doklady se dochovaly teprve z druhé poloviny 19. století. Dochované písemné zprávy uvádí, že v roce 1895 zde vystupovali členové divadelní společnosti F. Jelínka, která zde sehrála několik divadelních představení. <sup>238</sup>

### 5.1.3 Aktivity obecného charakteru

Tyto aktivity byly zaměřeny především na organizaci státních svátků, výročí jeho veličenstva Františka Josefa I. a jeho rodiny, slavnosti národního charakteru i slavnosti místního charakteru. Pokud bychom nahlédli do oslav, které se konaly na počest mocnáře, byli bychom překvapeni jejich pompézností. Tak například takto probíhaly oslavy :

<sup>235</sup> Tamtéž, s. 37.

<sup>236</sup> Srov. SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 28.

<sup>237</sup> Srov. tamtéž, s. 28.

<sup>238</sup> Srov. V. STARÝ a kol., *Lhenice zahrada jižních Čech*, s. 87.



„ ...dne 23. a 24. dubna odbývá se slavnost stříbrné císařské svatby: Dne 23. dubna 1879 o osmé hodině večer oznámen střelbou z moždíře počátek slavnosti. Veškerá okna hned osvětlena, na náměstí zapáleny bengálské ohně, na vrchu Stráži zaplály slavnostní ohně. Prapory barev národních i rakouských vlály z národního domu, školní budovy i jiných posvátných domů. V oknech jednotlivých osvětleny velké průsvitné obrazy císaře pána a jeho rodiny. Úderem osmé hodiny se seřadili všichni členové veteránského spolku a při průvodu hudby majíce 36 pestrobarevných krásných amplionů procházeli ulicemi. Po skončení průvodu započalo v sále u p. Gregory slavnostní divadelní představení.

Ku konci představení zvolali všichni účinkující JJ.c.k. jeho Veličenstvu slávu a veškeré obecenstvo při provázení hudby zapělo národní hymnu. Dne 24. dubna o čtvrté hodině ráno oznámeno střelením z moždířů, že i zdejšímu místu nastává slavnostní den. Hudba počala hrát a procházela ulicemi. V devět hodin počala mládež ze školy vycházeti za svým praporem, nejprve 46 družiček, pak ostatní dívky. Za mládeží seřadili se cechové řemeslníci se svými prapory. Pak následoval spolek vojenských vysloužilců, hudbu mající v čele, dále zastupitelstvo sem přifařených obcí, členové školní rady, konečně nepřehledný zástup obcenstva. Průvod takto seřazený vrátil se před kostel, kde dva žáci z každých pátých tříd po jedné lípě zasadili. Když bylo pět lip zasazeno, všel zástup do chrámu, kdež svatá mše slavnostní za JJ.c.k. jeho Veličenstvo sloužena byla.

Po skončení Bohoslužby se vrátil průvod v dřívějším pořádku do školní budovy, kdež v ozdobné 5. třídě započala slavnost školní. Nejprve zapěla mládež dvojhlasnou slavnostní hymnu „ Z Alp, Krkonošu, z Beskyd“, načež žákyně Bohumila Hamáčková přednesla přiměřený proslov, po proslovu pan řídící učitel Hamáček vyličil význam slavnosti a uvedl nejdůležitější data o rodině panovnické.“<sup>239</sup>

O devatenáct let později (28. července 1898) se na oslavách 50 let od nástupu jeho Veličenstva Františka Josefa I. na trůn podílel tentýž řídící učitel a zároveň radní pan Hamáček, jako předseda učitelského spolku Budeč. Na Prachaticku usneslo se české učitelstvo zdejšího okresu, že se tyto oslavy budou konat právě ve Lhenicích. Slavnost probíhala následovně:

„I. V předvečer dne 27. 7. 1898 sehráli zdejší studující v sále hostince u Stifterůvce zdařilé divadelní představení „ Únos Sabine“ od Fr. Schonthana.

II. V den slavnosti 28.července přijeli sem slovatný okresní Hejtman Ad. Stizenberger a c.k. školní inspektor p. Josef Topka z Prachatic. Učitelů z Prachaticka dostavilo se

<sup>239</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, Památní kniha školy obecné ve Lhenicích, s. 47–49.

*přes padesát, dále přijeli hosté z Budějovicka. Po desáté hodině se seřadili vzácní hosté, žactvo, domácí spolky i ostatní obyvatelstvo u sochy sv. Vojtěcha kde probíhaly oslavy.“<sup>240</sup>*

## 5.2 Volnočasové aktivity na počátku 20. století

Význam volnočasové aktivity zvyšovala okolnost, že značná část obyvatelstva k ní měla aktivní, a ne pouze konzumní vztah. Dokazuje to například skutečnost, že v roce 1925 měl divadelní spolek ve Lhenicích 141 aktivních členů. Stejně tak lze hodnotit činnost Sokola, který nebyl jen propagandistou sportu. Sokolovna se stala společenským střediskem obce - tam se nejen cvičilo, ale také zpívalo, hrálo divadlo, poslze se i promítaly filmy, konaly se plasy a jiné zábavy.

Volnočasové aktivity se ve 20. století dají shrnout do čtyř kategorií, které se ovšem vzájemně prolínají.

- a) **církevní**, které do 19. století byly nejvýznamnější a přetrvávaly i ve 20. století.
- b) **školní**, které byly zaměřeny především na organizování besídek, výstavek, cvičení, srazů a výletů
- c) **spolkové**, jejichž činnost vycházela z jejich zaměření
- d) **aktivity obecného charakteru**

K významným kulturním akcím i nadále patřilo divadlo. První písemné doklady se zachovaly teprve z druhé poloviny 19. století a zaznamenávají, že zde vystupovaly různé divadelní společnosti. Zejména společnost Fr. Jelínka. Již v roce 1879 zaslal jistý Josef Cibuzar na okresní hejtmanství v Prachaticích žádost o povolení sehrát ve Lhenicích divadelní hru s názvem „Isak Lövy aneb Vděčné srdce“. Ještě týž rok bylo povoleno sehrát další hru A. Raupacha „Mlynář a jeho dítě“. *„Tehdy se poprvé hovoří o spolku divadelních ochotníků ve*

<sup>240</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*, s. 137.

*Lhenicích.*“<sup>241</sup>. Spolkový život městečka ovlivňoval již výše uvedený spolek českých učitelů Budeč, spolek veteránů a v roce 1848 zde byl založen sbor Dobrovolných hasičů. Nicméně je třeba konstatovat, že ke skutečnému rozvoji spolkové činnosti dochází až v počátcích 20. století. Volnočasové aktivity, zejména spolková činnost, byla pozastavena 1. světovou válkou. Akce byly směřovány spíše na podporu našich vojáků na frontě či podporu vdov a sirotků po padlých. Jednalo se například o výtěžek za sběr jahodníku a ostružiníku a jiné podpůrné akce. Oslavné a kulturní akce se konají až do roku 1918. Např. 8. 11. 1918 se konaly oslavy Bílé hory, na počest naší samostatnosti. Pokračovaly i charitativní akce jako: Mikulášský den – sbírka pro chudé děti, novoroční akce též pro chudé děti, o rok později to byla například Slavnost sázení lip svobody.<sup>242</sup>

### 5.3. Pohled na Lhenické zajímavosti

Základem půdorysu Lhenic je nevelké obdélné náměstí, přes které kdysi procházela již zmiňovaná obchodní cesta z Českého Krumlova do Netolic. Dominantou náměstí je kostel sv. Jakuba s farou (která právě prodělává náročnou opravu), krásně renovovaný renesanční panský dům, původní zemanská tvrz („po lhenicku“ zámek), která se nachází na vyvýšené terase severozápadně pod kostelem. Byla postavena v 1. polovině 17. století. Počátečním stavitelem byl zřejmě Jan Martin Grajnar a dále pokračoval Petr Vok z Rožmberka podle dnešních názorů však jde o objekt daleko starší. V roce 1766 byl tento panský dům stavebně upraven a r. 1782 prodán Janu Gregorovi. Rodu Gregorových patří dodnes.

V 1. patře se dochoval kazetový strop, který byl roku 1909 přenesen na zámek Hluboká nad Vltavou. Na počátku 20. století zde byly objeveny podzemní chodby (původně považované za sklepy), které vedou pod celými Lhenicemi až na Hradce a Grejanov. Bohužel v roce 1950 byly zasypány.

Další dominantou a ozdobou lhenického náměstí je budova bývalé radnice. Je postavena ve stylu jihočeského lidového baroka. Základní kámen byl položen v roce 1814. Mezi zajímavosti patří i socha svatého Vojtěcha a kašna Karla IV. Umělecky nejsou nijak významné, ale dotvářejí vzhled lhenického náměstí.

<sup>241</sup> V. STARÝ a kol., *Lhenice zahrada jižních Čech*, s. 87.

<sup>242</sup> Srov. tamtéž. S. 87.

Lhenická lípa u Pepíčků je další zajímavostí v tomto malebném městečku. Byla vsazena v roce 1730. Strom se nachází na jižním okraji obce. Od roku 1976 je chráněna státem. Obvod jejího kmene je 580 cm, výška 25 m, a průměr koruny je 19 m. Kmen stromu je vyhnílý a dutý i v počátcích větví. Ve výši 3 m je rozdělen do dvou mohutných větví. V roce 1991 lípa vzplála, ale včasným zásahem hasičů nebyla nijak výrazně poškozena. Na jaře příštího roku se opět krásně zazelenala. Možná že v její koruně seděl kluk a sledoval obrovský požár městečka v roce 1861. Každopádně je lípa symbolem dávných časů. Vždyť již po tři staletí sleduje život a osudy lidí v něm.<sup>243</sup>

---

<sup>243</sup> Kapitola je zpracovávána dle předlohy internetových stránek Lhenic: <http://www.lhenice.cz/lhenicephp/>  
Webdesign: Jaroslav Grill © 2002

## Závěr

Primárním cílem práce bylo nastínit dějiny městečka s důrazem na 19. a počátek 20. století. Dalšími cíli bylo ukázat na samotný život a utváření volnočasových aktivit, jenž jsem se snažil objasnit v pěti kapitolách této práce. Vytyčené cíle této diplomové práce jsem se snažil naplnit pomocí získaných materiálů. Největší část dostupných materiálů jsem získal v SOkA Prachatice. Další dostupné materiály jsem získal ze SOA Třeboň, z archivu českobudějovického biskupství, osobních dopisů prof. Starého, které mi zapůjčil MÚ Lhenice. Ačkoliv jsem v archivech našel dostatek materiálů, tak jsem mohl použít jen menší část. Materiály byly často nečitelné z důsledku stáří, navíc jsou psány ručně. Tyto nepříznivé skutečnosti se zákonitě projevíly při líčení některých etap vývoje městečka.

I když vyčerpáme všechny dostupné prameny k dějinám městečka Lhenic, poznáme, že stále existují určité časové úseky vývoje Lhenic, které zůstanou neosvětleny. Je to tím, že mnohé ztráty významných dokladů způsobily války a požáry a hlavně to zavinil nedostatečný zájem o řádné uložení archiválií. Ani z 20. století se nedochovaly veškeré náležitosti. Víme, např. že v roce 1922 bylo nařízeno obecním zastupitelstvem vést řádnou kroniku města, která by dokumentovala život v městečku. Tato Pamětní kniha, podle ústního sdělení místních občanů, měla být během 2. sv. války zakopána, ale již nebyla nalezena. Lze říci, že ji částečně nahrazuje Pamětní kniha školy obecné, která někdy přináší i zápisy mimoškolní (např. výsledky voleb, kulturní a spolková činnost apod.).

Skutečností je, že nejdůležitější listiny byly zachovány. Jako například: listina, která povyšuje v roce 1544 Lhenice na město, či listiny Viléma z Rožmberka z r. 1569, který zbavuje Lhenice odúmrti, listina hraběte Karla Buquoye, který bere Lhenice a okolí pod svou ochranu, či listiny císaře Rudolfa II. a císaře Františka II (z roku 1602), kteří potvrzují městečku privilegia jim udělena císařem Ferdinandem I. v roce 1544.

První informační přehled o stavu archivních materiálů ve Lhenicích přináší v roce 1947 práce Milana Volfa. Až do roku 1952 nepečoval o městský archiv nikdo konkrétní. V tomto roce tím byl pověřen Petr Švehla, důchodce ze Lhenic, který uvádí „*že v archivu jsou uloženy materiály od roku 1817 do roku 1854 svázané v balíčkách s mezerami označené písmeny A-Z a římskými číslicemi I.-VII*“.<sup>244</sup> Ani jeho přehled není však úplný. O zachování a úplnost těchto písemností si získal zásluhy tehdejší městský písař Václav Schön. Jeho smrt

<sup>244</sup> SOKA Prachatice, AM Lhenice 1538- 1945, s. 14)

v roce 1854 znamenala předěl. Od roku 1854 poklesla péče o řádné vedení a ukládání městské agendy a její stav se zhoršil. I pozdější neodborně prováděné skartace mají za následek, že písemnosti do roku 1945 jsou zachovány v neúplnosti a mnohé důležité doklady se již nezachovaly. Doklady k dějinám jednotlivých lhenických cechů a spolků jsou uloženy v Okresním archivu Prachatice.

Tato práce si pochopitelně nemůže činit nárok na úplnost a na vyčerpávající obraz minulosti městečka. Je to jen pouhé nastínění minulosti města. Po prozkoumání určitých mě dostupných materiálů jsem se snažil dokázat, že městečko prošlo dlouhým vývojem těžké práce malých zemědělců, drobných řemeslníků a sadařů. Z dostupných materiálů lze částečně zachytit etapy jednotlivého vývoje, nelze však z dostupných „čísel“ vysledovat tu pravou osobní realitu života alespoň části jejich obyvatel.

Výsledkem práce je zpracování vytyčených cílů, které jsem si určil na počátku mé práce. Nastínění nejdůležitějších časových etap městečka Lhenice, podrobnější nahlédnutí do 19. a počátku 20.stol., historii lhenického kostela, využití volnočasových aktivit v městečku v přeposledních dvou století. Ze studia k dějinám městečka je zřejmé, že si obyvatelé prošli všemi etapami vývoje za ne příliš příznivých podmínek. Střídání živelných či válečných pohrom, ne příliš úrodná půda, epidemie, měnící se správní a národnostní podmínky, to vše výrazně utvářelo místní obyvatele a zejména jejich vztah k rodnému městečku, k rodné půdě, k rodnému kraji. Většina obyvatel, zejména starousedlíků jsou nesmírně pracovití lidé, hrdí na své město, které by za nic na světě nevyměnili.

Ke zpracování této práce jsem nejvíce využil metody přímé. Vedle bádání jsem dále využil metody komparativní a synchronní.

## **Prameny:**

Českobudějovické biskupství-archiv, fond: personalia, Kněžská matrika č.1 – zač. 1825

Českobudějovické biskupství-archiv, fond: personalia, Kněžská matrika č.2 – zač. 1901

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice 1538-1945 - Inventář, zpracoval: STARÝ, Václav. Zn.fondu: B/85, Prachatice 1965

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Knih pamětní Lhenic 1837-1911*, Inv.č. 21, sign. II-15

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Ferdinanda I. 21.1.1544*, inv.č.1, sign. I-1

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Viléma z Rožmberka 26.7.1569*, inv.č.2, sign I-2

SOkA Prachatice, Archiv města Lhenice, *Listina Rudolfa II 15.4.1605*, inv.č. 3, sign. I-3

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Karla hr. Buquoye 17.1.1619*, inv.č. 4, sign. I-4

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina purkmistra a rady města Soběslavě vidimují*, inv. č.5, sign. I-5a

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina císaře Františka II*, inv.č.6,sign. I-6

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Památní kniha školy obecné ve Lhenicích*. Inv.č. 20, sign.II-14

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Knih trhová1538-1670*, inv.č.57, sig.II-51.

SOkA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Knih zemřelých*, inv.č.38, sig.II-32.

## Tištěné prameny:

Katalog diecéze českobudějovické L.P.1987, vydává: Biskupství českobudějovické se souhlasem Jihočeského krajského národního výboru ze dne 8.5. 1986 a se souhlasem Ústředního církevního nakladatelství v Praze ze dne 20.10. 1986

Českobudějovické biskupství, ACTA CURIAE EPISCOPALIS BOHEMOBUDVICENSIS

## Literatura:

BENEŠ, Zdeněk. *Dějiny středověku*. Praha: PRÁCE, 1996. ISBN 80-208-0397-1

ČORNEJ, Petr. *Dějiny českých zemí*, 3.vydání. H.Brod: FRAGMENT, 2003. ISBN 80-7200-760-2

ČSAV (kol.autorů). *Malá československá encyklopedie*, V.svazek Pom-S. Praha: ACADEMIA, 1987. ISBN 02/76-0604-21-056-87

FRÖLICHOVÁ, Leona. Lhenická křížová cesta se brzy vrátí na původní místo, *Listy Prachaticka*, 24.3.2001.

HOUŠKA, Jan. Církevní dějiny Lhenicka, *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 10.

CHARVÁT, Jaroslav. *Světové dějiny*, 5.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967

KOLÁR, Jaroslav. *Svět za tři českých králů: Marek Bydžovský z Florentina – výbor z kronikářských zápisů o letech 1526 – 1596*. Praha: SVOBODA, 1987. ISBN 25-006-87

KOLEKTIV autorů. *Dějiny Československa v datech*. Praha: SVOBODA, 1968. ISBN 25-009 – 68

KOLEKTIV autorů. *Dějiny zemí koruny česk I. 3. vydání*. Praha, Litomyšl: PASEKA, 1993 ISBN 80-7185-005-5.

MAGER, Jan Antonín. Hlavní příčiny úmrtí obyvatel Lhenic okolo roku 1800, *Rodopisná revue I*, jaro 2001, s. 12-14.

MAREŠ, F. und SEDLÁČEK, J. Der Politische bezirk Prachatitz. PRAG: Herausgegeben von der Archaeologischenkommission bei der Bömischen Kaiser Franz Josef – Akademie für Wissenschaften, Literatur und Kunst 1914.



NOVOTNÁ, Marie. Z historie ochotnického divadla. *Lhenický zpravodaj*, Lhenice 1988, č. 1.-10.

PODLAHA, Jan (zpracoval). Slavnost' na Nebevzetí blahoslavené Panny Marie, Lhenice 1886. OLOMOUC 1887 (zvláštní otisk z „Posvátné kazatelny“).

REDAKCE LHENICKÉHO ZPRAVODAJE. Slavnosti svěcení zvonu a sraz rodáků (Vydáno u příležitosti slavnosti svěcení zvonu a jeho vyzdvižení na věž sv. Jakuba), Lhenice 2000.

SASSMANN, Alois. *Kořeny*. Č.Budějovice: KARMÁŠEK, 2007. ISBN 978-80-329-8558-0

STARÝ, Václav. K dějinám církevní správy ve Lhenicích. *Lhenický zpravodaj*, 2001, č. 11.

STARÝ, Václav a kolektiv. *Lhenice – zahrada jižních Čech*. Plzeň: STRÁŽ, 1983.

VURM, Bohumil. *Krásy a tajemství České republiky*. Praha: MYSTICA, 2005. ISBN 80-86767-01-9

WILLIAMS, Brian. *Encyklopedie otázky a odpovědi*. Přel. V. Drápalík, I. Klepáček, J. Libovická, P. Nerandžičová, D. Tomáš. Dotisk prvního vydání. Praha: VÁCLAV SVOJTKA & CO., 1999. Přel. z: Encyklopedia of questions and answers. ISBN 80-7237-023-5.

ZÁLOHA, Jiří a kol. *Vědecká práce zemědělského muzea – 14*. PRAHA: Zemědělské muzeum Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství FMZVŽ, 1974.

## **WWW stránky:**

<http://www.lhenice.cz/lhenicephp/> Webdesign: Jaroslav Grill © 2002

Seznam zkratk:

SOkA – Státní okresní archiv

SOA – Státní oblastní archiv

Inv.č. – inventární číslo

sign. – signatura

## Seznam příloh:

Příloha č. 1: Stručný přehled o Lhenicích do konce 18.století

Příloha č. 2: Přehled v datech od roku 1848 do konce 1. sv.války

Příloha č. 3: 1544, leden, 21 Praha hrad: Český král Ferdinand I. povyšuje Lhenice na městečko a uděluje mu právo trhu na sv.Jiljí s osmi dny, právo pečetit zeleným voskem a právo znaku.

Příloha č. 4: 1569, červenec, 26 Č.Krumlov: Vilém z Rožmberka osvobozuje obyvatele Lhenic od odúmrtí

Příloha č. 5: 1605, duben, 15 Praha hrad: Císař Rudolf II. Potvrzuje městečku Lhenice předchozí privilegia

Příloha č. 6: 1619, leden, 17 Č.Budějovice: Karel hr. Buquoy přijímá Lhenice i vesnice k nim příslušné pod svoji ochranu.

Příloha č. 7: 1652, červenec, 30 Soběslav: Purkmistr a rada města Soběslavě vidimují listinu Rudolfa II. z roku 1605 pro městečko Lhenice.

Příloha č. 8: 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605

Příloha č. 9: 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605

Příloha č. 10: 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605

Příloha č. 11: 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605

Příloha č. 12: 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605

Příloha č. 13: : Detail znaku Lhenic

Příloha č. 14: Ukázka z Pamětní knihy obecné školy ve Lhenicích

Příloha č. 15: Ukázka z Pamětní knihy obecné školy ve Lhenicích

Příloha č. 16: Ukázka z Pamětní knihy obecné školy ve Lhenicích

Příloha č. 17: Ukázka z Pamětní knihy obecné školy ve Lhenicích

Příloha č. 18: Ukázka z Pamětní knihy obecné školy ve Lhenicích

Příloha č. 19: Politická mapka Prachatic

Příloha č. 20: Kostel sv. Jakuba.

Příloha č. 21: Kostel sv. Jakuba.

Příloha č. 22: Pohled na oltář

Příloha č. 23: Kůr v lhenickém kostele

Příloha č. 24: Vitraj

Příloha č. 25: Nástěnná malba

Příloha č. 26: Kazatelna

## Přílohy:

### Příloha č. 1: Stručný přehled o Lhenicích do konce 18.století

- 1283** první písemná zpráva obsahuje informace o tom, že vesnice Lhenice byla připojena do pozemkové církevní držby a stala se majetkem cisterciáckého opatství ve Zlaté Korumě
- 1544** Lhenice jsou poprvé městečkem s určitými právy a městským znakem
- 1560** kostel sv. Jakuba je poprvé opravován po přírodní katastrofě, která nejen poškodila zvon a věž kostela, ale i zabila mladého chlapce
- 1568** Vilém z Rožmberka povoluje stavbu první radnice ve Lhenicích
- 1569** Vilém z Rožmberka osvobozuje obyvatele Lhenic od odúmrtí
- 1587** zhotoven zvon sv. Jakub Větší. Slovným Brikci zvonařem z Vimperku v Novém Městě Pražském, bohatě zdobený, (zachoval se dosud).
- 1596** Petr Vok z Rožmberka povoluje lhenickým vařit a čepovat pivo, zároveň z tohoto roku pochází i první zmínka o lhenické škole a jejím učiteli městském písaři
- 1605** císař Rudolf II. potvrzuje městečku všechna předchozí privilegia.
- 1610** Jan Martin Grejnar vystavěl ve Lhenicích rytířské sídlo
- 1619** Lhenice žádají habsburskou císařskou armádu o ochranu v čele s hrabětem Buqvojem-před stavovskými vojsky. Tím se, jako jedno z mála měst ve svém okolí, dávají na stranu Habsburků.
- 1620** městečko je poprvé vypáleno. Lhenice jsou přepadeny stavovským vojskem, obyvatelstvo zbaveno soukromého majetku.
- 1622** Lhenice, Netolice a řada okolních Vesnic se stávají majetkem rodu Eggenberků
- 1625** umístění největšího zvonu, (byl sundán z věže v období 1. sv. války)
- 1648** ukončení třicetileté války - Vestfálská smlouva o míru
- 1759** zavedena pamětní kniha
- 1689** první písemná zmínka o pěstování třešní
- 1719** netolické panství se Lhenicemi připadlo Schwarzenberkům

- 1774 uzákonění povinné školní docházky
- 1781 zrušení nevolnictví /toleranční patent/
- 1781 postavení nových varhan v místním kostele
- 1782 vyhořelo ve Lhenicích 7 domů a celkové škody byly odhadnuty na 3500 zlatých<sup>245</sup>

---

<sup>245</sup> Zpracováno z internetových stránek: [http://www.lhenice.cz/lhenicephp/Lhenická poprvé](http://www.lhenice.cz/lhenicephp/Lhenická%20poprvé) Webdesign: Jaroslav Grill © 2002

**Příloha č. 2:** Přehled v datech od roku 1848 do konce 1. sv.války

- 1849** zvolen první lhenický starosta František Praunhofer funkci zastával 11 let
- 1861** obrovský požár, který během dvou hodin zničil 23 domů s hospodářskými budovami a stájemí
- 1868** první zřízení Křížové cesty ve lhenickém kostele
- 1869** zřízena první samostatná pošta
- 1879** založen sbor dobrovolných hasičů
- 1880** slavnostní posvěcení základního kamene nové školy
- 1881** slavnostní otevření nové školy
- 1895** zřízena první pojízdná pošta ze Lhenic do Netolic dvakrát denně
- 1902** založení divadelního spolku „STRÁŽ“
- 1904** zbudován obecní vodovod
- 1904** přestavěn presbytář a nová sakristie s oratoří v místním kostele
- 1908** otevření živnostenské školy pokračovací
- 1909** založení prvního tělovýchovného spolku SOKOL
- 1910** první sokolské veřejné vystoupení na louce zvané Kužvart
- 1912** účast členů i nečlenů na všesokolském sletu v Praze
- 1915 – 1918** pravidelné sběrové akce jahodník – ostružiník pro naše vojáky na frontě
- 1918** oslavy Bílé hory – slavnost na počest naší samostatnosti
- 1918** Mikulášský den – sbírky pro chudé
- 1919** novoroční charitativní akce – pro chudé děti
- 1919** slavnost sázení lip svobody<sup>246</sup>

---

<sup>246</sup> Zpracováno z internetových stránek: [http://www.lhenice.cz/lhenicephp/Lhenická poprvé](http://www.lhenice.cz/lhenicephp/Lhenická%20poprvé) Webdesign: Jaroslav Grill © 2002

**Příloha č. 3:** 1544, leden, 21 Praha hrad: Český král Ferdinand I. povyšuje Lhenice na městečko a uděluje mu právo trhu na sv.Jiljí s osmi dny, právo pečetit zeleným voskem a právo znaku.<sup>247</sup>



<sup>247</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Ferdinanda I. 21.1.1544*, inv.č.1, sign. I-1

**Příloha č. 4:** 1569, červenec, 26 Č.Krumlov: Vilém z Rožmberka osvobozuje obyvatele Lhenic od odúmrtí.<sup>248</sup>



<sup>248</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Viléma z Rožmberka 26.7.1569*, inv.č.2, sign I-2



**Příloha č. 5:** 1605, duben, 15 Praha hrad: Císař Rudolf II. Potvrzuje městečku Lhenice předchozí privilegia.<sup>249</sup>



<sup>249</sup> SOKA Prachatice, Archiv města Lhenice, *Listina Rudolfa II 15.4.1605*, inv.č. 3, sign. I-3

**Příloha č. 6:** 1619, leden, 17 Č.Budějovice: Karel hr. Buquoy přijímá Lhenice i vesnice k nim příslušné pod svoji ochranu.<sup>250</sup>



<sup>250</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, Karla hr. Buquoye 17.1.1619, inv.č. 4, sign. I-4

Příloha č. 7: 1652, červenec, 30 Soběslav: Purkmistr a rada města Soběslavě vidimují listinu Rudolfa II. z roku 1605 pro městečko Lhenice.<sup>251</sup>



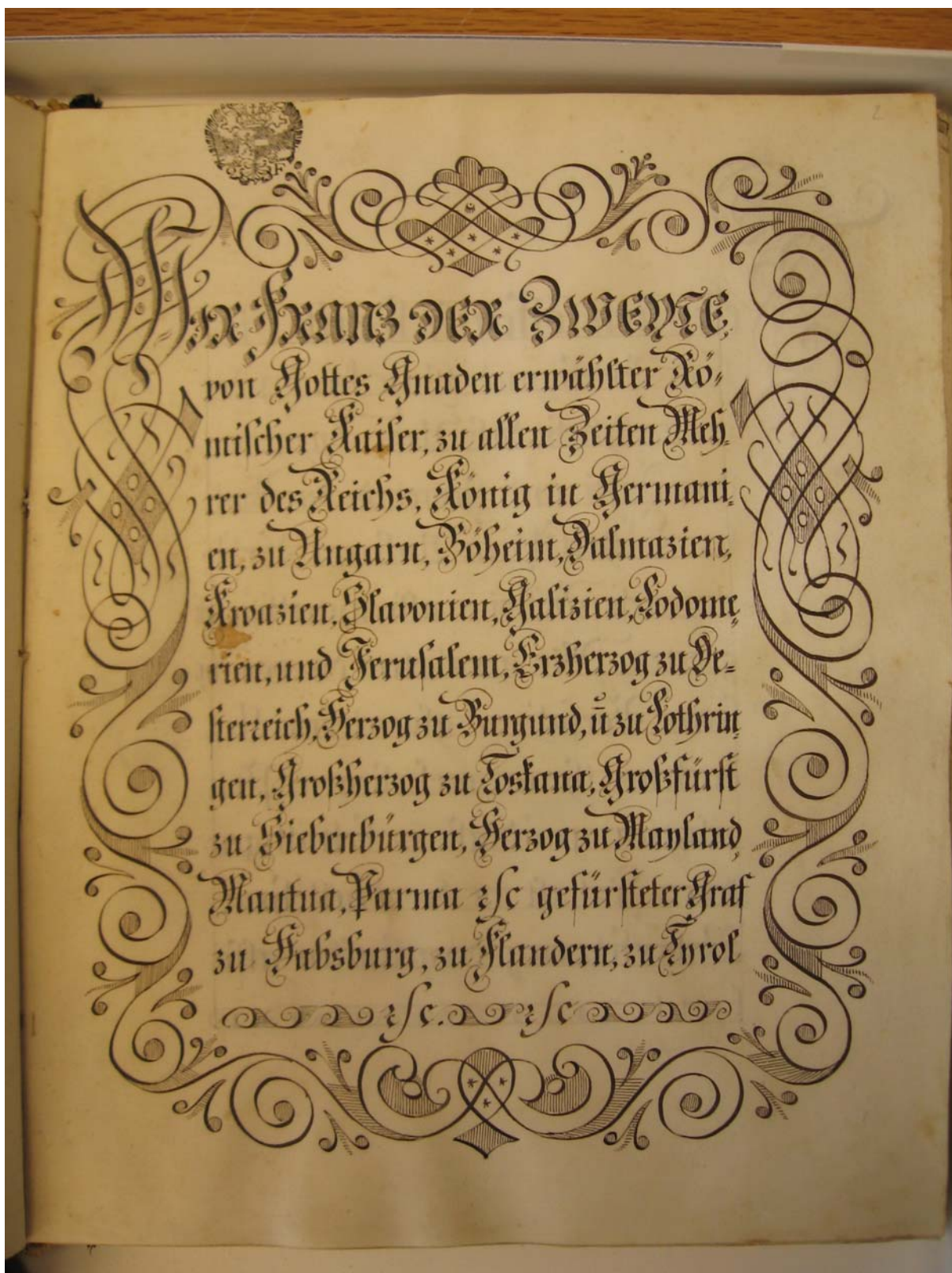
<sup>251</sup> SOKA Prachatic, fond: Archiv města Lhenice, Listina purkmistra a rady města Soběslavě vidimují, inv. č.5, sign. I-5a

**Příloha č. 8:** 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605.<sup>252</sup>



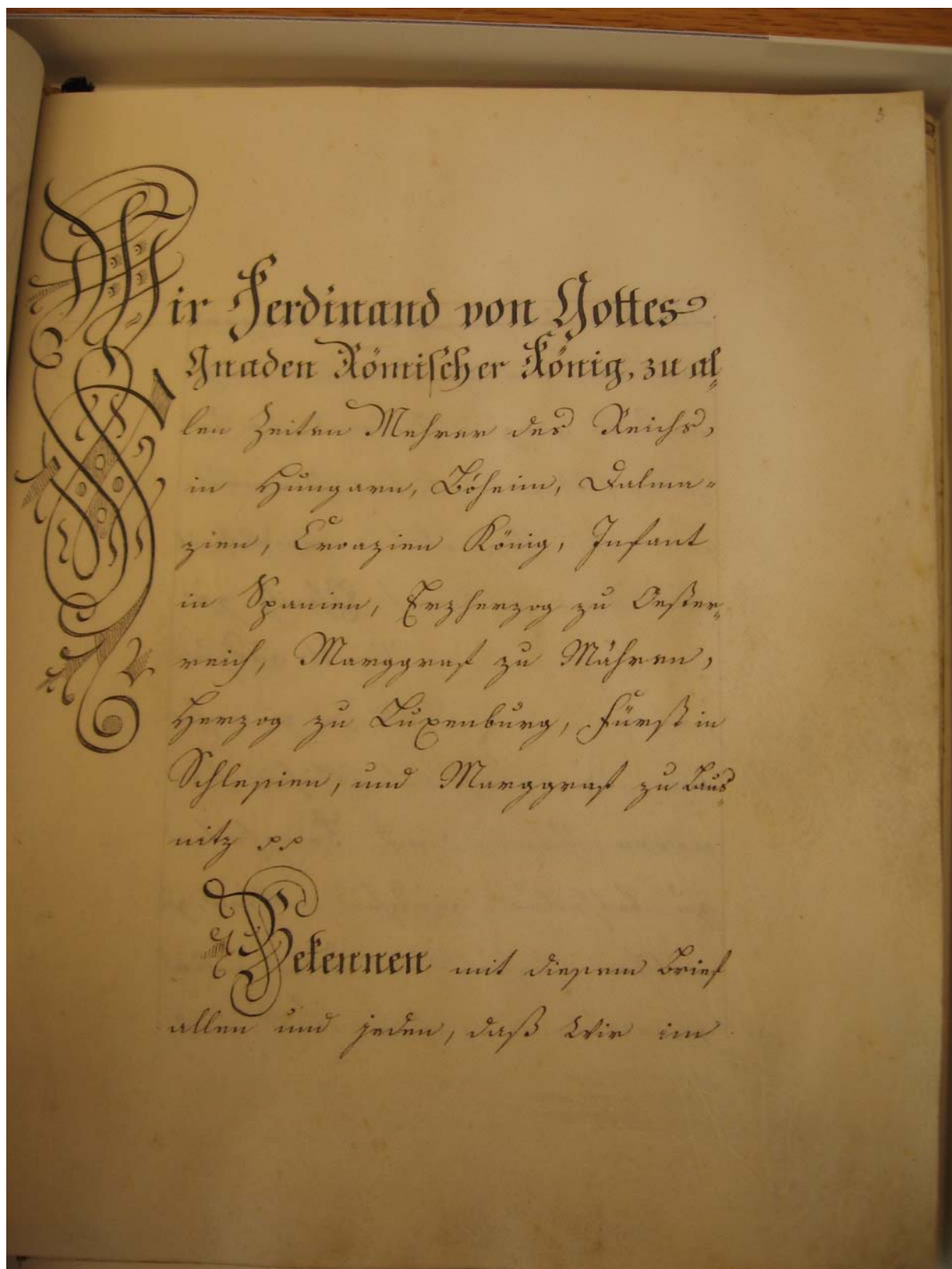
<sup>252</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina císaře Františka II.*, inv.č.6,sign. I-6

**Příloha č. 9:** 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605.<sup>253</sup>



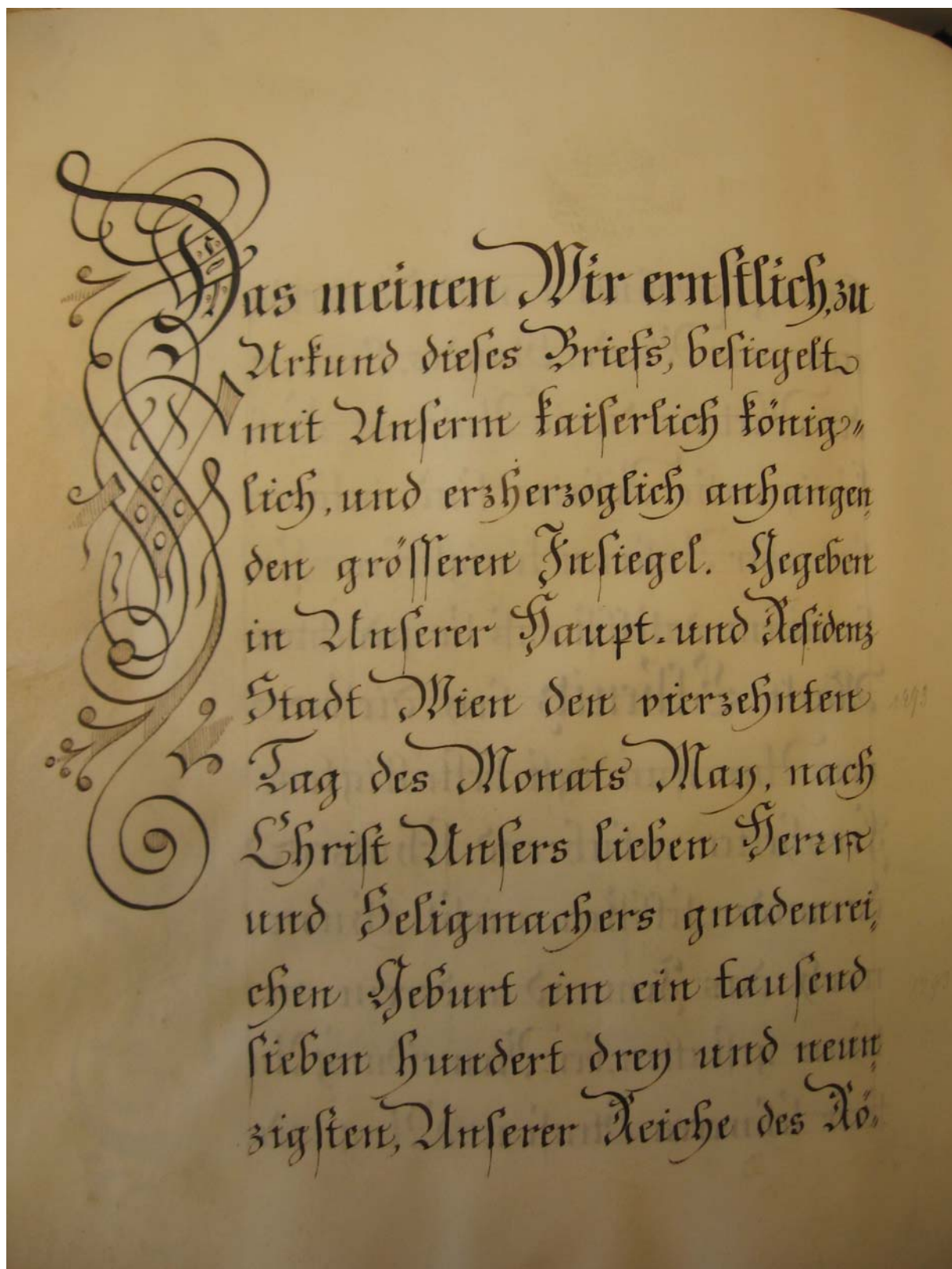
<sup>253</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina císaře Františka II.*, inv.č.6,sign. I-6

**Příloha č. 10:** 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605.<sup>254</sup>



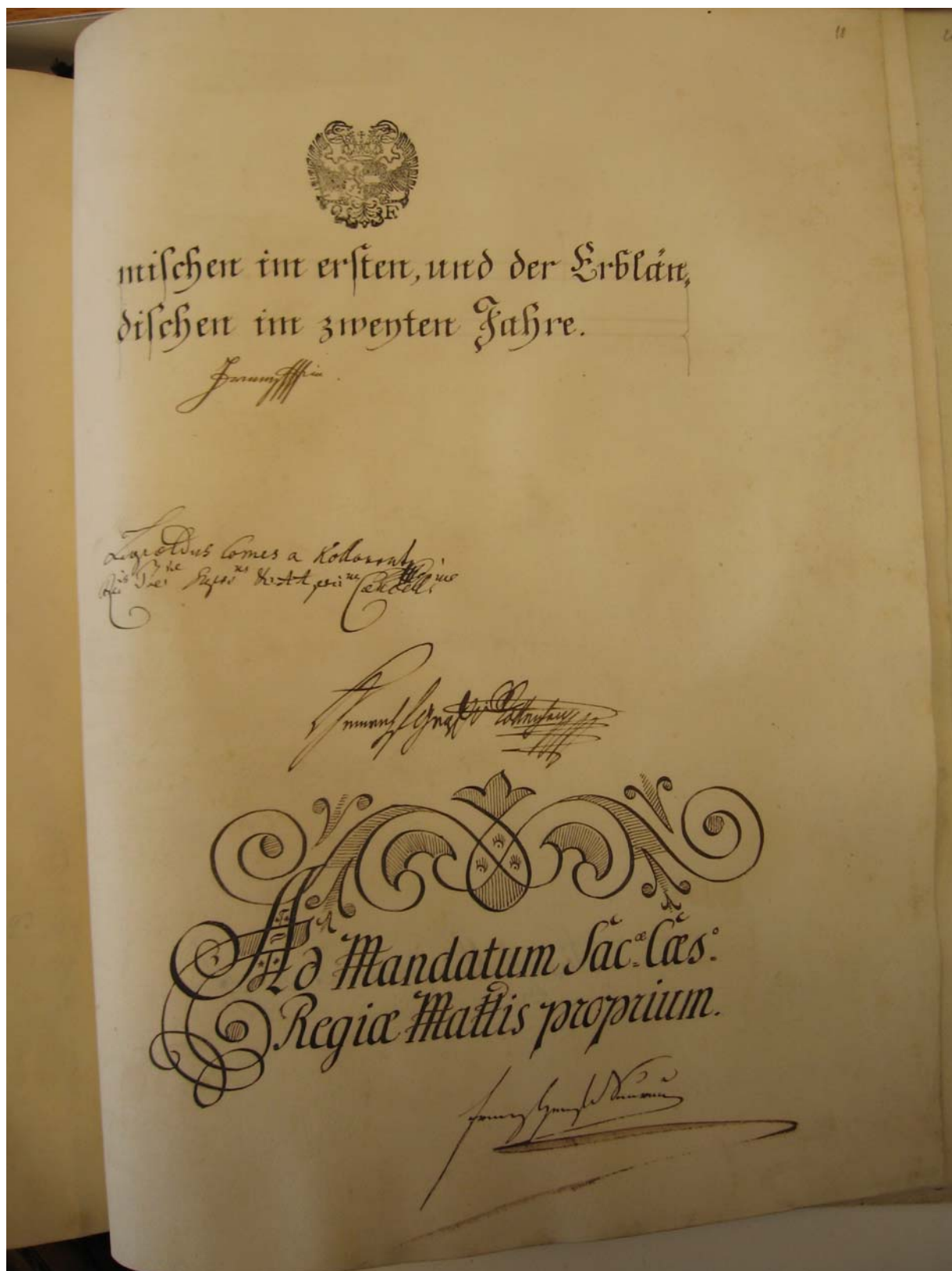
<sup>254</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina císaře Františka II.*, inv.č.6,sign. I-6

**Příloha č. 11:** 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605.<sup>255</sup>



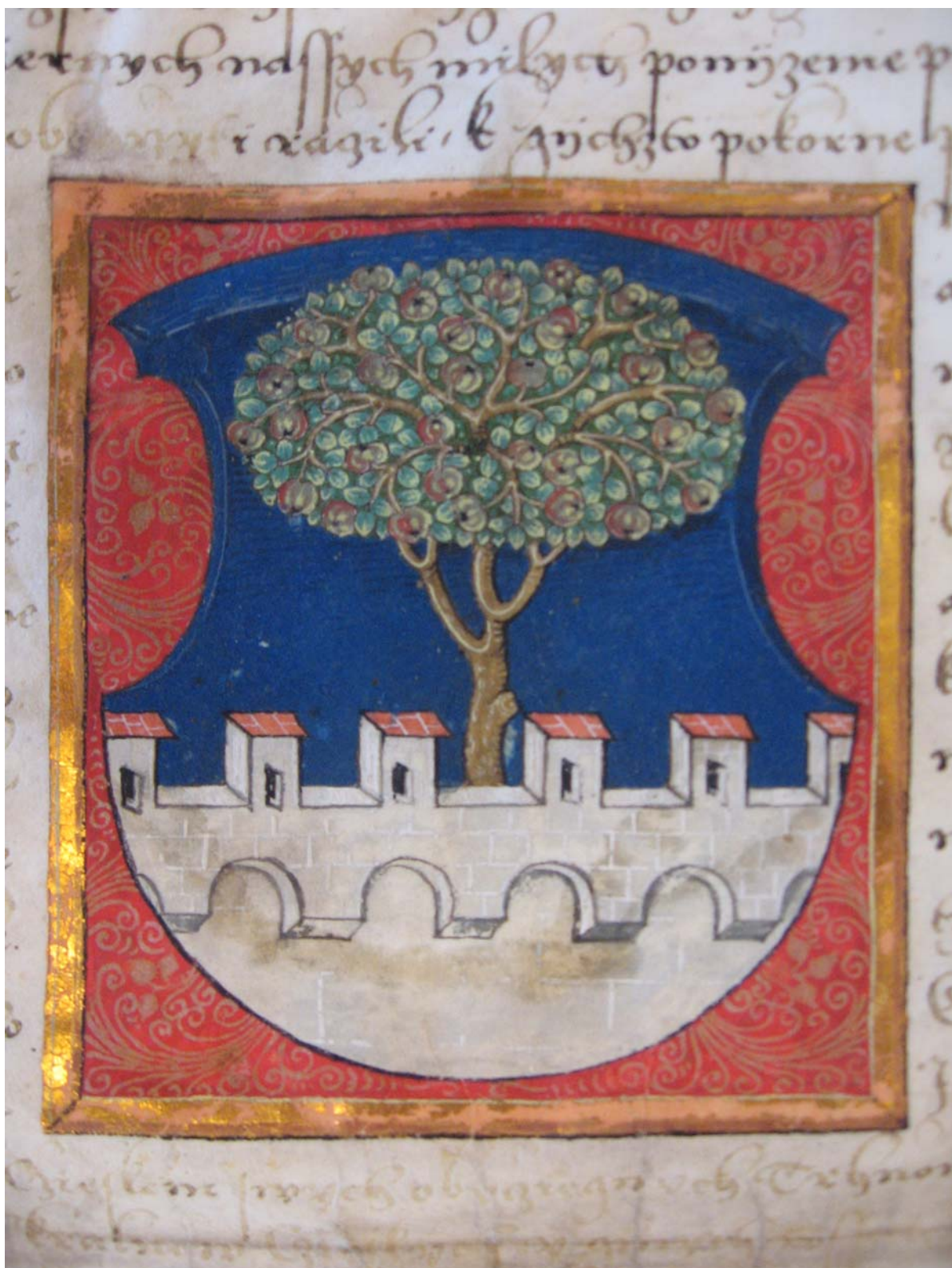
<sup>255</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina císaře Františka II.*, inv.č.6,sign. I-6

**Příloha č. 12:** 1793, květen, 14 Vídeň: Císař František II. potvrzuje městečku Lhenice privilegia z roku 1544 a 1605.<sup>256</sup>

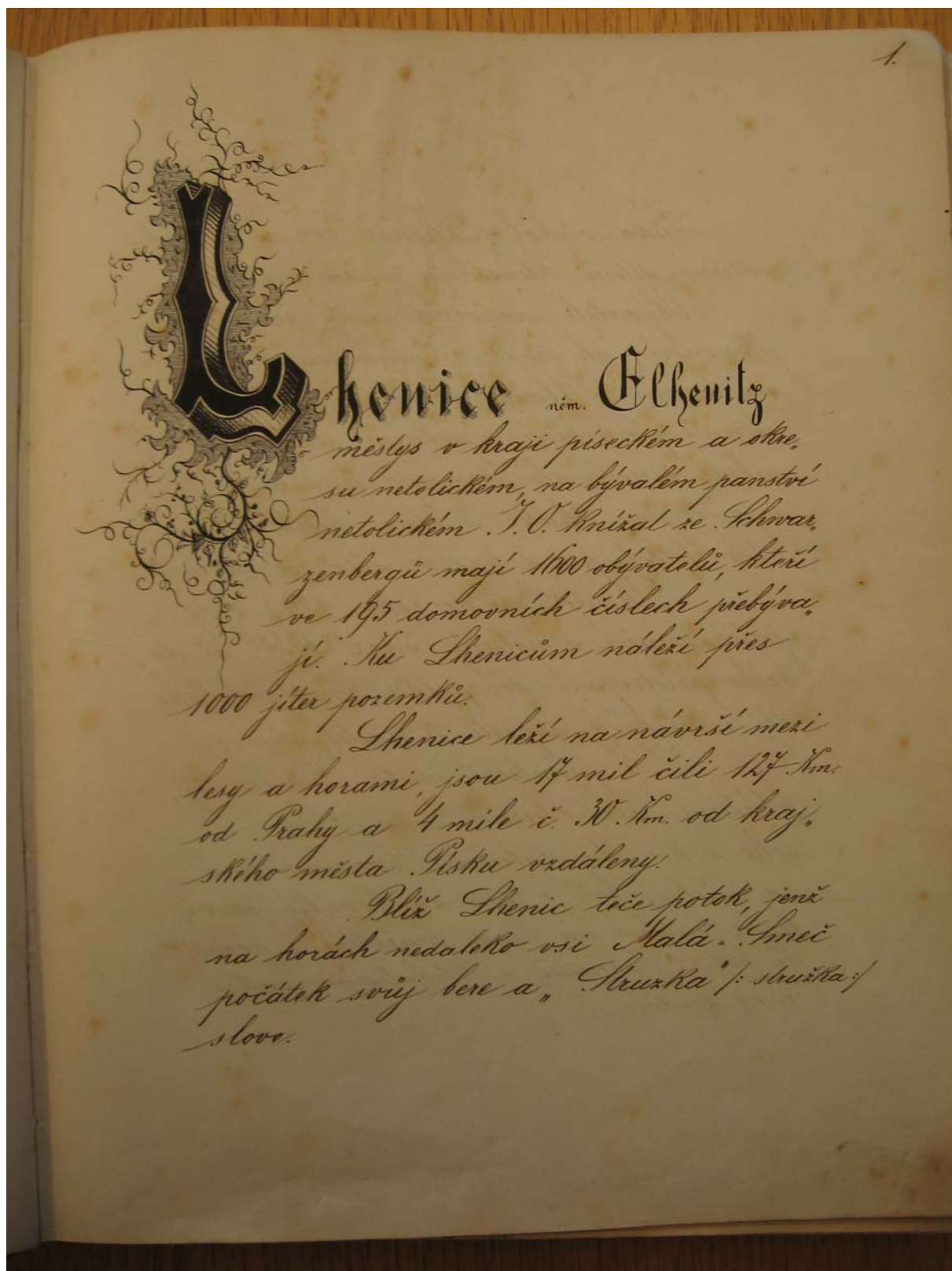


<sup>256</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina císaře Františka II*, inv.č.6,sign. I-6



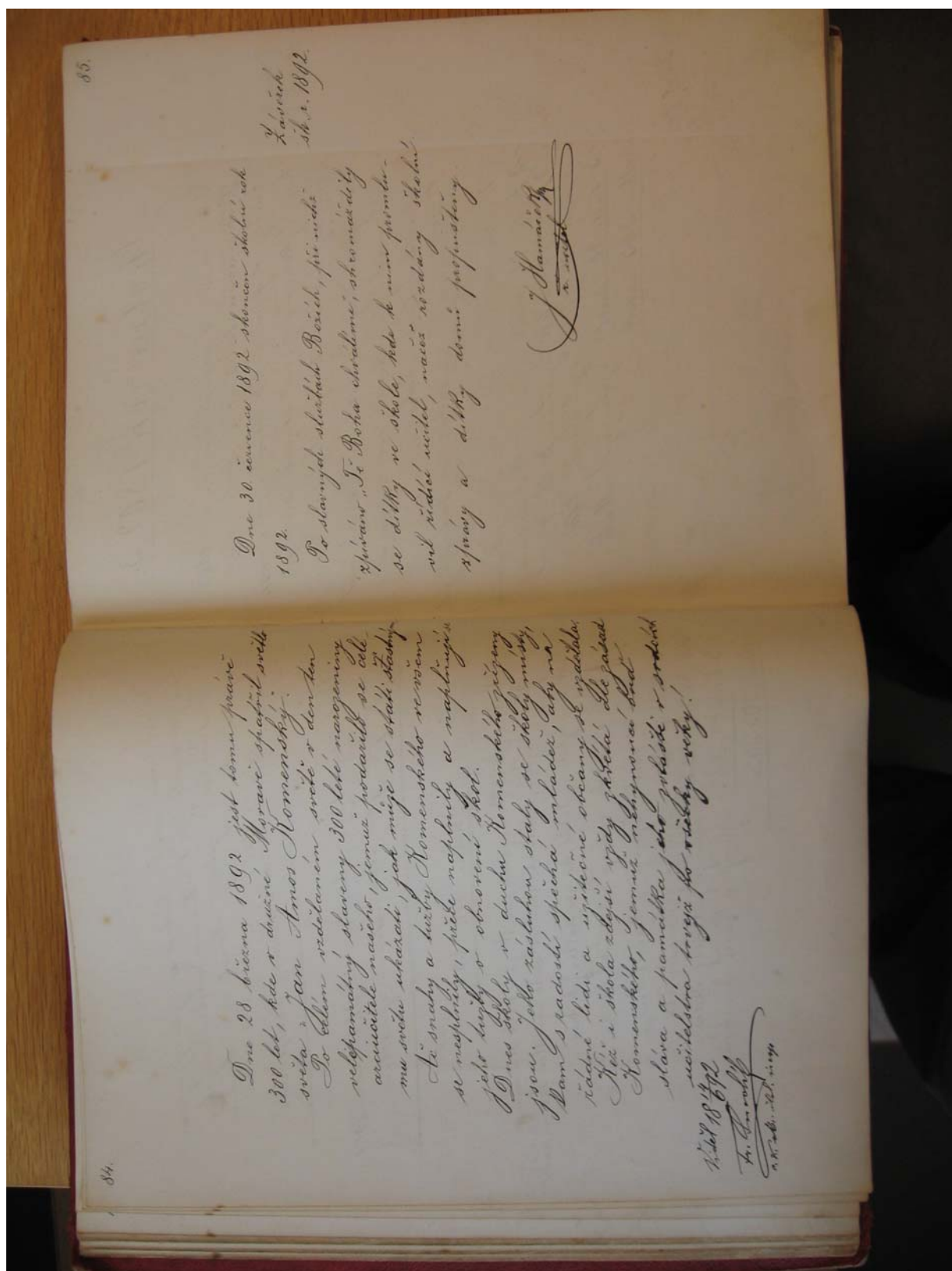
**Příloha č. 13:** Detail znaku Lhenic.<sup>257</sup>

<sup>257</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, *Listina Ferdinanda I. 21.1.1544*, inv.č.1, sign. I-1

Příloha č. 14: Ukázka z Pamětní knihy obecné školy ve Lhenicích.<sup>258</sup>

<sup>258</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, Památní kniha školy obecné ve Lhenicích. Inv.č. 20, sign.II-14, s.1




Příloha č.16: Ukázka z Pamětní knihy obecné školy ve Lhenicích.<sup>260</sup>

<sup>260</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, Pamětní kniha školy obecné ve Lhenicích. Inv.č. 20, sign.II-14, s.84,85

Příloha č.17: Ukázka z Pamětní knihy obecné školy ve Lhenicích.<sup>261</sup>

Václav Škola,  
 předseda c. k. okr. škol. rady.

Dne 25. června 1877  
 navštívil zdejší školu nově jmeno-  
 vaný c. k. okresní hejtman  
 a předseda c. k. okresní školní  
 rady v Prachaticích a vyslovil  
 úplnou spokojenost svou  
 se  
 zařízením při zdejší škole.



<sup>261</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, Památní kniha školy obecné ve Lhenicích. Inv.č. 20, sign.II-14, vložená stránka.

Příloha č.18: Žádost o zaslání výplaty pro učitele.<sup>262</sup>

Slavný Úřade!

Od 1<sup>ho</sup> září 1859 až do 15<sup>ho</sup> února 1860  
uplynuly dva čtvrtletní k  
placení platu školního. Anž níže  
psanému na tom záleží, by tuto  
půlletní mzdu co brzkou obdržel,  
vidí se nucena Slavný Úřad  
A. prositi, by mu <sup>dlu</sup> přiloženého výřahu A.  
k této jeho pohledávajícínosti laskavě  
dopomohl.

W Lhenicích 14 února 1860

Flav. Čmery  
učitel.

<sup>262</sup> SOKA Prachatice, fond: Archiv města Lhenice, Památní kniha školy obecné ve Lhenicích. Inv.č. 20, sign.II-14, vložená strana.

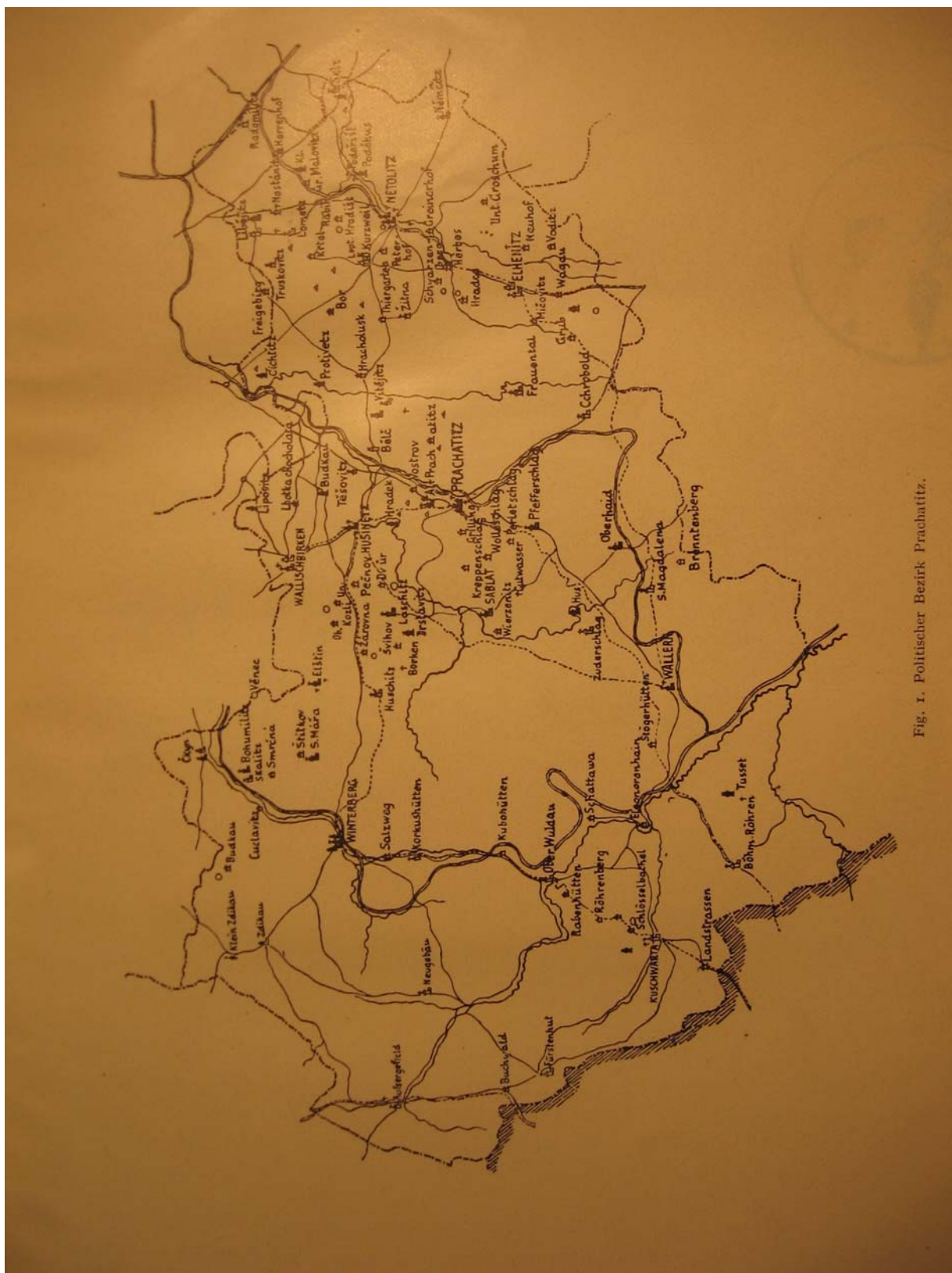
Příloha č. 19: Politická mapka Prachatic.<sup>263</sup>

Fig. 1. Politischer Bezirk Prachatitz.

<sup>263</sup> MAREŠ, F. und SEDLÁČEK, J. Der Politische bezirk Prachatitz. PRAG: Herausgegeben von der Archäologischenkommission bei der Bömischen Kaiser Franz Josef – Akademie für Wissensnschaften, Literatur und Kunst 1914.

**Příloha č. 20: Kostel sv. Jakuba.<sup>264</sup>**

---

<sup>264</sup> ČÍPERA, Jan, Kostel sv. Jakuba, 25.5.2007,



**Příloha č. 21: Kostel sv. Jakuba.<sup>265</sup>**

---

<sup>265</sup> MAREŠ, F. und SEDLÁČEK, J. Der Politische bezirk Prachatitz. PRAG: Herausgegeben von der Archaeologischenkommission bei der Bömischen Kaiser Franz Josef – Akademie für Wissenschaften, Literatur MAREŠ, F. und SEDLÁČEK, J. Der Politische bezirk Prachatitz. PRAG: Herausgegeben von der Archaeologischenkommission bei der Bömischen Kaiser Franz Josef – Akademie für Wissenschaften, Literatur und Kunst 1914.

**Příloha č. 22:** Pohled na oltář.<sup>266</sup>



**Příloha č. 23:** Kůr v lhenickém kostele.<sup>267</sup>



<sup>266</sup> ČÍPERA, Jan, Kostel sv. Jakuba, 25.5.2007,

<sup>267</sup> ČÍPERA, Jan, Kostel sv. Jakuba, 25.5.2007,

Příloha č. 24: Vitraj<sup>268</sup>Příloha č. 25: Nástěnná malba.<sup>269</sup>Příloha č. 26: Kazatelna<sup>270</sup>

<sup>268</sup> ČÍPERA, Jan, Kostel sv. Jakuba, 25.5.2007,

<sup>269</sup> ČÍPERA, Jan, Kostel sv. Jakuba, 25.5.2007,

<sup>270</sup> ČÍPERA, Jan, Kostel sv. Jakuba, 25.5.2007,

## Abstrakt

ČIPERA, J. Historie Lhenic, se zvláštním zřetelem na 19. a počátek 20.století. České Budějovice 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce M. Weisse.

Klíčové pojmy: Dějiny městečka, historický mezník 1848, církevní dějiny, volnočasová aktivita v městečku.

### **Dějiny Lhenic, se zvláštním zřetelem na 19. a poč. 20.století**

Diplomová práce je zaměřena na poznání samotného městečka Lhenice a následně i jeho života především v 19. a počátkem 20.století. Práce je rozdělena do 5 kapitol.

V 1. kapitole se snažím přiblížit stručně dějiny Lhenic. Od prvních stop trvalého osídlení, přes třicetiletou válku, až do konce 18.století. Ve 2.kapitole se zaměřuji na změny v životě a rozvoj městečka v 19. a 20.století. 3. kapitola pojednává o velkém historickém mezníku 1848, který nebyl důležitý jen pro obyvatele Lhenic. Vznik a působení školy, spolků, až po život v průběhu I.světové války. 4. kapitola přibližuje církevní dějiny Lhenic a okolních vesnic. Snažím se i představit všechny faráře jenž prošli kostelem ve Lhenicích. Poslední pátá kapitola nastiňuje volnočasové aktivity Lhenic v 19. a 20.století. O tyto aktivity se nestarala jen církev, ale i škola. Dále se snažím o bližší obeznámení hlavních dominant Lhenic. Ať už se jedná o kostel, náměstíčko, radnici, podzemní chodby jenž se prolínají pod celými Lhenicemi, nebo o dnes již státem chráněnou lípu.

## **Abstract**

ČIPERA, J. History of Lhenice with Particular Regard to the 19<sup>th</sup> Century and the Beginning of the 20<sup>th</sup> Century. České Budějovice 2007. Master's Thesis. The University of South Bohemia in České Budějovice. The Faculty of Theology. Department of Patristics and Church History. Master's Thesis supervisor M. Weisse.

Key terms: history of the townlet, historical milestone 1848, church history, leisure time activities in the townlet.

### **History of Lhenice with Particular Regard to the 19<sup>th</sup> Century and the Beginning of the 20<sup>th</sup> Century**

The Master's Thesis focuses on acquaintance with the townlet Lhenice and subsequently to its way of life in particular in the 19<sup>th</sup> century and at the beginning of the 20<sup>th</sup> century. The work is divided into 5 chapters.

In the first chapter, I tried to briefly summarize the history of Lhenice from the first traces of permanent settlement, the Thirty Year's War to the end of the 18<sup>th</sup> century. The second chapter devotes to changes in the way of life and development of the townlet in the 19<sup>th</sup> and 20<sup>th</sup> century. The third chapter disserts about a great historical milestone, the year 1848, which was important not only for inhabitants of Lhenice. Establishment and activities of a school, associations, way of life during the World War I. The fourth chapter describes church history in Lhenice and surrounding villages. Furthermore, I tried to introduce all vicars who operated in the Lhenice church. The last fifth chapter outlines leisure time activities in Lhenice in the 19<sup>th</sup> and the 20<sup>th</sup> century. In addition to church, the school was also involved. Furthermore, I aim at closer acquaintance with key dominants of Lhenice. Either the church, a townlet square, town hall, catacomb stretching under the entire townlet Lhenice or a lime tree which is listed nowadays.